

TC. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**5607 SAYILI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNUNA GÖRE PETROL
VE PETROL ÜRÜNLERİ KAÇAKÇILIĞI SUÇLARI**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Reşat Doğukan Hazer GEZER

1310041004

Anabilim Dalı: Kamu Hukuku

Programı: Kamu Hukuku

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Dr. hc. Bahri ÖZTÜRK

TC. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**5607 SAYILI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNUNA GÖRE PETROL
VE PETROL ÜRÜNLERİ KAÇAKÇILIĞI SUÇLARI**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Reşat Doğukan Hazer GEZER

1310041004

Anabilim Dalı: Kamu Hukuku

Programı: Kamu Hukuku

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Dr. hc. Bahri ÖZTÜRK

Yrd. Doç Dr. Elif ALTINOK ÇALIŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Murat ÖNOK

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamızın konusunu Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda düzenlenen petrol kaçakçılığı suçları oluşturmaktadır. Söz konusu suçların farklı farklı yasalarda yer bulması nedeniyle uygulamada ortaya çıkan karışıklıkları önlemek amacıyla getirilen düzenlemelerle yeknesak bir düzenleme yoluna gidilmiştir. Çalışmam sırasında yoğun temposuna rağmen katkı ve ilgisini esirgemeyen Sayın hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Dr. Hc. Bahri ÖZTÜRK'e teşekkürü borç bilmekteyim. Öte yandan, her düştüğümde kalkmama yardım eden, kendimi bıraktığım her an katalizör güç olarak arkamda duran, inancımın tükendiği her dakika beni destekleyen aileme ve eşim Yrd. Doç. Dr. Özge SIRMA GEZER'e sonsuz sevgilerimle.

Haziran 2016

Reşat Doğukan Hazer GEZER

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	iii
KISALTMALAR.....	vi
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	ix
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM.....	2
I. Dünya Üzerinde Petrolün Ortaya Çıkışı ve Önem Kazanması.....	2
A. Petrol Kavramı.....	2
B. Tarihsel Gelişimi.....	3
II. Petrolün Türkiye’de Gelişmesi.....	6
A. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi.....	6
B. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Dönemi.....	10
III. Petrol ile İlgili Olan Kuruluşlar.....	16
A. Uluslararası Kuruluşlar.....	16
B. Ulusal Kuruluşlar.....	23
IV. Ulusal Marker.....	27
II. BÖLÜM.....	29
PETROL KAÇAKÇILIĞI SUÇLARI.....	29
I. Genel Olarak.....	29
II. Korunan Hukuki Değer.....	32
III. Suçun Maddi Konusu:.....	33
A. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun Belirlediği Seviyenin Altında Ulusal Marker İçeren veya Hiç İçermeyen Akaryakıt:.....	35
B. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan İzin Alınmadan; Akaryakıt Haricinde Kalan Solvent, Madenî ve Baz Yağ, Asfalt ve Benzeri Petrol Ürünlerinden Üretilmiş Akaryakıt:.....	36
C. Akaryakıt Yerine İkmal Edilen ve Akaryakıt Dışında Kalan Solvent, Madeni ve Baz Yağ, Asfalt ve Benzeri Petrol Ürünleri:.....	37

D. Boru Hatlarından, Depolarından Veya Kuyulardan Kanunlara Aykırı Şekilde Alınan Sıvı Veya Gaz Halindeki Hidrokarbonlarla, Hidrokarbon Türevi Olan Yakıtlar:	38
E. Sabit ya da Seyyar Tank, Düzenek, Ekipman:	39
F. Ulusal Marker:	39
IV. Fail:	40
V. Maddi Unsur:	41
1. KMK m. 3/ 11 Bakımından:	41
2. KMK KMK m. 3/ 12 Bakımından:	46
3. KMK m. 3/13 Bakımından:	50
4. KMK m. 3/ 14 Bakımından:	53
5. KMK m. 3/15 Bakımından:	56
VI. Manevi Unsur:	58
VII. Suçun Özel Görünüş Biçimleri:	61
VIII. Yaptırım	66
SONUÇ	70
KAYNAKÇA	72

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BOTAŞ	: Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi
E.	: Esas
EN	: Avrupa Standardı
EİT	: Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
EPDK	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
GMBH	: Gesellschaft mit beschränkter Haftung
IEA	: Uluslararası Enerji Ajansı
K.	: Karar
KMK	: Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
LPG	: Likit Petrol Gazı
M.	: Madde
M. Ö.	: Milattan Önce
OAPEC	: Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Birliği
OPEC	: Organization of Petroleum Exporting Countries
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
PİGM	: Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
PPK	: Petrol Piyasası Kanunu
s.	: Sayfa

- TBMM** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TCK** : Türk Ceza Kanunu
- TP, TPAO** : Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
- TS** : Türk Standartları
- TSE** : Türk Standartları Enstitüsü
- TÜBİTAK** : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
- TÜPRAŞ** : Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi
- vd.** : ve devamı
- vs.** : Vesaire
- yy.** : Yüzyıl

ÖZET

Petrol, daha yeni keşfedildiği zamanlardan itibaren hem onu keşfeden devletlere bir kısım yararlar sağlamış, hem de bu devletlerin başına bela olmuştur. İnsanlığın ilerlemesi açısından bir basamak olarak görülebilecekken, aynı zamanda en basit haliyle bir silahın özelliklerini taşımaktadır. Her ne kadar son iki yüzyıl içerisinde kömürün yerini alarak yükselmiş olsa da, tahmini olarak 50 yıllık bir rezervin kalmış olması, hâlihazırda petrole tam anlamıyla bir alternatif üretememiş olan dünya piyasaları açısından vazgeçilemez bir kaynak değeri taşımaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde petrolün bu özelliğinin daha iyi anlaşılabilmesi için, ülkemizde ve dünya üzerinde göstermiş olduğu gelişime yer vermeye çalıştık. Özellikle ülkemizde Osmanlı İmparatorluğu'ndan itibaren vergilendirilmesi ve silah olarak kullanılması, petrolün devletler tarafından sistematik olarak gelir kaynağı yapıldığını göstermektedir. Bu kaynak o denli önemlidir ki, devletlerin ve hatta kıtaların kaderini belirlemiştir. Öyle ki bilinen savaşlar içerisinde petrol uğruna yapılan ilk savaş sandığımızdan çok daha eski zamanlarda meydana gelmiştir. Bununla birlikte, petrolün can verdiği alevler semavi dinlerin kitaplarına dahi girmiştir. Nitekim petrol, eski çağlarda bugünkü bildiğimiz haliyle sadece enerji için kullanılmamakta, sağlık, inşaat ve hatta tarıma kadar birçok alanda ihtiyaç duyulan bir madde halinde bulunmaktaydı.

Biz de çalışmamız kapsamında yukarıda bahsetmiş olduğumuz konularda örneklemelere giderken, aynı zamanda petrol ve petrol ürünleri kaçakçılığı hususunun Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında açıklamaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Kaçakçılık, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Petrol Piyasası Kanunu, Petrolün Tarihçesi, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, OPEC, Avrupa Birliği (AB)

ABSTRACT

The Oil, from the time was discovered, has been provided a number of benefits for the countries as well as been plagued for them. While that can be seen as a step in the progression of humanity; but also it simply smacks of a weapon.

In last two centuries, although, it was increased while taken place of the coal; it carries irreplaceable values for the World markets; taking account of the fact that, having had a 50 year reserve and could not be found an exact alternative.

In the first part of the study, we tried to express to the development of it in our country and in the World for better understanding of this feature of the oil.

Especially in our country, as from Ottoman Empire, to be used as a weapon and as taxation, shows that the oil being used as source of income systematically.

This source of energy is so important that, has determined the fate of states and even continents. In fact, the first battles took place in much earlier times than it is thought.

However the flames, which was springed to life from the oil, entered the books of divine religions. Indeed the oil; has not been used, as a form that we know today, only for energy; but also health care, construction even agriculture, in ancient times.

The scope of our study, we tried to give examples on issues that we have mentioned above, at the same time to clarify the smuggling the oil and petroleum products as a part of the Code of Anti-Smuggling.

Keywords: Smugling, Anti-Smuggling, Code of Anti-Smuggling, Anti-Smuggling Regulations, History of Petroleum, Energy Market Regulatory Authority (EMRA), OPEC, European Union (EU)

GİRİŞ

Bu çalışmamızın konusunu oluşturan Petrol ve Petrol Ürünleri Kaçakçılığı, günümüze kadar yaşanan süreçler incelenerek ele alınmıştır. Nitekim dünya tarihine bakıldığında, petrolün petrol olarak anıldığı günlerden beri taşıdığı önem sonucunda daha binlerce yıl öncesinde savaşlara sebep olması ve günümüzde de devletler tarafından garanti gelir kaynağı olarak görülmesi sonucunda alınan yüksek vergiler yüzünden insanların kaçak petrol ürünlerine yönelmesi sonucunda ortaya çıkan problemlerin yansımaları yüzünden seçilmiştir.

Bu çalışmamızda konuları ikiye ayırarak, öncelikle petrolün keşfi, gelişmesi ve petrol piyasalarının oluşumları ile kazandıkları öneme ve petrol piyasalarının yükselişi, yaşanan çalkantılar ile petrolün ülkemizdeki gelişiminin hukuki kaynaklarını ele aldık.

Çalışmamızın ikinci kısmındaysa, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında, düzenlenen petrol ve petrol ürünleri kaçakçılığı suçlarını suçun unsurları, özel görünüş biçimleri ve yaptırım hususları bakımından incelemeye çalıştık.

Söz konusu çalışmamızın amacı, bir noktada petrol ve petrol ürünlerinin ekonomi için önemini anlatırken, bu ürünlerden ve bu ürünlere eklenen yan maddelerin maliyetlerine atıfta bulunmaktır. Söz konusu maddelerden alınan vergilerin sonuçları açısından olayların irdelenmesi petrol kaçakçılığı konusunda sonuçlara ulaşmak konusunda yardımcı olmaktadır.

I. BÖLÜM

PETROL KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ, PETROLLE İLGİLİ KURULUŞLAR, ULUSAL MARKER KAVRAMI

I. Dünya Üzerinde Petrolün Ortaya Çıkışı ve Önem Kazanması

A. Petrol Kavramı

Petrol kelimesi Latince taş anlamına gelen “Petra” ve yağ anlamına gelen “Oleum” kelimelerinin birleşmesinden oluşan ve “yoğunluğu 0,8-0,95 arasında olabilen, hidrokarbürlerden oluşmuş, kendisine özgü kokusu olan, koyu renkli, arıtılmamış, doğal yanıcı mineral yağ, yer yağı¹” olarak tanımlanan akışkan ve yanıcı bir maddedir. Her ne kadar petrol, halk arasında benzin, gazyağı, motorin ve bunun gibi işlenmiş haldeki akaryakıtlara ithafen kullanılsa da, gerçekte kelime anlamıyla petrol, yeraltından çıkarılmış ve işlenmeden ham halde bulunan petrol anlamına gelmektedir.

“Petrol, hidrokarbonların karışımından meydana gelmiş olup, her zaman sabit bir kimyevî bileşimi yoktur. Doğal akaryakıt olan ham petrol, bulunduğu memleketlere göre değişen bileşimler gösterir. Örneğin; Amerika'da özellikle Pennsylvania bölgesinde çıkarılan petroler genellikle hidrokarbon sınıfından olan bileşikler, Rusya petroleri, kötü kokulu naften sınıfından bileşikler; Romanya petroleri ise bu ikisinin bir karışımını içerir².”

¹ İsmail Parlatır, Nevzat Gözaydın, Hamza Zülfiyar, “Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük”, (9. Baskı, Ankara, 1998) s. 1797

² Wikipedia, 8.5.2016</><https://tr.wikipedia.org/wiki/Petrol>>

Farklı içeriklere sahip olan hidrokarbonların bir araya gelmesiyle parafin bazlı petrol, asfalt bazlı petrol gibi birden fazla çeşitte petrol tipi oluşmuştur. Doğalarındaki farklılıklar dolayısıyla bu petrol tipleri farklı endüstriyel alanlarda kullanımı mümkün olmuştur.

“Yüz milyonlarca yıl önce, denizlerde yaşayan ya da suların denizlere sürüklediği hayvan ve bitki kalıntıları anaerobik bir ortamda, gerekli şartlar altında (ısı basınç ve mikroorganizmaların etkisiyle), ham petrole benzer kerojeni meydana getirmiştir. Kerojen sonradan, yukarı tabakalara doğru göç etmesi esnasında gittikçe değişmiş ve ham petrolü meydana getirmiştir. Bu yüzden de hiçbir sahanın ham petrolü, tam olarak öteki bir sahanın ham petrolüne uymaz; muhakkak az çok farklar bulunur. Hatta bu durum, aynı bir petrol sahasında bile, çoğu zaman görülür³.”

B. Tarihsel Gelişimi

Petrolün insanlık tarihinde belirmesi doğal katran ve asfalt yataklarının keşfi ile olmuştur. Bu keşiflerden sonra insanlık tarihi hem ateşin daha kolay elde edilebilmesi hem de büyük alanlardaki aydınlatmaların daha uzun süre ve daha az gayret ile sağlanabilmesi sonucunda artan güvenlik hissine bağlı olarak farklı bir yönde ilerlemeye başlamıştır. Ayrıca, pişirilmemiş etin çiğnenmesi ve sindirilmesi, pişirilmiş ete nazaran daha zordur. Ateşin yemek yapımında kullanılması, çiğnemenin daha kolay olmasına sebep olduğu gibi, sindiriminin de çiğ ete oranla yüksek olması sonucunda insan evriminde beyin kapasitesi açısından sıçramaya sebep olmuştur. Bu değişim sosyal hayatta olduğu gibi, askeri alandaki savaş ve kuşatmalarda ve hatta dini hayatta da değişimlere gebe olmuştur. Kaleler petrolün kullanılabilmesi şeklinde tasarlanmaya başlamış, koçbaşı gibi antik zamanlardan beri kullanılan kuşatma silahları da bu durumdan ötürü değişim geçirmek zorunda kalmıştır. Sonsuza dek yanacağı öne sürülen ateşler efsanelere konu olmuş hatta din kitaplarında yer almıştır. Nitekim Eski Ahit Daniel 3'te M.Ö. 600'lü yıllarda yaşamış olan Babil krallarından Nebukadnezar'ın hikâyesinde kaynağı belli olmayan büyük bir alevli odadan bahsedilmektedir. Bu ayette kısaca; Babil Kralı Nebukadnezar, boyu altmış, eni altı arşın olan büyük bir altın heykel yaptırır ve ülkesinde yaşayan herkesin bu heykele tanrı olarak tapmasını ister. Lakin Şadrak, Meşak ve Abed-nego isimli üç Yahudi genç bu fermana karşı çıkarak heykele tapmayı reddederler. Bunun

³ Wikipedia, 8.5.2016</>[/https://tr.wikipedia.org/wiki/Petrol](https://tr.wikipedia.org/wiki/Petrol)>

üzerine kral bu üç gencin “ateşi alevli odaya” atılmalarını emreder. Ancak bu üç genç, kendilerini oraya götüren askerlerin sıcaktan ölmüş olmasına ve bağlı şekilde söz konusu odaya atılmalarına rağmen saç telleri dahi ateşten etkilenmez ve yanlarında da dördüncü bir kişi belirmiştir. Bunun üzerine kral şaşırarak odaya üç kişinin mi yoksa daha fazla kişinin mi atıldığını sorar, kendisine üç kişinin odaya götürüldüğü ve dördüncü kişinin de kendisini melek olarak tanıttığından sonra Nebukadnezar kararında hatalı olduğunu anlar⁴. Her ne kadar ilgili odada yer alan ateşin kaynağı belli olmasa da, ateşin sergilemiş olduğu karakteristik yapı bu ateşin kaynağının odun olamayacağını göstermektedir.

Yine Lut Gölü’nün çevresinde kurulmuş olan Eriha (Jericho) kentinin tüccarlarının da, proto-neolitik dönemlere kadar uzanan tarihinde, ticari faaliyetlerinin yüksek olduğu zamanlarda, bereketli toprakları üzerinde yaptıkları tarımdan elde ettikleri ürünlerin yanında, Lut Gölü’nden çıkartılan tuz ve ziftin de ticaretini yaptığı bilinmektedir⁵.

Petrol ürünlerinin ticari, askeri ve dini meta olmalarının yanında Güney Mezopotamya bölgesinde sıklıkla ve hatta Babil İmparatorluğu’nda mezarlar da dâhil olmak üzere başta köprü, tünel ve Zigguratların⁶ inşalarında olmak üzere inşaat malzemeleri olarak kullanıldıkları da yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır⁷. Ancak adı geçen dönemde, zift, petrol ve katran gibi maddeler madencilik ile değil, büyük kap ve havuzlarda biriktirilerek elde edilmekteydi. Bu toplanma sürecini takiben, biriken maddelerin devlet görevlilerince veya vergi karşılığı bu yatakların verilmiş olduğu serbest tüccarlar aracılığı ile ticarete konu edildiği bilinmektedir. Nitekim bitüm de denen, akıcı petrol türünün petrol adının kökeninin Akadça ve Farsça olan “nafta” kelimesinden gelmesi de Ortadoğu ve Avrasya bölgesinin bu maddelerin işleniş konusundaki gelişmişliklerinin göstergesidir.

Dünya tarihi üzerinde petrol uğruna yapıldığı bilinen ilk savaş M.Ö. 312 tarihinde Suriyeliler ile Araplar arasında olmuştur. Bu savaşın amacı o dönemde bilinen dünyada tarımsal ve tıbbi amaçlarla kullanılan Ölü Deniz asfaltlarının ele

---

⁴Kutsal Kitap: Eski ve Yeni Antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil). Eski Antlaşma, Kitab-ı Mukaddes Şirketi; Yeni Antlaşma, Yeni Yaşam Yayınları, 12.5.2016</ <http://incil.info/KM/kitap/Daniel/3>>

⁵ Volkan Ş Ediger; *Osmanlı'da Neft ve Petrol*, (ODTÜ Yayıncılık, Ankara 2007) s.4

⁶ Ziggurat, (Akatça ziqqurrat, zaqā "yükselemiş yere kurmak") eski Mezopotamya vadisinde ve İran'da terası bulunan piramitlere benzeyen tapınak kulesidir.

⁷ Ediger, 4

geçirilmesidir. Günümüzde dahi “Zift Gölü” olarak adlandırılan Ölü Deniz’de hala nereden geldiği bilinmeyen yüzer asfalt katmanlarına rastlanmaktadır⁸.

Bu halklar her ne kadar petrolün kullanılması konusunda ilerlemiş olsalar da, petrolün yıkıcı bir silah olarak kullanılması Doğu Roma İmparatorluğu tarafından gerçekleştirilmiştir. Heliopolisli⁹ Kallinikus tarafından icat edilerek, Doğu Roma İmparatoru’na hediye edilen ve içeriğinde petrolün yanı sıra sodyum ve potasyum tuzları ile kireç yağını içeren “Rum Ateşi” suyun yüzeyinde dahi yanabilmesi özelliği sayesinde yüzyıllarca boyunca etkili bir silah olarak kullanılmış. Hatta birçok sefer Constantinople’ın¹⁰ fethedilmesini engellemiştir. Ne var ki bu ateşin sırrı Constantinople’ın 1453 tarihinin Mayıs ayında Osmanlı ordusu tarafından fethedilmesiyle yok olmuştur.

El Razi (895-925) tarafından “taktir” olarak adlandırılan, gülsuyunun damıtılmasına benzeyen işlemde; bir ibriğe konan petrol, altı ısıtılarak damıtmaya geçilir ve bu işlemde “neft suyu” diye adlandırılan akışkan madde alttaki kaptan toplanır. Bu damıtma işlemi teknik açıdan günümüzdeki damıtma işlemine benzer bir karakteristik sergilemektedir¹¹.

Sonraki dönemlerde, büyük gezgin Marco Polo tarafından Bakü civarında yer alan “yağ gibi sıvılar” ve Kristof Kolomb tarafından da Trinidad Adası’ndaki asfalt zuhurlarını batı dünyasına tanıtmıştır. Hatta 13. Yüzyıl sonunda, Marco Polo’nun kaleme aldığı “*Dünyanın Hikâye Edilişi: Harikalar Kitabı*” adını verdiği seyahatnamesinin birinci cildinde, Apşeron Yarımadası’nda bulunan bir çeşmeden tek seferde yüz kadırganın doldurabildiğini ve bu kaynaktan çıkan yağların, o bölgedeki kavimler tarafından tıbbi, enerji ve tarımsal alanlarda yoğun olarak kullanıldığı bilgisini vermiştir¹².

Bununla birlikte petrolün işlenmesi açısından, Avrupa, Afrika ve Avrasya bölgelerinin yanı sıra Amerika Kıtası’nda da örneklerle karşılaşılmaktadır. Buralarda petrol ve yan ürünlerinin daha önce bahsettiğimiz alanlarda kullanılmasının yanında, 1529-1590 tarihleri arasında Meksika’da yaşayan Sahagun adlı yazarın eserlerinde;

---

⁸ Ediger, 8

⁹ Günümüz Lübnan’ı.

¹⁰ Günümüz İstanbul’u.

¹¹ Ediger, 10

¹² Ediger, 9

yaşadığı yöredeki insanların, yerleşim yerlerinin yakınındaki bir gölden elde ettikleri ziftleri kap kaçak sıklama, parfümeri ve hatta “çistli” adlı bir çeşit sakız yapımında kullandıkları söylenmektedir. Bu sakızın çiğnenmesinin sadece bekâr kadınların hakkı olduğu, evli veya dul kadınların ise gözlerden uzak yerlerde ve yalnızlarken bu sakızı çiğnedikleri, bununla birlikte toplumca ahlaksız sayılan kadınların ise, istedikleri her yerde bu sakızı çiğnedikleri yer almıştır¹³.

II. Petrolün Türkiye’de Gelişmesi

A. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Çalışmamızda daha önce belirtmiş olduğumuz üzere, eski çağlardan beri Orta Doğu’da yer alan gelişmeler sonucunda petrol, petrol ve türevleri, hafif ticari ürünlerden savaş silahlarına kadar birçok alanda kullanılmışlardır. Osmanlı döneminde ise, petrol ve türevlerinin değerleri, 1512 tarihinde Yavuz Sultan Selim’in tahta çıkmasını takiben artarak devam etmiş ve bu tarihten sonra öncelikle petrol olmak üzere madencilik keşiflerinin vuku bulmasıyla 1922 tarihine kadar başkaca düzenlemelere gidilmiştir. Nitekim Yavuz’un tahta çıkışını takiben 1514-1517 tarihleri arasında gerçekleştirdiği İran ve Mısır Seferleri ile Doğu Anadolu, Irak ve Mısır’ın Osmanlı egemenliğine girişi ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu petrol ve petrol üretimi olan ve bilinen dünya içerisinde yer alan yerlerin neredeyse hepsine hâkim bir konuma gelmiştir. Yavuz’un vefatını takiben 1520 tarihinde yerine geçen oğlu Kanuni Sultan Süleyman da, bir kısım kanunnamelerle düzenlemelerde bulunmuştu. Daha sonra 1639 tarihinde 4. Murad’ın, Babagürğür (Kerkük) petrolünün işletme imtiyazını Neftçizade¹⁴ ailesine bir ferman ile vermesiyle Osmanlı İmparatorluğu nezdindeki petrolle ilgili ilk özel imtiyaz da ortaya çıkmıştır.

Bu tarihten sonra imparatorluk kapsamında petrol ve madenler açısından bir sessizlik dönemi gözlenmesine rağmen 1859 tarihinde Albay Drake’in¹⁵ kendisinin geliştirdiği

---

¹³ Ediger, 14

¹⁴ Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, 28.5.2016
<<http://www.orsam.org.tr/yazigoster.aspx?ID=1011>>

¹⁵ Gerçek adı Edwin Drake olan Albay Drake, her ne kadar “Albay” diye çağırılsa da, gerçekte ordu mensubu değildir. Kendisi uzun yıllar demiryolu firmalarında çalıştıktan sonra Pennsylvania’da petrol işine girmiş ve burada ilkel teknikler ve çalışmanı olan “Billy Amca’nın” dikkatsizliği yüzünden petrol kuyusu ve eklentilerini kaybetmesinden sonra, kendi geliştirdiği sondaj tekniği ile ilk modern petrol

sondaj borusu tekniği ile ilk modern kuyuyu açmasını takiben petrol piyasaları ve ilk petrol şirketlerinin ortaya çıkmasıyla petrol ürünlerinin önemi her zamankinden daha yüksek bir seviyeye çıkmıştır. Amerika ve Avrupa’da petrol ve madencilik firmalarının teker teker ortaya çıkararak yükselişe geçtiği bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu’na ait toprakların sahip olduğu zenginliklere karşı ilgisiz kalması beklenemezdi. Bunun sonucu olarak, tahta çıkışından sonra Tanzimat döneminin takibinde Sultan Abdülaziz tarafından, tahta çıkışının hemen ardından madenlerdeki iş güvenliği esaslarını da kapsayan 17 Aralık 1861 tarihli Maadin Nizamnamesi çıkartılması maden aramaları konusunda bir mihenk taşı olmuştur. Bu nizamnameye göre; herkes devletten izin almak zorunda kalmadan kendi arazisi sınırlarında, devlete ait olan araziler üzerinde ise Maadin Nezareti’nin izniyle maden araması yapabilecekti. Adı geçen arazilerde herhangi bir maden bulunması durumunda, bu madenlerin işlenmesi için devletten işletme imtiyazı alınması zorunluydu. Maden aramaları konusunda, yabancı firma ve kişilere izin verilmezken, bu kişi ve şirketlerin Osmanlı tebaasından bir kişi veya şirketle ortak hareket etmesi veya bu kişi ve şirketlerle birleşmeleri halinde kendilerine imtiyazlar sağlanacaktı. İmtiyazlara bağlı vergiler, bulunan madenin zenginliği oranında belirlenecek ve imtiyaz süresinin sona ermesini takiben, imtiyaz sahipleri, tüm işletmeyi eklentileriyle beraber devlete verecekti. Bu durum da bize, bu tarihler itibariyle devlet içerisinde yap işlet devret modelinin, sanayi ve madencilik açısından önem kazanmaya başladığını göstermektedir. Bu nizamnameye 1868 tarihinde yapılan ek düzenleme ile petrol aramalarına ilişkin esaslar eklenmiştir. Bu dönemde verilen imtiyazlar ise Van, Erzurum, İskenderun ve Edirne vilayetlerinde yer almaktaydı.

Bu dönemi takiben, II. Abdülhamid döneminin başlarında da bu bölgelerde imtiyazların verilmesine devam edilmiştir. Ancak Sultanın iktidarı boyunca yaşanan karışıklıklar ve Sultan Abdülaziz döneminde iyice artış göstererek alınmaya devam edilen borçlar, Avrupa ve Amerika’nın ekonomik olarak yükselmesi ve yabancıların örtülü yollar ve rüşvetle madenlere sahip olmaya başlamaları dolayısıyla madenler, bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu’nun gayri safi milli hasılasının sadece %1’i civarında seyretmekteydi. Nitekim Donald Quataert’in “19. yy.’da Osmanlı Devleti’nde Madencilik” adlı eserinde 1870-1898 yılında yılda ortalama 10 işletme

---

kuyusunu açan kişidir. Urja Dav, Portland State University, 28.5.2016
<<http://pabook2.libraries.psu.edu/palitmap/DrakeOilWell.html>>

imtiyazının verildiğini ancak 1898-1900 yılları arasında imtiyaz taleplerinin yılda 139'a yükseldiği bilgisi yer almaktadır¹⁶.

Osmanlı İmparatorluğu içerisinde nizamnameler çıkarılmak ve imtiyazlar verilmek suretiyle petrol ve maden arama teknikleri geliştirilirken bir diğer yanda lojistik açısından da sorunlar baş göstermekteydi. İşte bu durumun altından kalkabilmek ve daha önce yapımına başlanmış olan demiryollarına ek yapılması amacıyla Şark Ekspresi'nin¹⁷ 12 Ağustos 1888 tarihinde İstanbul'a gelişinin ardından 6 Ekim 1888 tarihinde Anadolu Osmanlı Demiryolu Şirketi'ne İzmit – Ankara demiryolunun imtiyazı verilmiştir. Her ne kadar Anadolu ve ötesine yatırım yapılmaya çalışılsa da II. Abdülhamid zamanında Balkanlar'da gerçekleşen büyük toprak kayıpları ile Avrupa vilayetlerinin elden çıkmış olması, Osmanlı İmparatorluğu'nun o döneme kadar elinde tuttuğu ana maden bölgelerinin yitirilmesine ve sonuç olarak da Anadolu'ya zamanında fazla yatırım yapılmadığı için, Osmanlı İmparatorluğu'nun daha ilkel şartlara sahip doğu vilayetlerinde maden ve petrol aramalarına ve işletmelerine yönelmesine sebep olmuştur. Lakin bu aşamada gelişim için artık geç kalınmış olması Osmanlı İmparatorluğu açısından durumu olduğundan daha da zor bir hale getirmiştir. Her ne kadar Sultan, petrolün önemini ve topraklarının altında yatan petrol miktarının farkında olsa da, hazineye kısa sürede para akışını sağlamak ve hazinenin dolması hususunun uzun süreli yatırımdan daha önemli durumda görülmesi dolayısıyla, devletin petrol arama ve çıkartma işine eğilmesi yerine, bu petrolün parça parça ihaleler ile sanayi açısından gelişmiş ülkelere verilmesini daha karlı bulmuştur. Oysaki bu süreçte Osmanlı İmparatorluğu petrolü kendisi işleme yöntemini seçseydi devletin çöküşü durdurularak borçlar ödenebileceği gibi, aynı zamanda devletin güçlü bir şekilde devamlılığını sağlayarak Birinci Dünya Savaşı süresince stratejik olarak elini daha üstün hale getirebilirdi.

---

¹⁶ Ediger, 105

¹⁷ Şark Ekspresi, 1883 ile 1977 yılları arasında Paris İstanbul arasında sefer yapan tren. Vagon-Li Şirketi'ne ait olan Şark Ekspresi, Orient-Express orijinal ismi ile 1883 yılında Paris'ten ilk seferine başladı. Şark Ekspresi'nin bu ilk seferine Fransız, Alman, Avusturyalı ve Osmanlı asıllı memur ve diplomatlar da katıldı. Ayrıca katılanlar arasında The Times gazetesi muhabiri ile romancı ve seyyah Edmond About da bulunuyordu. Edmond About bu gezi ile ilgili hatıralarını 1884 yılında "*De Pontaise à Stamboul*" isimli kitabında yayınladı. The Times muhabiri de II. Abdülhamit ile görüşmek amacıyla bir süre İstanbul'da kaldı. Şark Ekspresi'nin seferlerinin başlamasından sonra İstanbul'a gelenler şehirdeki çeşitli otellerde kalıyordu. 1895 yılından itibaren ise İstanbul'a gelen yolcular treni işleten Vagon-Li Şirketi'nin satın aldığı Pera Palas'ta kalmaya başladılar. 4 yıl süren (1914-1918) I. Dünya Savaşı sırasında Şark Ekspresi seferleri yapılamadı. Tren savaş sırasında istasyonda kaldı. Wikipedia, 28.5.2016 <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eark_Ekspresi>

Petrol imtiyazlarının sağlanması sadece devlet açısından değil, devletin bürokratları ve imtiyaz sahipleri için de tehlikeli olmuştur. Nitekim Sultan II. Abdülhamid'in sadrazamlığını yapan ve bu neticeyle Osmanlı'nın son sadrazamlarından biri olan Halil Rifat Paşa'nın oğlu Cavid Bey, 7 Ekim 1899 gecesine Akçahisarlı Arnavut Hacı bin Mustafa adlı bir kişi tarafından iki mermiyle göğsünden bir mermi ile de sırtından vurulmak suretiyle öldürülmüştür. Bu olayın oluş nedeninin bir aşk çekişmesi olduğu söylenebilir de, Cavid Bey'in sadrazam babası Halil Rifat Paşa ile birlikte Trakya petroleri için imtiyaz sahibi olması ve padişahın dahi Cavid Bey'den petrol konusunda şüphelenerek peşine adam takması ile Cavid Bey'i öldüren sanığın yargılanma sürecinin saray tarafından geciktirilmesi hem halkta hem de Halil Rifat Paşa nezdinde Cavid Bey'in petrol imtiyazları yüzünden öldürüldüğü düşüncesini doğurmuştur¹⁸.

Osmanlı'nın bu dönemlerinde, yabancı görevliler haricinde, Osmanlı tebaasından olan kişilerin petrol arama faaliyetleri daima yüzeyde petrol görülen yerlerde olmuştur. Ancak geçen zaman ve başarısızlıkla sonuçlanan birçok sondaj denemesinin sonunda yer bilimcilerin de bu aramalar öncesinde araziyi araştırmasının daha yararlı olacağı konusunda hemfikir olundu. Hatta bu konuda ilk yer bilimci incelemelerinden biri 1899 yılında Mürefte ve Şarköy dolaylarında European Petroleum Company adlı firma adına Londra'dan Osmanlı topraklarına gelen Adiyaseviç adlı bir uzman tarafından gerçekleştirilmiştir. Trakya'da bu gelişmeler olurken 1899 yılında Mustafa Kemal Atatürk de 13 Mart günü 1283 sicil numarasıyla Harbiye'ye girmekteydi. Ancak 1900 yılında tamamlanmış olan bu rapora tam itimat sağlanamadığından, ilgili rapor 1901 tarihinde bir başka uzman olan İngiliz Thomas English'e incelettirilmiş ve onun raporu ilk rapordan da olumlu olmuştur. İkinci incelemenin yapılması aşamasında 1900 yılının Eylül ayında Horadere'de (Hoşköy) bir kuyu açılarak 89.5 metrede petrole rastlanmış ve sonrasındaki süreçte bu kuyudan günde 2 ton civarında petrol üretimi yapılmıştır. Adı geçen bu kuyu Osmanlı'da modern tekniklerle açılan ilk kuyu olma özelliği taşımaktadır¹⁹.

---

¹⁸ Ediger, 160

¹⁹ Cevat E. Taşman, "Petrolün Türkiye'de Tarihi", 30.5.2016<<http://docplayer.biz.tr/4065180-Petrolun-turkiye-de-tarihcesi.html>>.

Bu dönemlerde Dünya üzerinde birçok ülke petrol araması ve üretimi yapmış olsa da, Amerika ve Rusya toplam üretim oranının %93'lük kısmına hâkim konumdaydılar²⁰. Ayrıca yine bu dönemde ordunun da sivil işletmelerin yanında petrol imtiyazlarına sahip olmak istediği bilinmektedir. Örneğin 1905 yılında Erzurum petrollerinin 4. Ordu kontrolünde işletilmesi için teklif sunulmuş ancak bu teklif Şura-yı Devlet²¹ tarafından reddedilmiştir. Bu gerginlik kısaca üzerinden geçilmeyip uzun zamanlı bir çekişmeye dönmüştür.

Modern kuyuların açılmasıyla beraber, 1912 tarihinde Türk Petrol Firması (Turkish Petroleum Company) yabancı ortaklı olarak kurulmuş ancak daha bir yıl geçmeden aynı tarihlerde Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi sonucunda faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmıştır²². Nitekim tüm bu çalkantıların zayıf dalgaları Birinci Dünya Savaşı'nın ardından devam etse de yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin aldığı petrol aramalarının devlet eliyle yapılmak suretiyle başkalarına verilmeden yürütülmesi politikası devletin ilk yıllarında güçlü bir şekilde ayakta durmasını sağlayacaktı.

B. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Dönemi

Yeni cumhuriyetin ilk yılları gerek üretim, gerekse de zirai açıdan yokluklar ve zorluklarla geçmişti. Ancak devletçilik politikası ile milli ekonomik hareket geliştirilerek, daha önce verilmiş olan birçok imtiyazın yerine, devletin kendi eliyle yapmış olduğu petrol işletmeleri yükselmeye başlamıştır. Bunun sebeplerinden biri de, Osmanlı döneminde bazı girişimcilerin, imtiyazlara sahip olmak ve arama faaliyetleri bahanesi ile özellikle doğu vilayetlerinde gayrimüslim ve devlete antipati besleyen grupları örgütlemeye çalışmasıydı. Bununla birlikte, İngiliz, Fransız ve İtalyanların Anadolu üzerindeki planları bilindiğinden, devlet riske girmek yerine 1925 yılında, daha önce Rusya'da çalışarak tecrübe kazanmış olan Lüksemburglu Dr. M. Lucius ile anlaşarak Boyabat, Pulk, Elmalı, Çıralı, Mürefte ve civarında petrol arama faaliyetlerine girişilmiştir²³.

---

²⁰ Ediger, 164

²¹ Osmanlı Devleti'nde günümüzdeki Danıştay'a karşılık gelen yüksek yargı kurumudur. 1868-1922 yılları arasında görev yapmıştır. Wikipedia, 30.5.2016 <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9E%C3%BB%C3%A2-y%C4%B1_Devlet>

²² "Turkey Oil, Gas Exploration Laws and Regulations Handbook Volume 1 Strategic Information and Basic Regulations"; (Int'l Business Publications, Inc, Washington D.C., 15.12. 2014) s. 79

²³ Taşman, 17; Son erişim tarihi; 30.5.2016

Ancak bu arama faaliyetlerinden hemen önce Amiral Chester tarafından, 1923 yılında devletimizden 99 yıllık bir süre boyunca demiryolu ve telgraf hatları yapımı ile bu hatların iki tarafında bulunan 20'şer kilometrelik alan içerisinde yer alan tüm yeraltı kaynaklarının işletilmesi hususunda imtiyaz alınmıştır. Bu hatların uzanacağı son merkezin Musul olacağı öngörüldüğünden ötürü bu imtiyazın önemi iyice ortaya çıkmaktadır. Ancak bu bölgede faaliyette olan petrol tröstleri, çalkantılı yapı izleyen siyasal hayatı da kullanarak Amiral Chester'ın Wall Street'ten finansman sağlamasını engelleyerek finansal açıdan bu projeyi baltalamışlardır. Ayrıca Milletler Cemiyeti²⁴ tarafından Türkiye – Irak sınırları o tarihlerde bilinen petrol ihtiva eden ve edebilecek sahalar Irak'ta kalacak şekilde ayarlanarak aleyhimize çizilmiştir²⁵.

Sınırın çizilmesinden hemen sonra 1926 yılında Musul petrollerinin paylaşılması esnasında, çalışmamızda daha önce bahsetmiş olduğumuz Turkish Petroleum Company (Türk Petrol Şirketi)'nin büyük ortağı olan Sarkis Gülbenkian, Deutsche Bank'ta yer alan hisselerin büyük savaş sonrası Fransızlara geçmesi ve şirketinin artık bir Irak firması haline gelmesinden ötürü bu paylaşımına katılarak hisseleri karşılığında %5 pay almış, geri kalan pay ise 4 büyük devlet tarafından %23.75 oranında paylaşılmıştır. Bu paylaşımından ötürü Gülbenkian bu tarihten sonra "Meşhur yüzde 5" takma adıyla tanınmıştır²⁶. Her ne kadar kendisi Türkiye'de yatırımlar yapmak istediğini belirtmiş olsa da, Türk hükümeti, petrol paylaşımı esnasında Gülbenkian'ın kendilerini dışarıda tuttuğunu düşündüğünden, Gülbenkian'ın ülke içerisinde herhangi bir yatırımda bulunmasına izin vermemiş ve Gülbenkian vakfını Lizbon'da kurmak durumunda kalmıştır.

1926 yılında Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından 792 sayılı Petrol Kanunu çıkartılmış ve bu kanunla tüm petrol ve petrol bileşiklerinin arama işlemleri devlet eline bırakılmıştır. Ancak bu kanun özünde içerdiği yabancılıklar ve ülkenin fiiliyatına ve ileriki tarihlerde yaşanan İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği şartlara

---

²⁴ Günümüzdeki Birleşmiş Milletler'in temeli sayılabilecek bu organizasyon, I. Dünya Savaşı'nın ardından İsviçre'de 10 Ocak 1920'de kuruldu. Amacı, ülkeler arasında yaşanabilecek sorunları barışçı yollarla çözmek idi. Bir süre çalıştı; fakat fazla bir varlık gösteremedi. II. Dünya Savaşı'nın ardından 1946 yılında dağıldı. Wikipedia, 30.5.2016 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Milletler_Cemiyeti>

²⁵ Taşman, 17; Son erişim tarihi; 30.5.2016

²⁶ Enerji Enstitüsü, 30.5.2016<<http://enerjienstitusu.com/2013/01/02/abdulhamite-petrol-haritalari-hazirlayan-ermeni/><

uymadığı için çok faydalı olamamıştır²⁷. Bununla birlikte yine 1926 yılı içerisinde 725 sayılı “*Petrol ve Benzin İnhisarı Hakkında Kanun*” çıkartılmak suretiyle, 5383 sayılı Gümrük Kanunu ile yürürlükten kaldırılana kadar petrol ve benzin ithalatı, aynı rama ve işletme faaliyetlerinde olduğu gibi devletin tekeline bırakılmıştır. Devlet dışarıdan ithal ettiği bu ürünleri ülke içerisindeki bayiler aracılığı ile tüketiciye ulaştırmıştır. Bu süreçte devlete ait olan tekel hakkı Birleşik Devletler şirketi olan Standart Oil’e²⁸ bırakılarak söz konusu şirket eliyle kullanılmıştır²⁹. Lakin 1933’e gelindiğinde 2189 sayılı kanunun çıkarılmasıyla beraber Türkiye’de petrol aramaları konusunda iyi yönde bir sıçrama yaşanmıştır. Nitekim bu kanunun 1. Maddesi ile petrol aramaları ve işletilmesi hususunda tüzel kişiliklere sahip işletmeler kurulmuştur³⁰. 2189 sayılı kanunun çıkarılması ve “*Altın ve Petrol Arama ve İşletme İdaresi*”nin kurulmasını takiben, 1934 ile 1936 tarihleri arasında sondajı yapılan Baspirin-1 arama kuyusu 1351 metreye kadar inen derinliğiyle Türkiye’de sondajı yapılan ilk derin kuyu olarak kabul edilir.

2189 sayılı kanunu takiben, bu kez 1935 yılında 2804 sayılı “*Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Kanunu*” ile “*Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü (MTA)*” kurularak Altın ve Petrol Arama ve İşletme İdaresi bu kuruma bağlanmıştır. Modern arama ve işletme konusunda yüzyıllardır sürüncemede kalan faaliyetlerin yeni cumhuriyet dönemiyle beraber doğru bir ihtiyaç değerlendirmesiyle fazlaca hızlandırıldığına bu zamanda şahit olunmuştur³¹. Her ne kadar 792 ve 725 sayılı kanunlar devletçi bir anlayış gütse de, daha önce bahsettiğimiz gibi, Standart Oil Company gibi özel iktisadi işletmelere de imtiyazlar ve izinler sağlanmıştır. Bu işletmelerden biri de Türkiye Naft Sanayii Anonim Şirketi olup 1930 - 1934 tarihleri arasında Romanya’dan ithal edilen ham petrolü İstanbul Beykoz’da kurulan ve yıllık

²⁷ Mesut Atalay, “*Türkiye’de Petrol Aramacılığı*”, Stradigma.com aylık strateji ve analiz e-dergisi, Ağustos 2003, Sayı 7 ISSN: 1303 – 9814, s.1;30.5.2016< <http://www.emreozgur.com/TPETROL.pdf> >

²⁸ Standard Oil Company, 1870 yılında Ohio’ da kurulan ve ABD Yüksek Mahkemesi’nin şirketin yasa dışı tekel olduğuna karar vermesi sonucunda 1911’de kapanan, dünyanın ve ABD’nin kendi zamanındaki en büyük petrol şirkettir. Wikipedia, 31.05.2016 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Standard_Oil_Company; >

²⁹ Mehmet Suat Kayıkcı, *Petrol Piyasası Hukuku*, (On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul 2015) s.5

³⁰ Erkan Avcı, *Petrol ve Doğalgazın Dünyadaki Önemi ve Türkiye – İran Enerji Politikaları*, (Ocak 2004) 31.5.2016, http://www.usbed.org/yayinlar/petrol_ve_do%C4%9Falgaz%C4%B1n_d%C3%BCnyadaki_%C3%B6nemi_ve_t%C3%BCrkiye_iran_enerji_politikalar%C4%B1.pdf; s.7.

³¹ Murat Balcı, *Petrol Kaçakçılığı Suçları ve Petrol Piyasası Kanunu’nda Düzenlenen Kabahatler*, (Adalet Yayınevi, Ankara 2010) s.24.

13.000 ton petrol işleme kapasitesine sahip Boğaziçi Tasfiyehanesi'nde³² işleyerek 1931 yılında kurulan Türkiye'nin ilk özel dağıtım firması olan Türk Petrol'ün ithal ettiği ürünlerle beraber iç piyasaya sunmuştur³³. 1939 tarihinde İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ise Türkiye'deki maden ve petrol aramaları konusunda köklü değişikliklere gidilmesine sebep olmuştur. Nitekim 1940 tarihinde 3780 sayılı "Milli Koruma Kanunu" 4417 sayılı ve 26.1.1940 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu kanun çerçevesinde 1941 yılında "Petrol Ofisi" kurularak daha önceki kanunlarda boş bırakılmış olan dağıtım alanındaki eksiklik giderilmiştir³⁴.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra devletlerin almış oldukları mali darbeler de göz önüne alındığında, devlet tarafından yapılacak aramaların maddi yetersizlikler içerisinde olacağı aşikârdı. Bununla birlikte, sorunlar sadece arama konusunda sona ermiyordu. Bulunan petrolün çıkartılması, işlenmesi, taşınması ve pazarlara sunulması da ayrı ayrı gayrete ve maliyete sebep olacaktı. Tüm olasılıklar göz önüne alındığında devletin böyle bir yükün altına girmesinin fazlasıyla meşakkatli olacağına karar verilerek bu yükün özel iktisadi işletmeler ile devlet arasında bölüştürülmesi için bir kanun çalışmasına girildi. Bu kanunu hazırlaması için hem jeolog hem de hukukçu olan Amerika'lı Max Ball'la anlaşılmıştır. Max Ball liberal bir kanun taslağı hazırlamış ve bu taslak 07.3.1954 tarihinde 6326 sayılı kanun olarak Türk Hukuk Sistemi'ne giriş yapmıştır³⁵. Bu kanun kapsamı itibariyle o günün şartlarına göre fazlasıyla liberal bir yapıya sahipti. Lakin petrol ve petrol ürünleri açısından bugün kullandığımız hukuki ve ekonomik literatürdeki farklılıkları ele almaksızın petrol konusu bir bütünlük içerisinde ele almıştır. Ancak buna rağmen ilgili kanun içermekte olduğu ruhsat kurumu ile eski kanunlardan farklılık göstermektedir. Nitekim bu kanun ile özel iktisadi işletmelerin Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nden ruhsat almadan faaliyette bulunmaların önüne geçilmiştir. Ancak daha önceki kanunlar ile bir bütünlük sağlanamayan konulardaki sorunlar bu kanun zamanında da baş göstermiştir. Bunun sebebi ise 6326 sayılı kanunun da eski kanunların boş bıraktığı hususlara bir düzenleme getirmemesidir. Bu sorunlar ise zaman içerisinde Bakanlar Kurulu Kararnameleri ve yine Petrol İşleri Genel

---

³² Günümüz Rafinerisi

³³ Çelebi Mustafa Ozan; "Akaryakıt Sunum Faaliyetlerinin Serbestleşmesi", EPDK Uzmanlık Tezi, Ankara 2008, s. 17

³⁴ Petrol-İş, "Türkiye'de Petrol Sektörü ve TPAO";s.4. Petrol- İş, 31.5.2016</ <http://petrol-is.org.tr/sites/default/files/ek2-petrol-sektoru-tpao.pdf>>

³⁵ Kayıkçı; 7.

Müdürlüğü'nce yayımlanan tebliğler ile kanun boşlukları doldurularak aşılmaya çalışılmıştır.

6326 sayılı kanun ile aynı gün, petrol konusunda başka bir kanun daha kabul edilmiştir. Bu kanun 6327 sayılı “*Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Kanunu*”dur. Bu kanun kapsamında, Bakanlar Kurulu’na, özel hukuka ilişkin hükümlere tabi olan “*Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı’nu (TPAO)*”kurma yetkisi verilmiş ve 10.12.1954 tarihine kurulumu sağlanan TPAO, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü’nün (MTA) yetki alanındaki devlete ait arama ve üretim yetkilerini bu tarihten sonra devralmıştır³⁶. Bu tarihlerden sonra çeşitli kanunlar, kararnameler ve düzenlemelerle petrol piyasası üzerinde şekillendirmelere gidilmiştir. Ancak kanımızca bunlardan en büyük önem ihtiva edenlerinden biri, 07.11.1984 tarihli 3074 sayılı “*Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu*”dur. Bu kanun ile akaryakıt satış bedelleri üzerinden %6 oranında nisbi tüketim vergisi alınmaya başlanmıştır. Bu oran 1990 tarihinde yapılan bir değişiklik ile dizel yakıtlarda %70’e, benzinde ise %85’e çıkarılmıştır³⁷. Bu vergi oranları, o tarihte Türkiye’nin içerisinde bulunduğu durum açısından incelendiğinde doğudaki OHAL bölgesinde terör örgütünün petrol kaçakçılığına girmesinin yanında yerel halkın bir kısmının da, parasal kazanç uğruna bu kaçakçılığa göz yummasına hatta yardım sağlamasına sebep olmuştur. Bu süreçte devletin izlediği enflasyon karşıtı politikalar sonucunda, kamu iktisadi işletmesi halinde olan devlet rafineleri fiyatlarda aşırı yükselmelerin önüne geçebilmek için her daim maliyetlerin altında piyasaya ürün sürmüş ve bunun sonucu olarak adı geçen rafineriler her dönem zarar etmiştir. Bu süreç ise, tüm bunlara sebebiyet veren ve fiyat serbestisinin önünü tıkayan Bakanlar Kurulu’nun 89/14624 sayılı kararnamesinin, 98/14264 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi’yle kaldırılmak suretiyle sonlandırılmıştır. Bu yeni kararname ile artık otomatik fiyat mekanizmasına (OFM) geçiş yapılmıştır. OFM geçişinin ardından dört yıl sonra Bakanlar Kurulu yeni bir kararname yayımlamıştır. 2002/4313 sayılı bu kararname ile önemli bir adım daha atılmış ve sıvılaştırılmış petrol gazı dağıtım ve pazarlama şirketlerinin kurulmasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir³⁸.

---

³⁶ Kayıkçı, 7 – 8.

³⁷ Cengiz Yaşar; “*Akaryakıtların Vergilendirilmesi ve Vergilendirme Politikaları 1980 – 1999*”, Ankara 1999, s.45 – 48.

³⁸ Kayıkçı, 11.

Geçen süreç içerisinde devlet kademelerinin tüm çabalarına rağmen, işlemekte olan sistemin artık ihtiyaçlara cevap verememesi önlenemez bir sorun olarak ortaya çıkmıştı. Ayrıca aynı dönemde Türkiye Avrupa Birliği (AB) uyum yasalarına uyumluluk konusunda da aba sarf etmekteydi. Bir yandan terör faaliyetleri ve artan kaçakçılık, diğer yandan bu kaçakçılık sonucunda piyasada birbirinden farklı kalitelere sahip ürünler kol gzmekteydi. Bu ürünlerin kaliteleri açısından kurumlarca belirlenmiş bir kalite eğrisi olmadığından genellikle Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.'nin (TÜPRAŞ) üretmekte olduğu ürün değerleri referans alınmaktaydı.

Hükümet, tüm bu sorunlara farklı kurumlarca ihtiyaca binaen parça parça düzenlemeler getirilmesi yerine daha derli toplu ve tek kaynaktan çıkacak düzenlemeler bütününe daha iyi olacağı görüşüne varmıştır. Bu nedenden ötürü, 6326 sayılı kanuna yeni ek düzenlemeler getirilmesi için çalışmalara başlanmış, ancak o kadar çok düzenlemenin gerektiği ortaya çıkmıştır ki, çalışma başlı başına yeni bir kanunun doğumu olmuştur. Bu çalışmanın sonucu olarak tasarı olarak meclise sunulmuş ancak 2002 tarihinde yapılan seçimler dolayısıyla tasarı gündeme alınmamıştır. Nitekim seçimlerden sonra 2003 tarihinde, ilk tasarıdan farklı olarak bayilik ve taşıma faaliyetlerini de içeren ikinci tasarı gündeme alınmış ve buna müteakip 2003 tarihinde 5015 sayılı “*Petrol Piyasası Kanunu*” olarak yürürlüğe girmiştir³⁹.

5015 sayılı kanun yürürlüğe girdikten sonra bir süre üzerinde değişiklik yapılmamıştır. Ancak 2007 tarihinde gelen 5576 sayılı “*Petrol Piyasası Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile 5015 sayılı kanunda önemli bir değişiklik yapılmış ve “*kaçak petrol*” kavramı kanunun içerisine sokulmuştur. Ayrıca yine bu kanun ile ulusal marker kavramı da önem kazanmış ve kurumca belirlenen şartlara uymayarak ulusal marker içermeyen her türlü akaryakıtın kaçak petrol sınıfından sayılacağı hususu hükme bağlanmıştır. Bunun yanında dağıtıcı lisansı sahiplerine kendi uhdelerinde bulunan bayiliklere yönelik olarak kaçak petrolün engellenmesine ilişkin olmak üzere teknolojik önlemler alma zorunluluğu getirilmiştir. Bununla birlikte yine kaçak petrolle mücadele için harcanacak paralar Kamu İhale Kanunu'nun kapsamından çıkartılarak, petrol kaçakçılığına karışanlar için iki yıldan

---

³⁹ Kayıkçı, 12 – 13.

beş yıla kadar hapis ile yirmi bin güne kadar adli para cezası ile bu petrol ürünlerinin müsaderesi ve kanunlarla daha ağır cezaların hükme bağlanmadığı hallerde, tasfiye edilmiş olan kaçak petrolün, vergiler dâhil piyasa fiyatının üç katı tutarında idari para cezalarına da hükmedilmiştir⁴⁰.

5576 sayılı kanunu takiben 2008 tarihinde 5728 sayılı sayılı kanun ile EPDK tarafından verilmekte olan idari para cezalarının, daha hafif mahiyetteki Kabahatler Kanunu'nun kapsamı dışında tutulabilmesi için 5015 sayılı kanunda değişiklik yapılmıştır.

Bu tarihten sonra 2012 yılında 6352 sayılı kanunla bir değişiklik daha yapılarak, daha önceki idari yaptırımlara ilişkin Danıştay'da yargı yoluna yapılan başvurular bu kanunun yürürlük kazanmasından sonra hâlihazırdaki davalar hariç olmak üzere İdare Mahkemeleri'ne kaydırılmıştır.

Petrol konusunda yapılan son değişiklik ise; 28.03.2016 tarihinde 6455 sayılı kanun ile olmuştur. Bu kanun kapsamında kaçakçılıkla mücadele konusunda eskisine oranla esaslı değişimler getirilmiştir.

III. Petrol ile İlgili Olan Kuruluşlar

A. Uluslararası Kuruluşlar

Daha önce bahsettiğimiz üzere, petrolün, uluslar seviyesini aşan önemde bir enerji kaynağı olması, bu kaynağın değerlendirilmesi açısından, üretici ülkelerin ortak çıkarlarının korunması için bir araya gelmelerine sebep olmuştur. Bununla birlikte, petrolün aranması ve eldeki kaynakların boşa harcanmaması için yine uluslar üstü kuruluşlar kurulmuştur. Bu kuruluşlar sayesinde günümüzde düzenli ve tutarlı piyasalar görülmektedir.

1. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, 1985 yılında İran İslam Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Pakistan arasında İzmir Antlaşması ile kurulmuştur. Bu teşkilatın amacı; üye ülkeler arasında ekonomik, teknik ve kültürel işbirliğini desteklemektir. EİT kendisinden önce kurulmuş ve 1964 yılından 1979 yılına kadar

---

⁴⁰ Kayıkçı, 18.

aktif olan Kalkınma için Bölgesel İşbirliği Kuruluşu'nun (BİK) yerini almıştır. Bu teşkilatın ana kurucu sözleşmesi olan İzmir Antlaşması gerçekte 1977'de imzalanmış ve 1978 yılında yürürlüğe girmişti. Ancak teşkilatın yeniden yapılanması esnasında, tamamıyla başka bir kurucu antlaşma yapılması yerine işlerliğini kanıtlamış olan antlaşmanın revize edilerek kullanılması daha mantıklı bulunmuştur. İşte bu yüzden İzmir Antlaşması revize edilerek EİT'nin kurucu antlaşması vasfını almıştır⁴¹.

Teşkilatın oluşturulmasından sonraki süreçte teşkilat 7 ülkeyi kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Hatta 2005 tarihinde İstanbul'da üye ülkeler arasında *“Kaçakçılık ve Gümrük Suçları Veri Bankası Kurulması ve İşletilmesine Dair Antlaşma”* imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre; merkezi Ankara'da yer alan Kaçakçılık ve Gümrük Suçları Veri Bankası kurulacaktır. Tüm üye ülkelerden gelecek olan yeni teknikler, trendler, suç kayıtları v.b. kayıtlar gizli bir şekilde toplanarak analiz edildikten sonra diğer üye ülkelere dağıtılacaktır. Gizli olarak kabul edilen veriler, herhangi bir dava durumu ortaya çıktığında üye ülkelerin mahkemelerinde delil niteliğinde kullanılabileceklerdir⁴².

2. Uluslararası Enerji Ajansı (IEA)

Uluslararası Enerji Ajansı OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ülkelerinin petrol ve enerji kaynaklarına ilişkin çalışmalarını yürütebilmeleri açısından 1974 tarihi itibarıyla OECD bünyesinde kurulmuştur. Ajansın kuruluşuna Fransa, Finlandiya ve İzlanda katılmamıştır. Ajans, üye ülkelerin petrol bağımlılıklarını azaltmak, petrol şoku gibi yıkıcı etkilere sahip ekonomik tsunamilerden korumak, petrol borsaları hakkında iletişim ve analizlerde bulunmak, coğrafi ve enerji politikalarını yürütmek ve petrol fiyatlandırmalarında istikrarın korunması gibi amaçlar gütmektedir⁴³. Bu amacın sağlanması için üye ülkeler kararlaştırılmış miktarlardaki petrol stokunu kendi uhdelerinde tutmak durumundadırlar.

Ajansın merkezi Fransa'nın başkenti Paris'te yer almakta olup üç organlı bir yapısı vardır. Bu organlar sırasıyla Yürütme Kurulu, İdari Komite ve Sekreteryadır. Ajans her ne kadar yukarıda saydığımız çalışma esaslarına göre kısa ve orta vadeli

⁴¹Ekodiolog,05.6.2016,

<https://www.ekodiolog.com/ekonomi_kurumlari/ekonomik_isbirligi_orgutu.html>

⁴² Balcı, 29.

⁴³ International Energy Agency, 5.6.2016 <<http://www.iea.org/aboutus/>>

faaliyetlerde bulunuyor gibi algılansa da, son dönemde alınan kararlar ile sadece petrol piyasalarının takibi değil çevre koruma, enerji tasarrufu ve alternatif enerji kaynaklarının araştırılması konusunda da çalışmalarda bulunmaktadır⁴⁴.

3. (Organization of Petroleum Exporting Countries – Petrol İhraç Eden Ülkeler Organizasyonu) OPEC

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle beraber, savaş döneminde fazlasıyla önemli addedilen petrol sonraki süreç içerisinde de yeniden yapılanma ve ekonomik gücün elde bulundurulabilmesi amaçları dolayısıyla aynı öneme sahip olmuştur. Nitekim bu dönemde Yedi Kız Kardeşler denen şirket topluluğu dünya piyasaları üzerinde tekel bir konuma ulaşmıştı⁴⁵. Bu tekel konumun ortadan kaldırılması ve petrol ihracatçısı ülkeler açısından, fiyatların kontrolünü ellerinde bulundurarak, uluslararası şirketlerin petrol fiyatları ile serbestçe oynamasının önüne geçilmesi bir elzem halini almıştı⁴⁶.

Bu kapsamda Ortadoğu ülkeleri teker teker petrol firmalarını millileştirme hareketine geçti. Ancak bu hareket, ülkeleri petrol devleri karşısında yalnız bıraktığından istenen etkiler yaratılamıyordu. Bunun üzerine 1960 yılında İran, Kuveyt, Irak, Suudi Arabistan ve Amerika kıtasında yalnız kalmış en büyük ihracatçı ve petrol fiyatlarının ani olarak düşürülmesi ve yükseltilmesi dolayısıyla en büyük zararı görenlerden biri olan Venezuela bir araya gelerek Bağdat Konferansı sırasında imzalanan Bağdat Antlaşması ile OPEC'i kurmuşlardır. Antlaşma kapsamında, OPEC'e katılmak isteyen bir devlet, kurucu olan üyelerin hepsinin onayından geçerek üye vasfını kazanabilmekteydi. Nitekim OPEC'in kuruluşundan sonra, aralarında Endonezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Angola ve Ekvador'un da aralarında bulunduğu dokuz üye katılmıştır. OPEC'in ilk yönetim merkezi İsviçre'nin Cenevre kentinde yer alırken, beş yıl sonra Avusturya'nın Viyana kentine alınmıştır⁴⁷.

---

⁴⁴ Balcı, 30

⁴⁵ Yedi kızkardeşler kavramı İtalyan yönetici Enrico Mattei tarafından ortaya atılmıştır. Mattei bu kavram ile Rockefeller ailesine ait Standart Oil adlı petrol şirketinin antikartel yasası ile bölünmesi ile ortaya çıkan Exxon, Mobil, Chevron Gulf ve Texaco Amerikan, Royal Dutch Shell ve British Petroleum'u kastetmektedir.

⁴⁶ Barış Kablamacı; “Petrol ve Ekonomi”, (Derin Yayınları, İstanbul 2011)s.77.

⁴⁷ OPEC, 6.6.2016, </ http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm>

OPEC'in kurulması sonucunda Yedi Kız Kardeşlerin gücü teorik anlamda kırılmıştır. Ancak bu kırılmanın gerçek etkileri OPEC'in kuruluşundan on üç yıl sonra ABD ve Hollanda'ya uygulanan ambargo ile olmuştur. Bu tarihten itibaren, OPEC'in uygulamakta olduğu petrolde fiyat artırımını politikası daha da sertleştirilmek suretiyle 1972 – 1981 yılları arasında petrolün fiyatı %750 oranında artmıştır⁴⁸. Bu politikanın parçası olarak bir yandan petrol firmalarının vergi ücretlerinde tek taraflı kısıntıya gitmeleri engellenirken, diğer yandan yerel hükümetlerce petrol lisanslarında fiyat artışı yoluna gidilerek devletlerin mevcut durumdan daha fazla yarar elde etmesi sağlanıyordu. Bu politikanın sonucu olarak hükümetler petrol firmalarına karşı daha güçlü bir konuma geçmiş bulunuyorlardı. Ancak, OPEC tarafından güdülen bu politikalar sayesinde üye devletler zenginliğin getirdiği bir çeşit Lale Devri⁴⁹ yaşarken, farkında olmadan, karşısında varlık gösterebilmek ve zararlarından korunabilmek için OPEC'i kurdukları tekel canavarının tekrar doğuşuna sebep olmuşlardı. Bu durumu yakından takip eden ve artan fiyatlardan rahatsız olan sanayileşmiş ülkeler, OPEC'in gücünü kırabilmek için alternatif enerji kaynaklarına yönelmeye başlamışlardı. 1980'lerin başından itibaren artan kömür ve nükleer enerji kullanımı da petrole olan ihtiyacın azalmasına sebebiyet vermiştir. Bununla birlikte, 1971 yılında ABD'nin, altın borsasında tek geçerli değişim birimi olarak ABD dolarını düzenleyen Bretton Woods Antlaşması'ndan⁵⁰ çekildiğini böylelikle 1944 yılı itibariyle sabitlenen dolar kurunun serbest bırakılacağını deklare etmesinden sonra, başta İngiltere olmak üzere bu antlaşmaya imza atmış diğer tüm devletler de para birimlerini serbest kur ile değerlendirip daha önce görülmemiş ölçekte paralar basmaya karar vermişlerdir. Buna karşılık hızla düşen petrol gelirlerinin kurtarılması için OPEC değişim birimi olarak altını referans almıştır⁵¹. Ancak tüm bu çabalar beklenenden yavaş olduğundan sonuçları da geç ortaya çıkmış ve tüm bu gelişmeleri takip eden petrol şokunun karşısında OPEC, artık eski gücünde olmadığını fark ettiğinden ötürü 1982 yılında üretimini kısırarak petrol fiyatlarında indirime gitmek

---

⁴⁸ Balci, 24.

⁴⁹ Osmanlı İmparatorluğu'nda, 1718 yılında Avusturya ile imzalanan Pasarofça Antlaşması ile başlayan daha sonrasında ise, 1730 yılında gerçekleşen Patrona Halil İsyanı ile sona eren dönemdir. Bu dönemin padişahı III. Ahmet'tir. "*Zevk ve sefâ*" devri olarak bilinir. Wikipedia, 6.6.2016, <https://tr.wikipedia.org/wiki/L%C3%A2le_Devri>

⁵⁰ Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı ardından imzalanan Bretton Woods Anlaşması, savaşla paramparça olmuş olan ülkeler arasında uluslararası ticareti canlandırabilmek adına uluslar üstü bir para idare sistemi getirmiş olması açısından ünlüdür. Böylece tüm bağımsız ülkeler tek bir para değeriyle hareket ederek ticaret yapabileceklerdi.

⁵¹ Wikipedia,6.6.2016, <https://tr.wikipedia.org/wiki/1973_Petrol_Krizi#Bretton_Woods.27un_sonu>

zorunda kalmıştır. Petrol talebindeki azalma ve fiyatlar konusunda yaşanan büyük düşüş, artık refah zinciri ile birbirine bağlı olmayan OPEC üyeleri arasındaki anlaşmazlıkların artmasına sebebiyet vermiştir. Hatta bu sürecin sonunda İran ve Irak arasında 1980 yılında başlayarak 1988 tarihine kadar süren, bir milyon insan ve 150 milyar Amerikan Doları maddi kayba sebep olacak sekiz yıl süren İran – Irak Savaşı patlak vermiştir. Savaş Irak'ın üstünlüğü ile başlamış ancak İran'ın direnmesi ile yıpratma savaşına dönüşerek devam etmiştir. Her ne kadar taraflarca kendilerinin galip oldukları ilan edilse de, gerçekte bu savaşın kazanan bir tarafı bulunmamaktadır⁵². OPEC'in kurucularından olan, Juan Pablo Perez Alfonso tüm bu mücadelelerden önce OPEC üyeleri daha altın çağını yaşarken, petrolü tanımlamak için “*şeytanın pisliği*” kavramını kullanmıştır. Bunu demesinin sebebi ise, petrole ulaşmak ve petrolü kullanmak için gerekli olan tüm pis ilişkiler ağının ve yolsuzlukların insanları dönüştürdüğü şeye kendi gözleriyle şahitlik etmesiydi⁵³.

Tüm bu sarsıntılı dönemlerden geçen OPEC 2000'li yıllardan sonra tekrar kendini toparlamış ve sonrasında petrol kalitesinde bir standart getirme konusunda çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmalarda yedi farklı petrol çeşidinin ortalaması alınarak bir referans değer belirlenmiştir. Nitekim 2005 yılından itibaren OPEC, uzun vadeli planlamalarını tekrar gözden geçirerek organizasyonun temellerini sağlamlaştırmaya çalışmaktadır⁵⁴.

4. Avrupa Birliği (EU - AB)

Günümüzde bir süper güç konumunda, çoğunluğu sanayileşmiş ve finans yönetimi güçlü olan ülkeler topluluğu olan Avrupa Birliği'nin temelinde üç farklı antlaşma vardır. Bu antlaşmalar 1951 tarihli Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması, 1957 tarihli Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ve Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması'dır. İkinci Dünya Savaşı'nı takiben, Avrupa Devletleri yükselmekte olan Rusya tehdidi ve ABD arasında çalkantılarla dolu bir durumda yer almaktaydılar. Bu çalkantılı durumdan kurtularak eski güçlerine kavuşmak isteyen Avrupa Devletleri, kaderlerini tek başlarına değiştiremeyeceklerini ön gördükten sonra topluca hareket etmeye karar vermişlerdir. Böylece hem değişen dengelerden fazla zarar görmeyecekler, hem de İkinci Dünya Savaşı'nın geride bırakmış olduğu güvensizlik

⁵² Wikipedia, 07.6.2016 <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ran-Irak_Sava%C5%9F%C4%B1>

⁵³ Al Jazeera 07.6.2016 <<http://www.aljazeera.com.tr/gorus/komur-ve-yolsuzluk>>

⁵⁴ OPEC 07.6.2016 <http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm>

mirasını atlatmış olacaktı. Başlarda enerji paylaşımı yapılırken daha sonra bu paylaşıma işgücü, hizmetler ve başkaca ekonomik değere sahip olan kaynaklar eklenmiştir⁵⁵. AB, temelde Avrupa Ekonomik topluluğu olarak varoluşunu gerçekleştirdiğinde kurucu sayısı altı idi. Günümüze gelindiğinde ise bu sayı 28 olmuştur. Avrupa Birliği ülkelerinin sanayi açısından gelişmiş olmaları, finansal açıdan bir üstünlük getirmiş olsa da, enerji arzına olan ihtiyaçlarının da bir hayli yüksek olmasına sebep olmuştur. Bu arz ihtiyacının karşılanması için yeni yollar arayan Avrupa Birliği, bir yandan enerji tasarrufunu teşvik ederken, diğer yandan yeni kaynaklar yaratmaya çalışmaktadır. Bu çalışmaların temelinde Avrupa'nın 1970'lerde yaşadığı şokların etkisi büyüktür. Nitekim 1973 tarihli Yom Kippur Savaşı⁵⁶'nda ABD'nin İsrail Devleti'ne yardım etmesi sonucunda, OPEC üyesi Arap ülkeleriyle Mısır ve Suriye'den oluşan Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Birliği'nin (OAPEC), İsrail Devleti'ne yardım eden veya İsrail ve ABD'den yana tavır alan devletlere ambargo uygulayacağını açıklaması, aynı zamanda OPEC üyesi ülkelerin bu durumu bir fırsata çevirmek için petrol fiyatlarında hızlıca artışa gitmesi petrole bağımlı hale gelen Avrupa Devletleri'nin üzerinde büyük bir baskı oluşturmuştur. Üstelik bu kırılma sadece savaş yüzünden meydana gelmemiştir, doğu ülkeleri bir süredir batı ülkelerinin uygulamakta olduğu yüksek fiyat politikalarından rahatsızdı. Batı ülkeleri, doğu ülkelerinden olabildiğince ucuza ham petrol alıp, buğday vs. gibi ürünleri çok yüksek fiyatlarla doğu ülkelerine satmaktaydılar. Durum o kadar vahim bir hal almıştı ki, İran Şahı The New York Post gazetesine verdiği demeçte *"Petrolün fiyatı tabii ki artacak, hem de nasıl! Siz (Batılı ülkeler) bize sattığınız buğdayın fiyatını %300 artırdınız, aynı durum şeker ve çimentoda da geçerli. Bizim ham petrolümüzü alıyor, onu rafine ettikten sonra tekrar bize 100 katı fiyata satıyorsunuz. Bundan sonra adil olan bize petrol için daha fazla ödeme yapmanızdır. Diyelim ki on kat daha."*⁵⁷ Diyerek doğu ülkelerinin bu durumdan rahatsız olduğunu

---

⁵⁵ Balcı, 30.

⁵⁶ 6 Ekim 1973 yılında, Mısır ve Suriye birleşik gücü İsrail Devleti üzerine kuzey ve güneyden olmak üzere iki cepheli bir hücumu girişmiştir. Sina bölgesinden herhangi bir hareket beklemeyen ve Yom Kippur günü nedeniyle savunmasız yakalanan İsrail ordusu cephelerde gerilemeye başlamış ancak Mısır Ordusu'nun başarılı ilerleyişinin aksine Suriye Ordusu'nun Golan Tepeleri'nde İsrail Ordusu karşısında dişe dokunur bir başarı sağlayamamasıyla çarpışmalar çıkmaza girmiştir. Sonrasında İsrail Ordusu'nun Golan Tepeleri'ni geri almasıyla savaştan bir çıkar sağlanamayacağını anlayan taraflar ateşkes imzalamışlardır. 07.6.2016, < <http://www.history.com/topics/yom-kippur-war> >

⁵⁷ Özcan Kadioğlu, 1973 Petrol Krizinden 2014 Krizine Uzanan İnce Çizgi, Rota Haber, 7.6.2016 < <http://www.rotahaber.com/m/?id=510947&t=makale> >

ve bir kırılmanın yaşanabileceğini önceden vurgulamıştır. En sonunda da bu kırılma Arap – İsrail Savaşı ile ayyuka çıkmıştır.

Aynı duruma tekrar düşmemek için Avrupa Birliği ilk defa uzun dönemli bir plana imza atarak 1974 yılında Yeni enerji Politikası Stratejisi programını uygulamaya koymuştur. Bu uygulama kapsamında, üye ülkeler enerji arzını koruyacak şekilde hareket edecek, enerji tasarrufuna gidecek ve bunları yaparken çevreyi koruyacak şekilde hareket edeceklerdir. Bu strateji altı yıl kadar başarılı olarak uygulanmasına rağmen 1979’da ikinci petrol şoku dünyayı sarsmıştır. Bu sarsıntının sonunda Avrupa Birliği bir seçim daha yapmak durumunda kalmıştır. 1980 tarihi itibarıyla 1990 yılında ulaşılması planlan hedefler ortaya konmuştur. Bu hedefler kapsamında ithalatın azaltılması, iç üretimin artırılması, hâlihazırda uygulanan enerji tasarrufu planlarının sıkılaştırılması konuları ana başlıklar olarak ortaya konmuştur. Nitekim bu planlamalar sonuç vermiş ve AB’nin petrol ihtiyacı %10 oranında düşerek iç üretimi ithalattan daha üst seviyeye çıkmıştır. Bu dönemde enerji açısından tek Pazar kurma eğilimi gösterilerek kolektif hareket oluşturulması planlanmıştır. Lakin geçen süreçte artan enerji ihtiyacı sonucunda 2000’li yıllardan itibaren ithalat tekrar üretimi geçmiştir⁵⁸.

Bu çalışmalar kapsamında sadece Ortadoğu’da değil, aynı zamanda Avrasya’da da anlaşmalar ve yatırımlar yapmaktadır.

Bunlardan biri de Nabucco Projesi’dir. Bu proje kapsamında, Azerbaycan Devleti’nin petrol alanlarından çıkarılan doğalgaz ve petrol, boru hatlarıyla vasıtasıyla Türkiye’den geçirildikten sonra Bulgaristan, Romanya ve Macaristan’dan geçirilerek Avrupa’ya taşınacaktı. Petrol hattı için beş ülkenin ana petrol firmalarının %20’şer pay ile ortak olduğu bir Nabucco Gas Pipeline International GMBH kurulmuştur⁵⁹. Ancak büyük umutlarla başlanan proje ilk aşamada Rusya’nın tepkileriyle karşılaşmıştır. Sonrasında projenin maliyetleri ve Rusya’nın ortaya attığı Trans Adriyatik Projesi yüzünden çıkmaza girilmiş ve daha sonrasında İtalya ve

---

⁵⁸ Arzu Yörkan, *Avrupa Birliği’nin Enerji Politikası ve Türkiye’ye Etkileri*. (Bilge Strateji, Cilt 1 Sayı 1, Güz 2009) 25-26.

⁵⁹ Meliha Ener, Orhan Ahmedov, “Türkiye - Azerbaycan Petrol Doğalgaz Boru Hattı Projelerinin Ülke Ekonomileri ve Avrupa Birliği Açısından Önemi”. 07.6.2016 <http://www.deu.edu.tr/userweb/iibf_kongre/dosyalar/ener.pdf>

Yunanistan'da doğalgaz fiyatlarının yüksek olmasından dolayı önemini adı geçen projeye kaptırarak iptal olmuştur⁶⁰.

AB yukarıda örneklediğimiz önlemlere ek olarak enerji arzının güvenliği ve devamlılığının sağlanması açısından 2000 yılında Yeşil Kitap'ı hazırlayarak enerji konusunda rekabet ve serbesti yaratma çabasına girmiştir. Bu kapsamda sırasıyla önce iş yerlerinde daha sonra da tüketici kapsamında serbestleşme sağlanmıştır⁶¹.

B. Ulusal Kuruluşlar

1. Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (PİGM)

Çalışmamış içerisinde daha önce bahsetmiş olduğumuz 1954 tarihli 6326 sayılı kanun ile Petrol Dairesi Reisliği kurulmuştur. Daha sonra bu kurum, 1702 sayılı kanun ile değişikliğe uğrayarak T. C. Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (PİGM) adını almıştır. Bu değişiklik esnasında daha önceden Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde yer alan Akaryakıt Daire Başkanlığı da lağvedilmiş ve genel müdürlüğe bağlanmıştır. PİGM, 662 sayılı KHK ile kaldırıldığı 2011 yılına kadar bağımsız bir müdürlük olarak 6326 sayılı kanun ve bu kanuna dayanılarak çıkartılan Petrol Tüzüğü'nün kendine vermiş olduğu yetkilere dayanarak 5015 sayılı kanun ile 507 sayılı kanunun çıkış dönemlerine ve denetim yetkisinin Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'na (EPDK) geçmesine kadar olan süreçte kararname ve tebliğler gibi yan kararlar ile ham petrol ve petrol ürünleri açısından piyasa faaliyetlerine ilişkin denetim hakkını kullanmıştır⁶². Her ne kadar 2011 yılında 622 sayılı KHK ile müdürlüğün varlığına son verilmiş olsa da aynı kararnamenin 81. maddesi uyarınca, 3154 sayılı kanunun 8'nci maddesine atıfta bulunulmuş ve PİGM, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın altında ana hizmet birimlerinden biri olarak tekrar kurulmuştur⁶³.

⁶⁰ Milliyet Gazetesi 07.6.2016 <<http://www.milliyet.com.tr/nabucco-projesi-tarih-oldu/ekonomi/detay/1793995/default.htm>>

⁶¹ Balcı, 32.

⁶² Balcı, 32.

⁶³ Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 07.6.2016 <<http://www.pigm.gov.tr/index.php/kurumsal/tarihce>>

2. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)

Türkiye, 1980’li yıllardan itibaren, daha önce çalışmamızda bahsetmiş olduğumuz petrol şoklarını göz önünde bulundurarak enerji sektörünü düzenleme ihtiyaı hissetmiştir. Ülkenin diğer enerji kaynakları açısından fazla bir varlığının olmaması yüzünden bu reformların elektrik piyasası üzerinden başlatılması uygun bulunmuştur. Bu uygulamaların amacı kamu iktisadi teşkilatlarının hantal ve zarara yatkın yapısından ziyade, rekabet içerisinde ve yeniliklere açık bir yapının oluřturulmasıydı⁶⁴. Bu eğilim, o dönemde sadece Türkiye’nin değil, dünyanın kabul ettiği bir eğilimdi. Özelikle sanayileşmiş olan devletler, enerji sektöründe yatırımcı sıfatıyla yer almak yerine, denetleyici kurum olmanın daha karlı bir konum olduğunu kabul etmişlerdir. Devlet yatırım yapmak ve buraya yüklü mali kaynak aktarmak yerine piyasanın şartlarını ve uyulması gereken kuralları belirledikten sonra söz konusu yatırımları özel kurumlara bırakarak daha fazla gelir elde edecekti. Bu durum aynı zamanda rekabet içerisinde olan firmalar yüzünden tüketicilerin daha düşük maliyetlerle enerjiye ulaşmasını sağlayarak enerji arzı güvenliğini de arttırmaktaydı. İşte bu eğilimlerin bir sonucu olarak gecikmiş de olsa, EPDK 4628 sayılı “*Elektrik Piyasası Kanunu*”nun 4’nc  maddesi uyarınca 2001 yılında Elektrik Piyasası Düzenleme Kurulu adıyla kurulmuştur. Kurumun ortaya çıkmasından iki ay sonra 4646 sayılı “*Doğalgaz Piyasası Kanunu*”nun çıkartılmasıyla bu alanda da yetkilere sahip olmuştur. Sonraki süreçte 5015 sayılı kanunun 2007 tarihinde kabul edilmesiyle beraber 4628 sayılı kanunda değişiklik yapılarak petrol piyasasına ilişkin yetkiler de EPDK’ya aktarılmıřtır⁶⁵. Buradaki  ncelikli amaç enerji piyasaları üzerinde çok başlı denetim mekanizmalarının bulunması yerine, tek bir elden tüm bu denetimin yapılmasıdır. Ancak bu yapı sistemindeki petrol piyasası faaliyetlerinin denetim yetkisinin EPDK’ya bırakılması itibariyle Türkiye’de ortaya çıkan durumun bir  rneği daha dünyada bulunmamaktadır. Bütün bir piyasanın tek bir elden yürütülmesi konusunda dünya devletleri farklı piyasalarda farklı denetim kurumları kurmayı tercih edelerken, İspanya ve ABD daha önce yaşamış oldukları doğal tekelleşme ve tr st sorunları dolayısıyla sadece boru hatlarının kullanılması ve

---

⁶⁴ Kayıkçı, 15.

⁶⁵ Balı, 35.

tarifelere ilişkin düzenleme hakkını kurumlara bırakarak diğer faaliyetleri bu kapsamın dışında tutmuşlardır⁶⁶.

5015 sayılı kanun ile EPDK'ya lisanslamalar alanında da oldukça geniş yetkiler verilmiştir. Öyle ki lisans alınmasını gerektiren faaliyetlerin kapsamı, lisans kapsamında bulunan faaliyetlerin kısıtlanması, lisanslama yoluyla edinilmiş hak ve yükümlülükler ve faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin özel şartların belirlenmesi hususlarında EPDK yetkili kılınmıştır. Hatta sadece bununla kalınmamış ve kanunun emredici hükmü olarak, lisans kapsamında olsun veya olmasın piyasa ile ilgili tüm faaliyetlerin yürütülmesi, güvenlik esasları, denetimleri, lisans sınıf değiştirme işlemleri vs. konularda denetimin yine EPDK tarafından çıkartılacak yönetmeliklere göre olacağı vurgulanmıştır⁶⁷. EPDK bu denetimleri periyodik denetimler halinde yapabileceği gibi, EPDK'ya direkt olarak gelen ihbar ve şikâyetler üzerine veya denetçilerin bağlı oldukları kurum veya kuruluşlara direkt olarak yapılacak şikâyet ve ihbarlarla harekete geçerek bu denetim hakkını kullanabilir. Bununla birlikte, EPDK soruşturmaları yürüttüğü esnada veya düzenli denetimleri süresince mevzuata aykırı bir durumla karşılaştığında Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler İle Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 30'uncu Maddesi kapsamında ilgili kurumlara suç duyurusunda bulunabilir veya dava açabilir. EPDK bu davalara zarar gören sıfatıyla katılabilir⁶⁸.

Bu denetimleri ise iki ana başlık altında ele alabilir. Bunlardan ilki, ulusal petrol stoğu yükümlülüğü, tamamlayıcı stok için gelir payının denetimi, bayi otomasyon takibi, dağıtıcıların bayilerine ilişkin kalite kontrol izlemesi, zorunlu sigorta yükümlülüğü, TSK taktik yakıtlarına ilişkin yükümlülüğün izlenmesi vs. gibi konuları kapsayan İdari-mali denetimler. İkincisi ise tesislerin teknik kriterlere uyumu, ulusal marker denetimleri ve ürünlerin teknik kriterlere uygunluğunu denetleyen teknik denetimlerdir. Bu teknik incelemelerde ulusal marker denetiminin amacı, bir yakıtın ülke içerisine yasal yollardan girip girmediğinin tespiti, eğer yasal yollardan girmiş ise, yasal yollardan girmemiş olan bir başka ürünle karıştırılıp karıştırılmadığı ya da başka ürünlerle tağşiş edilip edilmediğinin anlaşılmasıdır.

---

⁶⁶ Kayıkçı, 17.

⁶⁷ Kayıkçı, 24.

⁶⁸ Petrol Piyasası'nda Yapılacak Denetimler İle Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 27/11/2013 tarihli ve 28834 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ürünlerin teknik kriterlere uygunluğu açısından incelenmesi de, yukarıda bahsetmiş olduğumuz hususlarla dolaylı yoldan bağlantılı olduğu gibi aynı zamanda ürünlerin TS, EN veya bunların yokluğu halinde TSE standartlarına ayrıca başkaca teknik düzenleme uygunluklarının araştırılması ile olmaktadır. En son tesisler açısından yapılan denetimler de, ilgili tesislerin güvenlik ve diğer alanlarda TS, EN veya TSE standartlarına uygun ölçütlerde olup olmadığının belirlenmesi hususlarını kapsar⁶⁹.

3. Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi

Kısa adı BOTAŞ olan Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi, 1973 yılında Türkiye ve Irak arasında 1973 tarihinde imzalanan antlaşma uyarınca Irak petrolünün Türkiye’de yer alan İskenderun Körfezi’ne ulaştırılması amacıyla 7/7871 sayılı kararname ile TPAO tarafından kurulmuştur. BOTAŞ, başlarda sadece boru hatları ile petrol taşımacılığı yaparken, Türkiye’nin artan enerji ihtiyacı yüzünden 1986 yılı itibariyle elindeki imkânları da kullanarak doğal gaz ticareti ve taşımacılığı faaliyetlerine başlamıştır. 1995 yılına gelindiğinde, 96/6526 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla 223 sayılı KHK kapsamında kamu iktisadi teşebbüsü (KİT) olarak yapılandırılmıştır⁷⁰. Ayrıca BOTAŞ, 1990 tarihinde 397 sayılı “*Doğal Gazın Kullanımı Hakkında KHK*” ile şehir içi hatlar hariç olmak üzere doğal gazın ithali, dağıtımını, satış ve fiyatlandırılması konusunda tekel olarak yetkilendirilmiştir. Ancak 2001 tarihinde yayımlanan 4646 sayılı “*Doğal Gaz Piyasası Kanunu*” ile BOTAŞ’ın elinde olan tekel yetkisi geri alınarak özel ve tüzel kişilere verilen haklar ile daha rekabetçi bir ortamda eskiye nazaran daha fazla serbesti içerisinde hizmet sunulmasının önü açılmıştır⁷¹.

4. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı

Kısa adıyla TPAO veya TP çalışmamızda daha önce bahsettiğimiz üzere devletin arama ve işletme çalışmalarını kamu elinde toplamasının bir yansıması olarak 1954 yılında 6327 sayılı kanun uyarınca milli petrol şirketi olarak kurulmuştur. Şirketin amacı kamu adına hidrokarbon araması, sondaj, işleme, üretim, rafineri ve pazarlama alanlarında faaliyette bulunmaktır. TPAO yapısı itibariyle özel hukuk kişisi olarak sorumluluğu sermayesiyle sınırlı iktisadi devlet teşekkülüdür. Bununla birlikte

⁶⁹ Kayıkçı, 198.

⁷⁰ BOTAŞ 07.6.2016 < <http://www.botas.gov.tr/index/tur/kurumsal/hakimizda/tarihce.asp>>

⁷¹ Balcı, 34.

TPAO, Sayıştay denetimine tabi olmadığı gibi, “Genel Muhasebe Kanunu” ve “Devlet İhale Kanunu” hükümlerine tabi değildir. TPAO kurulduktan sonra 1983 yılına kadar birçok alanda hizmetler vermiş ancak 1983 yılında getirilen bir düzenleme ile faaliyetleri yurtiçi ve yurtdışında sadece arama, sondaj ve üretim olarak sınırlandırılmıştır. TPAO kendisinden sonra, TÜPRAŞ, PO ve PETKİM’in de aralarında bulunduğu 17 firmanın kurulmasına öncülük etmiştir⁷².

IV. Ulusal Marker

Marker kelime olarak belirleyici anlamına gelmektedir. Nitekim yapısı itibariyle çıplak gözle görülemeyen, renksiz ve eklendiği akaryakıtın kimyasal yapısını bozmayan, ancak özel ekipmanlarla varlığı görülebilen formülü gizli kimyasal bir maddedir. Bu madde ülkemizde Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından üretilen marker, rafineri çıkışında veya gümrükte akaryakıtta eklenmektedir. Bununla birlikte lisans sahipleri ilgili akaryakıtta, kurumu bilgilendirmek ve standartlara uygun vasıfta olmak koşuluyla kendi markerlarını da ekleyebilirler. Ancak bu markerın ulusal markerın yapısıyla etkileşime girmemesi gerekmektedir⁷³. Ulusal Marker kavramı, 5015 sayılı kanunla mevzuatımıza girmiştir. Marker sisteminin kullanımı yurtiçinde dolaşım halinde olan akaryakıtın kaynağının tespit edilmesi suretiyle, piyasaya sızması muhtemel kaçak veya standart dışı akaryakıtların tespitinde önemlidir. Bu şekilde kaçak olarak yurda sokulan akaryakıtın önüne geçilerek hem suç örgütlerinin faaliyetlerine darbe vurulmakta hem de devletin uğrayacağı vergi kaybı en aza indirilirken, vatandaşların da bu yakıttan dolayı uğrayabileceği zararın azami seviyede tutulması sağlanmaktadır⁷⁴.

Ulusal marker, İşareTR adıyla Türkiye’de duyurulduğu zaman, kullanım maliyetleri açısından endişe yaratmış olsa da, o tarihlerde Petrol Sanayi Derneği (PETDER) ve Akaryakıt Ana Dağıtım Şirketleri Derneği (ADER) gibi kuruluşlar, karşılarında olan maliyetlere rağmen kaçakçılığın ve kalitesiz yakıtın önüne geçilmesi için marker uygulamasını desteklemişlerdir. Ayrıca bu kuruluşlar, konuya EPDK’nun el

⁷² TPAO internet sitesi, 07.6.2016< <http://www.tpao.gov.tr/tp5/?tp=m&id=3>>

⁷³ Mustafa Danışman, *Açıklamalı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Kaçak Petrol ve Ulusal Marker* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2014) 165.

⁷⁴ Selim Yıldız, Seren Yıldız Öztürk, ve Tuba Yıldız Enes, *Akaryakıt ve LPG Hukuku*. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2011) 30-31.

atmasıyla daha sağlıklı bir uygulama sistemi ile modern teçhizatların kullanılması hususunun öneminden bahsetmişlerdir⁷⁵.

Ulusal markerın ekleneceği yakıt türleri, Petrol Piyasasında Ulusal Marker Uygulamasına İlişkin Yönetmeliğin 5. Maddesinde yer almaktadır. Bu madde kapsamında ulusal marker; benzin, motorin türleri, Nafta (hammadde ve solvent nafta hariç olmak üzere), fuel-oil, biyodizel ve gaz yağı çeşitlerine katılmaktadır⁷⁶.

Ancak İşareTR'nin kullanımına başlandıktan sonra yaşanan bazı olaylarda, markerın taklit edilemez olduğu görüşü sarsılmıştır⁷⁷. İşte bu durum, yukarıda bahsi geçen kuruluşların dikkat çekmeye çalıştıkları denetim kalitesi ve modern teçhizatların gerekliliği hususunda haklı olduklarını ortaya çıkartmıştır.

Sonraki yıllarda denetim teknikleri geliştirilerek daha da sağlıklı sonuçlar alınması sağlanmıştır. Ancak yine de petrolün taşınması ve saklanması konusunda oluşan buharlaşma gibi sorunlar yüzünden denetimlerde farklı oranlarla karşılaşılmaması da bazı sorunlara neden olmuştur. Bunun sebebi 5015 sayılı kanunun 18/4. Maddesinde yer alan *“Numunelerde yapılacak testlerde ulusal markerın gerektiği şart ve seviyede bulunmadığı laboratuvar analizi ile tespit edildiğinde, 19 uncu madde hükümleri uygulanır.”* hükmüdür. Denetimler esnasında bir kısım istasyon sahiplerine 19. Madde kapsamında cezalar verilmiştir. Ancak bu cezaların sadece marker oranlarındaki yetersizlik yüzünden olması, piyasa içerisinde yer alan kişilerde ve hatta kuruluşlarda, *“markerın yeterli oranda olmaması direkt olarak suç vasfında ele alınmalı mıdır?”* sorusunu ortaya koymuştur. Bunun sebebi ise, herhangi bir şekilde taşınmasına veya akaryakıt rafineriden çıkarken markerın eklenmesi kısmında herhangi bir dahli bulunmayan istasyon sahiplerinin, daha sonra yapılan denetimlerde marker oranlarında görülen eksiklik veya fazlalık yüzünden cezalandırılmasının ne kadar adil olduğu görüşüdür⁷⁸.

---

⁷⁵ Otomobil İthalatçıları Derneği, 07.6.2016 <<http://www.odd.org.tr/folders//categorial1docs/130/15-Diyalog-Petder-4.90MB.pdf>>

⁷⁶ Balcı; 17.

⁷⁷ Vatan Gazetesi, 07.6.2016 <<http://www.gazetevatan.com/akaryakit-kacakcisi--ulusal-marker-in-sifresini-kirdi-137172-ekonomi/>>

⁷⁸ PetroTürk, 07.6.2016, <<http://www.petroturk.com/HaberGoster.aspx?id=9265&haber=Marker-tek-basina-kacakcilik-kriteri-olmamali>>

Yukarıda saydığımız hususlar göz önüne alındığında, ulusal markerın akaryakıt sektörü için büyük bir önem taşıdığı, yapılacak yeni düzenlemelerle hata oranının daha da aşağı çekilebileceği bir gerçektir.

II. BÖLÜM

PETROL KAÇAKÇILIĞI SUÇLARI

I. Genel Olarak

Kaçakçılık suçu antik çağlardan beri devletlerin ve otoritelerin sorunu olmuştur. Nitekim, Anadolu topraklarında kayıt altına alınan ilk kaçakçılık suçlarının M.Ö. 2000’li yıllarda o zamanki Asur Ticaret Kolonileri’nde yer aldığı bilinmektedir. Bu kaçakçılık girişimlerinin ise, devletlerin aldığı farklı türdeki vergileri vermek istemeyen esnaf ve tüccarlar tarafından devletin denetiminden kaçabilmek için kestirme, kullanışsız ve aşılması zor yollar kullanılmak suretiyle gerçekleştirildiği bilgisi yer almaktadır⁷⁹. O dönemin krallıklarında sekiz farklı çeşitte vergi alındığı bilinmekte ve bu vergilerden kurtulunması pahasına kişiler canlarını tehlikeye atabilmekteydi. Kaçakçılık illa cansız nesnelere için yapılmamakla birlikte, soyu tükenmekte olan canlıları da kapsayabilmektedir. Burada asıl unsur kaçakçılığa konu edilen nesne veya canlılığın değeridir.

Petrol ürünlerinin çeşitli nedenlerle ancak yüksek fiyatlarla elde edilebilmesi nedeniyle; ülkemizde yasa dışı yollardan elde edilen akaryakıtta ulaşma yönünde bir eğilim bulunmaktadır. Yasadışı yollardan akaryakıt elde edilmesinde pek çok yöntem kullanılmaktadır. Yasa dışı yollardan kara ya da deniz yoluyla yurda akaryakıt veya petrol ürünü sokmak, solvent, baz yağ ve atık madde yağlarının akaryakıt içine karıştırılarak satılması, dökme olarak alınan LPG’nin otagaz olarak satılması ve bu yolla ÖTV indiriminden faydalanılması bu yollardan sadece birkaçıdır⁸⁰.

⁷⁹ Yavuz Kahya, *Suç Teorileri Işığında Türkiye’de Kaçakçılık Olgusu: Toplumsal Nedenleri, Boyutları ve Algısı*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 160, 07.6.2016 <<http://sbd.dergi.anadolu.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/325-published.pdf>>

⁸⁰ Yıldız Yıldız, Enes Yıldız; 148.

Söz konusu sorunun ve boyutlarının tam anlamıyla ortaya konulabilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisinin 04.01.2005 tarihli birleşiminde bir komisyon kurulması kararlaştırılmıştır. “Akaryakıt kaçakçılığının ekonomiye, insan ve çevre sağlığına verdiği zararın araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi” amacıyla kurulan bu komisyon 16.02.2005 tarihinde çalışmalarına başlamıştır. Söz konusu komisyonun kuruluş gerekçesinde Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine dayanılarak, Türkiye’de akaryakıt piyasasındaki potansiyelin %18 'inin kaçak yolla yurda giriş yaptığını ortaya koymuş ve yıllık 8 milyar dolara varan bu kaçak pazarda Devletin vergi kaybının, tam 2.5 milyar dolara ulaştığını tespit edilmiştir. Öte yandan gerekçede yıllık satılan petrol miktarı 17 milyon ton olduğunu, ancak bu miktarın 3 milyon tonunun kaçak olduğunu belirlenmiştir⁸¹.

Bu noktada, yasa dışı yollardan yurda sokulan akaryakıt ile kayıt altına alınmayan (kayıt dışı) akaryakıtı birbirinden ayrılması gerekmektedir. Çeşitli Bakanlar Kurulu kararlarıyla getirilen sınır ticaretinin düzenlenmesi amacını güden kimi bölgesel muafiyet uygulamaları neticesinde tanınan kimi vergi muafiyetleri ya da vergi verilmeden yurda alınan akaryakıtı ‘kaçak akaryakıt’ olarak kabul etmemek gerekmektedir. Söz konusu idari düzenlemelerle yurda sokulan akaryakıtla hatırı sayılır bir vergi kaybı yaşansa da bu düzenlemeler yasaldir. Bununla birlikte, bu yöntemle akaryakıt üzerinden vergi alınmamakta ve akaryakıt faturasız bir biçimde yani kayıt altına alınmadan (kayıt dışı) olarak piyasaya sürülmektedir. Böyle bir durumun varlığı halinde akaryakıt kaçakçılığında değil kayıt dışı akaryakıttan söz etmek daha yerinde olacaktır⁸².

Bunun yanı sıra, akaryakıt içine çeşitli kimyasalların karıştırılması ya da değişik kimyasalların bir araya getirilmesiyle akaryakıt imal edilmesi fiillerini de her zaman akaryakıt kaçakçılığı suçu olarak nitelemek doğru kabul edilmemektedir. Yurtdışından boya, kimya ve tekstil sanayi gibi alanlarda kullanılmak maksadıyla getirtilip, böylelikle özel tüketim vergisinde kullanılmak ne tabi olmayan kimi kimyasallardan akaryakıt elde edilmesi durumunda söz konusu fiilin kaçakçılık olacağından şüphe yoktur. Buna karşılık, yurtiçinden temin edilen ya da daha sonra serbest dolaşım hakkını kazanmış kimyasalların akaryakıtta karıştırılması halinde

⁸¹ TBMM,(10/238) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu, 22.05.2016<<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss978m.htm> />.

⁸² TBMM,(10/238) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu, 22.05.2016, <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss978m.htm> />.

akaryakıt kaçakçılığı suçunun oluşacağını söylemek güçtür. Bu tür fiilleri kaçakçılık yerine ticarete hile karıştırmak olarak tanımlamak daha yerinde olacaktır⁸³.

Akaryakıt kaçakçılığı fiili olarak tanımlanamayacak bir diğer durum ise, 01.07.2003 günlü 2003/5868 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki kararname ile “*Türk Uluslararası Gemi Siciline ve Milli Gemi Siciline kayıtlı kabotaj hattında münhasıran yük ve yolcu taşıyan gemilere, ticari yatlarla, hizmet ve balıkçı gemilerine tanınan ÖTV’siz akaryakıtta yararlanma*” durumudur. Burada, serbest dolaşım halinde bulunan bir eşya olan akaryakıt üzerinde uygulanan vergilerden birinden muafiyet vardır. Özel tüketim vergisi adı verilen vergiden muafiyet uygulaması gereği, gümrük işlemleri tamamlanmış, gümrük vergisi, katma değer vergisi gibi vergileri ödenmiş eşya için söz konusu olacağından, söz konusu muafiyetin kötüye kullanılması durumunda anılan fiili kaçakçılık suçu olarak tanımlamak yerine, bir hakkın kötüye kullanılması veya usulsüzlük olarak tanımlamak daha doğrudur⁸⁴.

Kaçak petrolle ilgili yasal düzenleme 2013 yılında 6455 Sayılı yasayla değiştirilmeden önce Petrol Piyasası Kanunu (PPK) ile düzenlenmekteydi. Buna karşılık Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu(KMK)’nda düzenlenen tütün ve alkollü ürünlere ilişkin kaçakçılık fiilleri ise hem anılan kanunla hem de “*Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*” unda yer bulmaktaydı. Bu şekliyle farklı yasalarla düzenlenen kaçakçılık fiilleri zarar gören idarenin tespiti, üç farklı suçtan zarar gören ortaya çıktığından, kimi zorluklara neden olmaktaydı. PPK’da düzenlenen suçlar bakımından suçtan zarar gören Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) olarak kabul edilirken; Kaçakçılıkla Mücadele Yasası’nın ihlali söz konusuysa Gümrük, 4733 Sayılı yasa söz konusu ise Tütün ve Alkol Piyasası Denetleme Kurumu olarak kabul görmekteydi. Ciddi kafa karışıklıklarına yol açan bu durum nedeniyle kaçakçılık suçlarına karşın etkili bir mücadele yapılması da zorlaşmaktaydı⁸⁵.

---

⁸³ TBMM, (10/238) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu, 22.05.2016, <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss978m.htm> />.

⁸⁴ TBMM, (10/238) Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu, 22.05.2016, <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss978m.htm> />.

⁸⁵ Şentürk Çıldır, Hüseyin Denizhan, *Açıklamalı- İctihatlı (6455 ve 6545 Sayılı Yasalar İle Değişik) 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu*, (Ankara, Yetkin Yayınları, 2015)s.484.

II. Korunan Hukuki Değer

Petrol kaçakçılığı suçları ile korunan hukuki yarar öncelikli olarak, akaryakıt piyasasında kurumsal bir kimlik altında ham ya da işlenmiş petrolün ekonomik ve güvenli biçimde rekabet ortamında kullanıcılarına sunumu, ve akaryakıtla ilişkin tüm faaliyetlerin açık, eşit ve stabil bir şekilde sürdürülmesidir⁸⁶.

Görüldüğü gibi bu suçla korunan öncelikli hukuki yarar akaryakıt piyasasının düzenlenmesidir. Söz konusu düzenleme işi Devlet'e aittir. Her ne kadar Anayasa'nın 48'inci maddesinde, "*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.*" biçiminde bir düzenlemeye yer vererek sözleşme ve çalışma özgürlüğünü esas alsada; maddenin ikinci fıkrasında "*Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.*" diyerek Devlete ticari özgürlük hususunda adeta yüklemiştir.

Anayasa'nın 167'inci maddesine göre ise, Devletin piyasaların sağlıklı ve düzenli bir biçimde işlenmesini temin etmenin yanı sıra, piyasalarda kartelleşmeyi ve tekelleşmeyi önleme görevleri vardır. Bunun yanı sıra Devlet, dış ticaretin ülke ekonomisi yararına düzenlenmesi için ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülüklerin yanı sıra kimi ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırma hususunda yasayla Bakanlar Kurulu'nu yetkilendirebilir⁸⁷.

Söz konusu maddenin gerekçesine bakıldığında, maddeyle Devlete üç görevin yüklendiği açıkça belirtilmiştir. Bunların ilki, özel girişimcinin rekabet koşulları içinde yararlı bir biçimde gelişmesine yardımcı olmak; ikincisi, piyasada fiili veya anlaşma yoluyla oluşturulan tekellerin önlenmesi; üçüncüsü ise, tekel oluşturmaya ilişkin kuruluşların fiyat anlaşmaları, bölgeleşme ve benzeri yöntemlerle kartelleşmeyi önlemektir⁸⁸.

---

⁸⁶ Balcı; 49.

⁸⁷ Balcı; 49, 50.

⁸⁸ Mehmet Akad , Abdullah Dinçkol, *1982 Anayasası ve Anayasa Mahkemesi Kararları* ,(İstanbul, Der Yayınları, 2007) s.890,891.

Tüm bu açıklamalar ışığında petrol kaçakçılığı ile korunan hukuki yararın çalışma ve sözleşme hürriyeti olduğu söylenebilir⁸⁹. Ancak kaçakçılık kapsamında akaryakıt haricinde kalan solvent, madenî yağ, baz yağ, asfalt ve benzeri petrol ürünlerinden akaryakıt üretilmesi ya da bunların doğrudan akaryakıt yerine ikmal edilerek üretilmesi, satışa arz edilmesi, satılması, bulundurulması, bu özelliğin bilinerek ticarî amaçla satın alınması, taşınması veya saklanması da suç olarak düzenlendiğinden ve söz konusu bu fiiller ile dolaylı olarak (yakıt kalitesinin kötü olması nedeniyle araçta arızalara neden olması gibi) kişilerin malvarlığına yönelik bir zararın ortaya çıkması da mümkündür. Dolayısıyla bu suçla korunan hukuki yararlar arasında kişilerin malvarlığı değerleri de sayılabilir. Son olarak çeşitli kimyasal maddelerin eklenmesiyle ya da bu kimyasalların birleşimiyle elde edilen akaryakıtın kullanılması çevre bakımından kimi tehlikelerin doğmasına neden olabilecektir. Bu nedenle korunan bir diğer hukuki yarar çevrenin bizzat kendisidir.

III. Suçun Maddi Konusu:

Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'ndeki tanıma göre kaçak "Gizlice kaçırılmış olan mal veya madde, yasaca yapılması yasak olan veya yapılması için gerekli izin alınmayan, yasaca belirtilmiş gerekli gümrük ve vergileri ödenmeden bir yere sokulan veya bir yerden çıkarılan, Yasalara, kurallara uymayarak, gizlice" anlamlarına gelmektedir⁹⁰. Hukuki anlamda kaçakçılık "Yurda sokulması veya yurt dışına çıkarılması yasak olan şeyleri yasadışı yollardan yurda sokma veya yurttan dışarıya çıkarma yahut girmesi veya çıkması serbest ve fakat gümrük vergisine tâbi malları vergi vermeden yasadışı yollarla yurda sokma veya yurttan çıkarma işi"⁹¹ olarak tanımlanmaktadır.

Akaryakıt piyasasının düzenlenmesi amacıyla yürürlüğe konulan Petrol Piyasası Kanunu'nu değişikliğe uğramadan önce; Kurum tarafından belirlenen seviyede ulusal marker içermeyen, yasal yollarla Türkiye'de serbest dolaşıma girdiği belgelendirilmeyen ya da kaynağı belli olmayan petrol ve petrol ürünleri, Kurumca

⁸⁹ Balcı; 50.

⁹⁰ Parlatur, Gözaydın, Zülfikar; 1144.

⁹¹ Ejder Yılmaz ;*Hukuk Sözlüğü*,(Ankara ,Yetkin Yayınları, 2001) s.462.

verilmiş bir izin olmadan akaryakıt dışında olan solvent, madeni ve baz yağ, asfalt, solvent nafta ve benzeri petrol ürünleri gibi kimyasallardan elde edilen akaryakıtı veya akaryakıtı dönüştürmek amacıyla bu kimyasalların kullanılması veya bulundurulmasını, sıvı ve gaz durumdaki hidrokarbonlarla, bunların türevi olan yakıtları taşıyan boru hatlarından ya da bunların depolarından veya kuyularından yasalara aykırı biçimde alınan petrol ve petrol ürünlerini kaçak petrol olarak tanımlamaktaydı. Söz konusu kanun maddesi önceki şekliyle Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na (KMK) nazaran daha geniş düzenlenmekteydi ve bu haliyle KMK'yı kapsar nitelikte kabul edilmekteydi⁹².

Petrol kaçakçılığı, 28/3/2013 tarihli 6455 sayılı Kanunun 54'üncü maddesiyle değiştirilen 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3'üncü maddesinde sayılan fiillerden yola çıkılarak:

“Ulusal marker uygulamasına tabi olup da, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun belirlediği seviyenin altında ulusal marker içeren veya hiç içermeyen akaryakıtın; ticari amaçla üretilmesi, bulundurulması veya nakledilmesi, satışa arz edilmesi veya satılması, bu özelliği bilinerek ve ticari amaçla satın alınması, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan izin alınmadan; akaryakıt haricinde kalan solvent, madenî yağ, baz yağ, asfalt ve benzeri petrol ürünlerinden akaryakıt üretilmesi ya da bunların doğrudan akaryakıt yerine ikmal edilerek üretilmesi, satışa arz edilmesi, satılması, bulundurulması, bu özelliğin bilinerek ticarî amaçla satın alınması, taşınması veya saklanması, her türlü üretim, iletim ve dağıtım hatları dahil olmak üzere sıvı veya gaz halindeki hidrokarbonlarla, hidrokarbon türevi olan yakıtları ileten boru hatlarından, depolarından veya kuyulardan kanunlara aykırı şekilde alınan ürünlerin satışa arz edilmesi, satılması, bulundurulması, bu özelliği bilinerek ticarî amaçla satın alınması, taşınması veya saklanması ile kaçak nitelikteki akaryakıt ya da sahte ulusal marker elde edilmesi, satılması veya herhangi bir piyasa faaliyetine konu edecek biçimde lisansa temel oluşturan belgelerde tespit edilenlere aykırı olarak sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipman bulundurulması ve nihayet ulusal markeri yetkisi olmadan üretilmesi, satışa sunulması, satılması, bu kişilerden ulusal marker satın alınması, kabul edilmesi, bu özelliğini bilerek taşınması ya da bulundurulma” fiilleri akaryakıt kaçakçılığı olarak tanımlanabilir.

---

⁹² Balcı, 51.

Akaryakıt kaçakçılığı kısaca, her türlü petrol ve petrol türevlerinin üretimi, bulundurulması, ithalatı, ihracatı, transiti, alımı, satımı, satışa arz edilmesi ve saklanması işlemlerinde konulan yasaklılık, kısıtlılık, izin, lisans v.b. düzenlemelere aykırı olarak işlem yapılması olarak tanımlanabilir. Çalışmamızda bundan böyle söz konusu bu fiiller kısaca kaçakçılık olarak ifade edilecektir.

Yukarıda da değindiğimiz gibi kaçak petrol kavramı Kanun'da birkaç fıkra halinde düzenlenmiştir. Biz de bu sistematik içinde açıklamaya çalışacağız.

A. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun Belirlediği Seviyenin Altında Ulusal Marker İçeren veya Hiç İçermeyen Akaryakıt:

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3'üncü maddesinin 11'inci fıkrasında yer alan düzenlemeye göre, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından belirlenen ve akaryakıtın hukuka uygunluğunu tescile yarayan markerın akaryakıt içinde hiç yer almaması veya yeterli miktarda bulunmaması halinde söz konusu akaryakıt kaçak olarak nitelenecektir⁹³.

Yukarıda da değindiğimiz gibi, marker adı verilen kimyasal madde yurt içinde ticarete konu olacak petrol veya petrol ürününe rafineri çıkışında ya da serbest dolaşıma girişinde rafinericilerce ve dağıtıcılarca eklenir. Söz konusu madde akaryakıtın niteliğini bozmayacak niteliktedir.

Ulusal marker adı verilen bu kimyasal maddenin özellikleri ve bu maddenin ekleneceği yerler Kurumca belirlenecektir. Yine Kurumca yetki verilen bağımsız gözetim firmaları ulusal marker ekleme işlemine nezaret edecektir. İşlemlerde meydana gelecek usulsüzlüklerden ise lisans sahibi ile bağımsız gözetim firmaları birlikte sorumlu kabul edilmektedir.(PPK m.18).

Ulusal marker ekleme hususunda yükümlülükleri bulunan lisans sahiplerinin her yıl bildirecekleri pazarlama projeksiyonları ile Kuruma başvurmaları ve Kurum tarafından temin edilen markerı akaryakıtı eklemek amacıyla teslim almaları

---

⁹³ Çıldır, Denizhan; 463, Balcı; 52.

gerekmektedir. Kurum ulusal marker denetimini idari ve teknolojik yöntemler ile sağlayacaktır (PPK m.18).

Söz konusu koşul ve niteliklere aykırılık hali, Petrol Piyasası Kanunu'nun 19'uncu maddesi uyarınca idari para cezasını gerektirmektedir. Anılan maddenin ilk fıkrası uyarınca idari para cezası ya da idari yaptırım uygulanması Petrol Piyasası Kanunu ve diğer kanunlarda yer alan hükümlerin uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir.

Hammadde ve solvent nafta dışındaki nafta, gaz yağı, motorin türleri, jet yakıtı, biodizel, fuel oil ve Kurum tarafından belirlenen diğer akaryakıtlara marker eklenecektir. Akaryakıt içindeki ulusal markerın Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nca belirlenen ölçü ve koşullarda bulunup bulunmadığı akredite laboratuvar analizi ile saptanarak, bu standartlarda bulunmaması halinde söz konusu akaryakıt kaçak olarak nitelendirilecektir. Ancak bu durum, marker olarak kullanılan kimyasalın uçucu niteliği nedeniyle akaryakıt içinden azalabilmesi ihtimali nedeniyle eleştirilmiştir. Bu sakınca nedeniyle ölçüm yapılırken, markerın akaryakıtta eklendiği anın dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür⁹⁴.

Son olarak marker eklenmeyen akaryakıtın kaçak petrol olarak kabul edilebilmesi için ulusal marker uygulamasına tabi olması gerekmektedir.

B. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan İzin Alınmadan; Akaryakıt Haricinde Kalan Solvent, Madenî ve Baz Yağ, Asfalt ve Benzeri Petrol Ürünlerinden Üretilmiş Akaryakıt:

Petrol Piyasası Kanunu'nun 3'üncü maddesi lisans alınmasının zorunlu tutulduğu halleri saymaktadır. Söz konusu maddeye göre; Artım, madeni yağ üretimi, depolanması, iletimi, serbest kullanıcı ve Liman ve havaalanlarındaki taşıtlara ücret karşılığı akaryakıt sağlanması işlerinin yapılması, bu işlerin yapılması amacıyla tesis kurma ve/ veya işletilmesi ile akaryakıtın dağıtımını, taşınması ve bayilik işlerinin yapılması durumlarında lisans almak zorunludur. Enerji Piyasası Denetleme Kurumu, ilgili kurum ya da kuruluşu geliştireceği ilke ve ölçütler doğrultusunda,

⁹⁴ Erdener Yurtcan; Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Şerhi (Ankara, Adalet Yayınevi, 2015) s. 68., Balcı; 52.

iletim ve işleme faaliyetlerinde lisans alma zorunluluğundan muaf tutabilir. Ancak lisans verme işlemi taahhüt üzerinden yapılamaz(PPK m. 3/1).

Anılan maddenin 3'üncü fıkrasına göre, lisansların verilmesi yanında, güncelleştirilmesi, geçici olarak durdurulması ya da iptaline ilişkin işlemler de Enerji Piyasası Düzenleme Kurumuna yapılacaktır.

Söz konusu bu izin alınmadan solvent, madenî yağ, baz yağ, asfalt ve benzeri petrol ürünlerinden elde edilen akaryakıt kaçak petrol olarak nitelenecektir⁹⁵.

C. Akaryakıt Yerine İkmal Edilen ve Akaryakıt Dışında Kalan Solvent, Madeni ve Baz Yağ, Asfalt ve Benzeri Petrol Ürünleri:

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na göre, solvent, madeni ve baz yağ, asfalt ve benzerinin akaryakıt yerine ikmal edilmesiyle elde edilen petrol ürünü de kaçak olarak nitelenmektedir.

Petrol Piyasası Kanunu'nun "tanımlar" başlıklı 2'inci maddesi akaryakıt yerine ikmal edilerek kaçak petrol suçu işlenebilecek petrol ürünlerini tanımlamaktadır. Anılan maddeye göre; Asfalt, "*Zemin kaplamasında kullanılan ürünü*", madeni yağ: "*Baz yağına veya kimyasal sentez yöntemi ile işlenen maddelere, bazı katkıların ilâvesi sonucu, hareketli ve temas halinde olan iki yüzey arasındaki sürtünme ve/veya aşınmayı azaltma veya soğutma özelliğine sahip mamul haline getirilen doğal veya yapay maddeleri*", solvent; "*Kimya ve sanayi tesislerinde tüketilen ve/veya yeni kimya ve sanayi mamulleri üretiminde kullanılan petrol ürünlerini*", ifade etmektedir.

Tüm bu sayılan maddelerin akaryakıt yerine ikmal edilerek akaryakıt üretilmesi, bulundurulması, ticari amaçla kullanılması durumlarında suç oluşacağından bu fiiller gerçekleştirilmeden yalnızca söz konusu petrol ürünlerinin bulundurulması halinde suç oluşmayacaktır⁹⁶.

---

⁹⁵ Yurtcan; 71.

⁹⁶ Balcı; 57.

D. Boru Hatlarından, Depolarından Veya Kuyulardan Kanunlara Aykırı Şekilde Alınan Sıvı Veya Gaz Halindeki Hidrokarbonlarla, Hidrokarbon Türevi Olan Yakıtlar:

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu her türlü üretim, iletim ve dağıtım hatları dâhil olmak üzere sıvı veya gaz halindeki hidrokarbonlarla, hidrokarbon türevi olan yakıtları ileten boru hatlarından, depolarından veya kuyulardan yasalara aykırı şekilde ürün alınmasını da kaçak petrol olarak nitelenmektedir.

Bir diğer adı hidrokarbona olan hidrokarbon yukarıda da değindiğimiz gibi, hidrojen ve karbonun bileşiminden oluşan kimyasal bir maddedir. Söz konusu madde bileşik kimyasal sınıfta yer almakta ve çok çeşitli olarak nitelenmektedir. Petrol, yer gazı, kauçuk gibi kimi hidrokarbonlar doğada kendiliklerinden bulunurlar. Yapay olan hidrokarbonların bir bölümü kömürün damıtılması ile bir kısmı ise, metal karbürlerin suyla birleştirilmesiyle elde edilmektedir. Hidrokarbonlar kimya ve endüstride sıklıkla kullanılan ve önem arz eden maddelerdir⁹⁷.

Bu noktada üzerinde durulması gereken gaz halindeki akaryakıtların neler olduğunun tespitidir. Burada akla gelebilecek ilk soru doğal gaz ile sıvılaştırılmış petrol gazları olarak isimlendirilen LPG'nin bu kategoride olup olmadığıdır. Doğalgaz Piyasası Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan tanımından hareketle doğal gaz, yerden çıkarılmış veya çıkarılması mümkün olan gaz halinde bulunan doğal hidrokarbonlar ile bunların piyasaya sunulması için çeşitli metotlarla sıvılaştırılmış, basınçlandırılmış ya da fiziki birtakım işlemlere maruz bırakılan LPG (sıvılaştırılmış petrol gazı) dışında kalan gazdır. LPG (sıvılaştırılmış petrol gazı) ise, Sıvılaştırılmış Petrol Gazı Piyasası Kanunu'nun 2'inci maddesinde yer alan tanımdan hareketle, petrol ve doğal gazdan meydana gelen ve basınçla sıvı hale getirilen hidrokarbonlar (sıvılaştırılan propan, bütan ve izomerleri gibi) ya da bunların karışımından elde edilen akaryakıt biçiminde tanımlanabilir. Tüm bu açıklamalar ışığında her iki türün de Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda düzenlenen fiil bakımından suçun konusunu oluşturacağı açıktır. Bu nedenle doğal gaz ve sıvılaştırılmış petrol gazının boru

---

⁹⁷ Kaptan Kılıç; *Yeni Gümrük ve Kanunu ve Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Değişikliğine Göre Kaçakçılık Suçları Gümrük Kabahatleri ve Gümrük Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları*, (Ankara, Gazi Kitabevi, Eylül 2013) s. 208.

hatlarından, depo edildikleri yerlerden ya da kuyulardan yasalara aykırı biçimde alınması durumunda bu ürünler kaçak petrol olarak nitelendirilecektir⁹⁸.

Son olarak bu madde kapsamında kaçak petrol olarak nitelendirilecek yakıtların her türlü üretim, iletim ve dağıtım hatlarında bulunması da kapsam içine alınmaktadır. Yasa koyucu maddede bu konuya özellikle yer vermiş ve böylelikle anılan madde bakımından oluşabilecek tereddütleri ortadan kaldırmayı amaçlamıştır⁹⁹. Söz konusu fiile konu sıvı ya da gaz haldeki hidrokarbonlarla, hidrokarbon türevi yakıtların ulusal ya da uluslararası, özel ya da kamu kurum veya kuruluşlara ait olmasının bir önemi yoktur. Öte yandan söz konusu petrol ve petrol ürünlerinin Türkiye’de üretilmiş olması ya da ithal edilmiş olmasının da bir önemi bulunmamaktadır¹⁰⁰.

E. Sabit ya da Seyyar Tank, Düzenek, Ekipman:

Sabit ya da seyyar (gezici) tank, düzenek ya da ekipman bulundurmak, söz konusu malların kaçak akaryakıt ya da sahte ulusal marker elde etmek, satmak ya da piyasa faaliyetine konu etmek için ve lisans belgelerine aykırı biçimde gerçekleştirilmesi halinde KMK m. 3/14 uyarınca suç oluşmaktadır¹⁰¹. Anılan suç bakımından suçun konusunu oluşturan tank, akaryakıt depolamak amacıyla kullanılan bir mal¹⁰²iken; düzenek, akaryakıtın depolanması, taşınması, iletilmesi gibi işlerin yapılabilmesi amacıyla kurulmuş sistem olarak tanımlanabilir¹⁰³. Ekipman ise, akaryakıtla ilişkin işlemlerin yapılmasında kullanılan araçların tümü olarak anlaşılmalıdır¹⁰⁴.

F. Ulusal Marker:

---

⁹⁸ Balcı; 65, 66.

⁹⁹ Yurtcan; 73.

¹⁰⁰ Çıldır, Denizhan; 485.

¹⁰¹ Kılıç; 210.

¹⁰² Türk Dil Kurumu, 7.6.2016

</http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575bfb4c1855a0.57720957>

¹⁰³ Türk Dil Kurumu, 7.6.2016,

</http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575bfa03d374e7.95622871 >

¹⁰⁴ Türk Dil Kurumu, 7.6.2016

</http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575bfbce0a14d4.18731343>

Yukarıda ayrı bir bölümde ayrıntılı biçimde yer verdiğimiz ulusal markerla ilgili burada tekrara kaçmamak amacıyla bilgi vermek istemiyoruz. Ancak, KMK'nun 3'üncü maddesinin 15'inci fıkrası bakımından ulusal marker suçun konusunu oluşturmaktadır. Anılan fıkra bakımından ise, yetkisiz olarak üretilen, satılan ya da herhangi bir piyasa işlemine konu edilen ya da yetkisiz kimselerden alınan, kabul edilen, nakledilen veya bulundurulmuş ya da ulusal marker olmamakla birlikte bu madde yerine kullanılmak için kimyasal bileşim olarak üretilen ulusal marker sayılan bu suçlara konu edilmektedir.

IV. Fail:

Türk Ceza Kanunu'nun 37'inci maddesinin ilk fıkrasında düzenlenen tanımdan hareketle faili tipikliğin tüm objektif ve subjektif unsurlarını gerçekleştiren kişi olarak tanımlayabiliriz. Ancak bu tanım faillik ve şeriklik türlerinin tamamını karşılayacak kapsamda değildir. Burada özellikle kısaca fail- yardım eden ayrımına görüş bulunmakla birlikte bunlardan en önemlileri biçimsel objektif teori, maddi objektif teori, subjektif teori ve son olarak fiile egemenlik teorisidir¹⁰⁵.

Biçimsel objektif teoriye göre, tipikliğin objektif ve subjektif unsurlarını kısmen ya da tamamen gerçekleştiren kimse faildir; buna karşılık bu kapsamda değerlendirilemeyen her şey yardım olarak tanımlanabilir. Ancak bu tanım yukarıda da değindiğimiz gibi özellikle dolaylı failliği açıklayamamaktadır. Maddi objektif teori failin gerçekleştirdiği hareket bakımından doğurduğu tehlikeyi dikkate almaktadır. Böylelikle hem dolaylı faili hem de birlikte faili kapsam içine almaktadır. Subjektif teoriler ise, failin fiili gerçekleştirmeyi kimin için istediğine göre tespit edilir. Fail fiili kendisi için isteyendir; buna karşılık yardım eden, fiili bir başkası adına isteyen kişidir. Günümüzde çoğunlukla kabul gören teori ise, fiile egemenlik teorisidir. Bu görüşe göre, olayın gelişimini kontrol altında tutan diğer bir deyişle hareketine, iradesine ve fonksiyonel egemenliğe sahip kişi faildir¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, *Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2015) s.357 vd.

¹⁰⁶ Öztürk, Erdem; 357 vd.

Yukarıda değindiğimiz ulusal marker uygulamasına tabi olup da, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun belirlediği seviyenin altında ulusal marker içeren veya hiç içermeyen akaryakıtın; ticari amaçla üretilmesi, bulundurulması veya nakledilmesi, satışa arz edilmesi veya satılması, bu özelliği bilinerek ve ticari amaçla satın alınması, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan izin alınmadan; akaryakıt haricinde kalan solvent, madenî yağ, baz yağ, asfalt ve benzeri petrol ürünlerinden akaryakıt üretilmesi ya da bunların doğrudan akaryakıt yerine ikmal edilerek üretilmesi, satışa arz edilmesi, satılması, bulundurulması, bu özelliğin bilinerek ticarî amaçla satın alınması, taşınması veya saklanması, her türlü üretim, iletim ve dağıtım hatları dahil olmak üzere sıvı veya gaz halindeki hidrokarbonlarla, hidrokarbon türevi olan yakıtları ileten boru hatlarından, depolarından veya kuyulardan kanunlara aykırı şekilde alınan ürünlerin satışa arz edilmesi, satılması, bulundurulması, bu özelliği bilinerek ticarî amaçla satın alınması, taşınması veya saklanması ile kaçak akaryakıt ya da sahte ulusal marker elde etmek, satmak ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu edecek şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı olarak sabit veya seyyar tank, düzenek ya da ekipman bulundurulması ve nihayet ulusal markerin yetki olmadan üretilmesi, satışa arz edilmesi, satılması, yetkisiz kişilerden satın alınması, kabul edilmesi, bu özelliği bilinerek nakledilmesi ya da bulundurulması ya da ulusal markerin kimyevi özelliklerini taşımasa da, bu madde yerine kullanılmak amacıyla kimyasal terkipler üretilmesi fiilleri fail bakımından özellik gösteren suçlar değildir. KMK m.3/11’de yer alan üretme, bulundurulma ya da nakledilme fiillerinin ticari amaçla yapılmasının aranması bu fiilleri işleyenlerin mutlaka tacir olması anlamına gelmez. Bunun gibi söz konusu fıkra ile 12 ve 13’üncü fıkralarda yer alan “ticari amaçla satın alma” fiillerinin de gerçekleşmesi için failin ticaretle uğraşiyor olması aranmamaktadır. Tüm bu fiiller herkes tarafından işlenebilirler¹⁰⁷.

V. Maddi Unsur:

1. KMK m. 3/ 11 Bakımından:

---

¹⁰⁷ Kılıç; 202 vd.

6455 Sayılı Yasa ile getirilen Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3'üncü maddesinin 11'inci fıkrasında yer alan suç birden fazla seçimlik hareketten oluşmaktadır. Suçun konusu bahsinde söz ettiğimiz gibi, bu fıkranın uygulanabilmesi için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından belirlenen miktarda ulusal marker içermediği akredite laboratuvarınca tespit edilmiş akaryakıtın varlığı aranmaktadır. Bu özellikleri taşıyan akaryakıtın kaçak olarak Türkiye'ye sokulduğunun anlaşılması durumunda fail; bu fıkra göre değil, 10'un fıkraya göre cezalandırılacaktır¹⁰⁸. Suçun neticeyi meydana getirecek herhangi bir fiille işlenmesi durumunda serbest hareketli olduğu kabul edilir. Suçun ancak belli fiillerle gerçekleştirilebilmesi halinde ise bağlı hareketli fiil söz konusudur¹⁰⁹. Anılan fıkroda yer alan suçun tek tek hangi fiillerle işlenebileceği belirtildiğinden bağlı hareketli olduğu kabul edilmelidir¹¹⁰.

a. Kaçak Petrolü Ticari Amaçla Üretmek, Bulundurmak, Nakletmek:

Kısaca ekonomik bir faaliyet neticesinde ürün elde etmek olarak tanımlanabilecek olan üretmek işi KMK'nun 3'üncü maddesinin 11'inci fıkrasında yer alan seçimlik hareketlerden ilkidir¹¹¹. Söz konusu üretim faaliyetinin suç teşkil edebilmesi için öncelikle yukarıda da değindiğimiz gibi akaryakıtın Kurumca belirlenen marker olmadan ya da yeterli miktar bulunmadan üretilmesi gerekmektedir. Bunun gibi üretmek fiilinin ticari amaçla gerçekleştirilmiş olması da aranan bir diğer koşuldur. Ticari amaçla kastedilen para kazanma amacıdır¹¹².

Bulundurmak ise, var olmasını ya da hazır bulunmasını sağlamak olarak tanımlanabilir¹¹³. Söz konusu fiilin de suç oluşturabilmesi için bulundurmanın ticari amaçla yapılması ve akaryakıtın Kurumca belirlenen marker miktarını hiç ya da az miktarda içermesi gerekmektedir.

Burada kaçak akaryakıtın ticari faaliyet kapsamında bulundurulması gerekmektedir. Bu ticari faaliyetin niteliği önem arz etmez. Bu nedenle kaçak akaryakıtın yolcu taşımak ya da bir ticari işletmenin ısınmasını temin etmek amacıyla kullanılması

¹⁰⁸ Kılıç; 202, Yurtcan; s. 68.

¹⁰⁹ Öztürk, Erdem; 171.

¹¹⁰ Balcı; 72.

¹¹¹ Çıldır, Denizhan; 463.

¹¹² Yurtcan; 69.

¹¹³ Türk Dil Kurumu,

31.5.2016<http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.574cb0539c0699.36245433 />

halinde bu koşul gerçekleşmiş olacaktır. Bu gibi amaçlarla kaçak akaryakıtın depolanması ya da ticari işlerde kullanılan araç gereçlerde bulundurulması halinde bu seçimlik hareket gerçekleşmiş kabul edilmelidir¹¹⁴.

Nitekim Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin 2010/12300 Esas, 2011/12300 Karar sayılı ve 11.04.2011 tarihli kararında, 5015 Sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nda yer alan düzenleme karşısında kaçak petrolün bu özelliğini bilerek ve ticari amaçla satın alınan cezalandırıldığını ancak sanığın fiyatının düşük olması nedeniyle aracında kullanmak için satın aldığını beyan ettiği kaçak motorinin kendisine ait kamyonun deposuna bağlı bidonda ele geçirildiğini, bulunan motorinin belirlenen seviyede ulusal marker içermediğinin tespit edildiğini belirtmiştir. Özel Daire sanığın suça konu teşkil eden akaryakıtı taşımacılık faaliyetinde kullanacak olması nedeniyle anılan fiilin ticari amaçla işlendiğinin kabulü gerektiğini ileri sürerek yerel mahkemenin aksi yönde verdiği kararı bozmuştur¹¹⁵.

Bir başka kararda da aynı Daire, yolcu taşımak için kullanılan bir aracın depolarında bulunan 300 lt akaryakıtın TÜBİTAK Enerji Enstitüsü tarafından yapılan analizinde belirlenen ulusal marker miktarını içermemesi ve standarda uygun bulunmaması nedeniyle açılan davada sanığın akaryakıtı ticari faaliyette kullanması nedeniyle suçun maddi unsurunun gerçekleştiği kanısına varmıştır (7. CD. E. 2010/14967, K. 2011/4656)¹¹⁶.

Son olarak nakletmek fiili, bir yerden bir başka yere taşımak ya da iletme anlamında kullanılmaktadır¹¹⁷. Petrol Piyasası Kanunu'nun tanımlar ve kısaltmalar başlıklı 2'inci maddesinin 39'uncu fıkrasında taşıma "*Ham petrol ve akaryakıtların, kabotaj kapsamında denizyolu ve demiryolu taşıma araçlarıyla yapılan nakil faaliyetleri*" olarak tanımlanmıştır. Her ne kadar, söz konusu madde nakil ya da yasadaki kullanımıyla taşıma işini denizyolu ve demiryoluyla sınırlasa da söz konusu fiilin karayolu ya da havayoluyla da yapılması olanaklıdır. Zira 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu nakil işlemi bakımından böyle bir sınırlama içermemektedir. Tüm bunların yanında kişinin kaçak akaryakıtı bedeniyle taşıması

---

¹¹⁴ Çıldır, Denizhan; 466.

¹¹⁵ Kılıç; 205.

¹¹⁶ Yurtcan; 70.

¹¹⁷Türk Dil Kurumu,

31.5.2016<http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.574cb0539c0699.36245433 />

da bu fıkra kapsamında değerlendirilmelidir. Zira burada yasa koyucunun suç olarak kabul ettiği eylem kaçak akaryakıtın bir yerden bir yere taşınmasıdır¹¹⁸.

Üretmek ve bulundurmak fiilleri bakımından yaptığımız açıklamalar bu fiil için de geçerlidir. Nakil fiilinin ticari amaçla yapılması ve nakledilen akaryakıtın hiç ya da yeterli miktarda Ulusal marker içermemesi gerekmektedir. Bu noktada ticari faaliyette kullanmak için taşınmayan bir akaryakıtın varlığı söz konusu ise suç oluşmayacaktır.

b. Kaçak Petrolün Satışa Arz Edilmesi, Satılması

Fıkroda satışa arz fiilinden kast edilen, söz konusu değerleri hiç ya da yeterli miktarda içermeyen akaryakıtın satışa sunulmasıdır. Elbette burada failin belli bir bedel karşılığında söz konusu akaryakıtın mülkiyetini geçireceğinin kabulü gerekmektedir. Her ne kadar yasada söz konusu fiilin ticari amaçla yapılması amacı özellikle aranmasa da failin bu sunmayı belli bir bedel karşılığında yapması satış fiilinin özelliği gereğidir¹¹⁹.

Satışa arz ile failin suça konu akaryakıtı satışa sunması ile fiil gerçekleşecektir. Bu neticeye götürecek şekilde akaryakıtın varlığını ve satışa sunulduğunun gösterilmesi bu fiilin oluşması için yeterli olacaktır¹²⁰. Söz gelimi bir tabelayla İran mazotu satıldığının belirtilmesi bu fiilin işlenmesi için kâfi görülmelidir.

Satıcının belli bir değer karşılığında elindeki malı ya da ürünü alıcıya teslim etmesi¹²¹ olarak kısaca tanımlayabileceğimiz satmak fiili söz konusu fıkranın seçimlik hareketlerinden biridir.

Bu seçimlik hareketin oluşması için satmak eyleminin tamamlanmış olması; diğer bir deyişle, Kurumca belirlenen markeri hiç ya da yeterli miktarda taşımayan akaryakıtın bir bedel karşılığında alıcıya teslimi gerekmektedir.

---

¹¹⁸ Çıldır, Denizhan; 467.

¹¹⁹ Çıldır, Denizhan; 464.

¹²⁰ Çıldır, Denizhan; 464.

¹²¹ Türk Dil Kurumu

31.5.2016<http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.574cb4513351f7.57471386/>

Söz konusu fiilin Borçlar Kanunu kapsamında satım sözleşmesi kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tartışmalıdır. Satış sözleşmesi söz konusu Kanunun 207'inci maddesine göre, satıcının, satış sözleşmesine konu olan taşınır ya da taşınmaz malın zilyetliğini ve mülkiyetini alıcıya geçirme, alıcının ise bu devre karşılık olarak bir bedel ödemek hususundaki borçları üstlendiği sözleşmedir. Söz konusu sözleşme tanımından da açıkça anlaşıldığı üzere her iki taraf bakımından da borç doğuran çift taraflı bir sözleşmedir.

Öte yandan aynı kanunun 27'inci maddesi uyarınca bir sözleşmenin geçerliliği yasalarda yer alan emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olmamasına ya da konu bakımından olanaklı sayılmasına bağlıdır. Diğer bir deyişle, kaçak petrol satışı yapan bir satıcı ile söz konusu ürünü satın alan kişi arasındaki aktin anılan kural nedeniyle kanımızca hükümsüz kabul edilmesi gerekmektedir. Ancak söz konusu işlemin kaçak petrol satışına teşebbüs olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği de tartışmalıdır. Konuyla ilgili birden çok görüş vardır. Bir görüş söz konusu eylemin tamamlanamadığını ancak teşebbüsün düşünülebileceği bir durum varsa, tamamlanan kısmın satışa arz olarak kabul edilmesi gerektiği, teşebbüsün ise mümkün olmayacağı kanısındadır. Bir diğer görüş ise, kaçak petrol satışı fiiline teşebbüsün mümkün olduğunu ileri sürmektedir. Yukarıda da değindiğimiz gibi, Borçlar Kanunu'ndaki açık hüküm nedeniyle bizce de sözleşme hükümsüzdür. Ayrıca satım sözleşmesinin Borçlar Kanunu anlamında hüküm doğurup doğurmayacağı da suçun oluşumu bakımından önem arz etmez. Teorik anlamda önem taşıyan bu tartışma Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda yer alan fiillerden birinin satışa arz olması nedeniyle pratikte anlamsızdır. Böyle bir anda satışa teşebbüsün değil satışa arz fiilinin gerçekleşeceğini kabul etmek gerekir¹²².

c. Ticari Amaçla Kaçak Petrol Satın Almak:

Yukarıda da söz ettiğimiz gibi Borçlar Kanunu'na göre satış, satıcının, satış sözleşmesine konu olan taşınır ya da taşınmaz malın zilyetliğini ve mülkiyetini alıcıya geçirme, alıcının ise bu devre karşılık olarak bir bedel ödemek hususundaki borçları üstlendiği sözleşmedir. Söz konusu tanımdan yola çıkarak satın almayı, bir malın mülkiyetini ya da zilyetliğini alıcıdan belli bir bedel karşılığında devralmaktır. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu söz konusu fiilin suç kapsamında

---

¹²² Çıldır, Denizhan; 464 vd.

değerlendirilebilmesini ticari amaçla yapılmasına bağlamıştır. Anılan Kanun'a göre suçun maddi unsurunun gerçekleşebilmesi için, satın alınanın ticari amaçla gerçekleştirilmesi yanında bir de alıcı tarafından petrol ya da petrol ürünlerinin kaçak olduğunun da bilinmesi gerekmektedir. Söz konusu iki koşulun gerçekleşmesi suçun maddi unsurunun oluşumu için aranan koşullardır. Diğer bir deyişle alıcı satın aldığı petrol ya da petrol ürününün kaçak olduğunu bilmiyorsa ve/veya bu ürünü ticari amaçla almamışsa KMK m. 3/11'de yer alan suçun maddi unsurunun oluştuğu söylenemez¹²³. Petrol kaçakçılığı suçuna ilişkin yargılama ceza usul hukuku kurallarına göre yapılacağından, bilme ya da bilmeme hususu her türlü kanıtla ispat edilebilir¹²⁴.

Yargıtay da söz konusu koşulların gerçekleşmesi halinde kaçak petrolün satın alınmasını suç olarak kabul etmektedir. Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 19.04.2011 tarihinde verdiği bir diğer kararında da hayvan taşımacılığı yapan sanığın, sınırda yer alan bir köyden tanımadığı birinden kaçak olduğunu bilerek satın alması ve kaçak akaryakıtı ticari amaçla yaptığı taşımacılık faaliyetinde kullanması nedeniyle suçun oluştuğunu kabul etmiştir(7. CD., E. 2011/464, 2011/4342)¹²⁵.

Görüldüğü gibi Yargıtay da, Yasa'da yer alan koşulların varlığını aramaktadır. Ticari amaç dışında şahsi kullanım için kaçak akaryakıt satın alınması durumunda söz konusu hareket bağlamında suç gerçekleşmiş sayılmaz. Ancak akaryakıtın kaçak olduğu fail tarafından biliniyorsa, kaçak akaryakıt bulundurma hareketinin gerçekleşeceği böylelikle kaçakçılık suçunun oluşacağı kabul edilmelidir diyen bir görüş de yer almaktadır¹²⁶. Biz bu görüşe yasada bulundurma fiilinin de ticari amaçla yapılması arandığından katılmıyoruz.

2. KMK KMK m. 3/ 12 Bakımından:

Söz konusu fıkrada 6455 Sayılı Yasa ile Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na eklenmiştir. Fıkrada yer alan suç 112'inci fıkrada yer alan suçta olduğu gibi birden

---

¹²³ Çıldır, Denizhan; 466 vd.

¹²⁴ Yurtcan; 72.

¹²⁵ Yurtcan; 73 vd.

¹²⁶ Çıldır, Denizhan; 467.

fazla seçimlik hareketten oluşmaktadır. Bu fıkra ile akaryakıt dışında kalan kimi petrol ürünleri kullanılarak akaryakıt üretimi yapılması ve bu ürünlerin satılması, satışa sunulması, bulundurulması ya da ticari amaçla ve bu özelliği bilinerek satın alınması, taşınması ya da saklanması fiillerinin cezalandırılmasını öngörmektedir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan izin alınmadan yukarıda saydığımız fiillerin gerçekleştirilmesi ise ilgili fıkroda suçun oluşması için ön koşul olarak aranmaktadır. Söz konusu fıkroda yer alan ve suça konu olacak akaryakıt dışındaki maddeler solvent, madeni yağ, baz yağ, asfalt ve benzeri petrol ürünleridir. Anlaşılacağı üzere fıkroda sayılan akaryakıt dışındaki maddeler sınırlı sayıda değildir. Söz konusu maddelerin ne olabileceği yasada tek tek sayılmamıştır. Bu teknik hususu belirlemek işi her bir olayda teknik inceleme yapılacak bilirkişilere bırakılmıştır¹²⁷.

a. Akaryakıt Dışında Petrol Ürünleri ile Akaryakıt Üretmek:

Yukarıda anlatmaya çalıştığımız ve burada tekrara kaçmak istemediğimiz için yeniden tekrarladığımız üretmek fiili, söz konusu fıkranın ilk seçimlik hareketidir. Bu maddi unsurun ilk seçimlik hareketinin gerçekleşebilmesi için fıkroda sayılan akaryakıt dışında kalan petrol ürünlerini kullanarak akaryakıt üretilmesi gerekmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu eylem gerçekleştirildiğinde suçun oluşabilmesi için ön koşul söz konusu fiilin Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan izin alınmadan yapılmış olmasıdır.

Akaryakıt dışında ve aslen kullanım alanları başkaca sanayi alanları olan bu kimyasallar kullanılarak akaryakıt üretilmesi işi ülkemizde sıklıkla ve eskiden beri başvurulan bir yöntemdir¹²⁸.

Daha önce de yer verdiğimiz gibi Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, akaryakıt ile ilgili olarak lisans verme, lisans güncelleştirme veya geçici olarak durdurma ya da iptaline ilişkin kararların verildiği merciidir. Akaryakıt üretimine özgülenmiş kuruluşların belli ölçütlere uygun olması gerekmektedir. Söz konusu kuruluşlar TS ya da EN bu da yoksa TSE standartlarına uygun bulunmalıdır. Ancak hemen

---

¹²⁷ Yurtcan, 71.

¹²⁸ Kılıç; 205.

belirtmek gerekir ki burada cezalandırılan fiil Kurumdan izin alınmadan akaryakıt harici petrol ürünlerinden akaryakıt üretmektir¹²⁹.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin 1995 yılında vermiş olduğu bir kararda, İzmit'ten Van'a solvent ve toluen adlı kimyasal maddeleri taşıyan sanıkların güzergâh değiştirip, söz konusu maddelerin bir bölümünü bir benzin istasyonuna boşalttıklarının tespit edilen bir olayda İlk Derece Mahkemesi'nin söz konusu olayda öncelikle bu kimyasalların yurda kaçak girip girmediğinin, ardından benzin istasyonuna satışın yapıp yapılmadığının; yapıldıysa anılan kimyasalların nerelerde hangi amaçlarla kullanılabileceğinin araştırılıp, ancak bu hususların tespitinin ardından sanıklar hakkında karar verilmesi gerektiğine karar vermiştir(10.07.1995 T, 1995/6375)¹³⁰.

b. Akaryakıt Dışında Petrol Ürünlerini Doğrudan Doğruya Akaryakıt Yerine İkmal Ederek Üretmek, Satışa Arz Etmek, Satmak, Bulundurmak:

“Eksik bir şeyi tamamlama, daha iyi duruma getirme, bütünleme¹³¹” anlamlarını taşıyan ikmal ise söz konusu fıkranın ikinci seçimlik hareketidir. Anılan fıkra da sayılan petrol ürünlerinin akaryakıt yerine ikmal edilerek akaryakıt üretilmesinden söz edilmektedir. Bu seçimlik hareketle aslen akaryakıt amacıyla kullanılmayan kimyasalların doğrudan doğruya akaryakıt gibi kullanılması söz konusu olacaktır. Fıkra da yer alan petrol ürünlerinin akaryakıtla karıştırılarak yeni bir akaryakıt elde edilmesi durumunda ise, ilk seçimlik hareket söz konusu olacaktır.

Yargıtay'ın 6455 Sayılı Yasa değişikliğinin ardından vermiş olduğu bir kararda, karara konu olan olay sırasında sanıklar tarafından satılan ve halk arasında on numara yağ tabir edilen akaryakıtı dönüştürülmüş petrol ürününün de kaçak petrol olarak nitelenmesi gerektiği dile getirilmiştir¹³².

Söz konusu fıkra da yer alan üçüncü seçimlik hareket ise akaryakıt yerine doğrudan doğruya ikmal edilen petrol ürünlerinin satışa sunulmasıdır¹³³. Bu fiil bakımından da satışa arz bakımından yukarıda yer verdiğimiz açıklamalar geçerlidir. Fail, söz

---

¹²⁹ Balcı; 54 vd.

¹³⁰ Balcı; 55 vd.

¹³¹ Türk Dil Kurumu,

7.6.2016<http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57571de0688201.75245466 />

¹³² Kılıç; 206

¹³³ Çıldır, Denizhan; 283.

konusu petrol ürününü akaryakıt yerine ve akaryakıt olarak kullanılması için satışa sunmalıdır.

Akaryakıt yerine ikmal edilen petrol ürünlerinin satılması da dördüncü seçimlik hareket olarak fıkra da yer bulmaktadır. Satmak fiili bakımından yukarıda yaptığımız açıklamalar geçerlidir.

İlgili fıkra da yer alan beşinci seçimlik hareket ise, söz konusu petrol ürünlerinin akaryakıt yerine ikmal edilerek bulundurulmasıdır¹³⁴. Bulundurmanın hangi amaçla yapıldığının bir önemi bulunmamaktadır. Ancak örneğin akaryakıt yerine ikmal edilen petrol ürününün satmak amacıyla bulundurulması durumunda failin satışı gerçekleştireceğine ya da akaryakıtın varlığını gösteren kimi hareketler yapması (satış yapılacağına dair tabela asması gibi) durumunda, kanımızca satışa arz söz konusu olmalıdır.

c. Akaryakıt Yerine Doğrudan Doğruya İkmal Edilen Petrol Ürünü Bu Özelliğini Bilerek Satın Almak, Taşımak, Saklamak:

İlgili fıkra da sayılanlar ile diğer petrol ürünlerini akaryakıt yerine ikmal edilerek elde edilen ürünü satın almak da fıkra da yer alan bir diğer seçimlik harekettir. Ancak söz konusu seçimlik hareketin suç oluşturması akaryakıt yerine ikmal edilen petrol ürününün bu özelliği bilinerek satın alınmasıdır. Fail bu durumu bilmeden söz konusu ürünü satın aldıysa tipik hareket gerçekleşmiş kabul edilemez. Yukarıda da değindiğimiz gibi bilme durumu, anılan suç ceza yargılamasına konu olacağından, her tür delille kanıtlanabilir¹³⁵.

Akaryakıt yerine doğrudan doğruya ikmal edilen petrol ürününü bu özelliğini bilerek taşımak da anılan fıkra da suç olarak kabul edilen fiillerden biridir. Taşıma ile ilgili yukarıda nakletmek fiiliyle ilgili yaptığımız açıklamalar geçerlidir. Daha önce de değindiğimiz gibi failin söz konusu petrol ürününü, akaryakıt yerine ikmal edildiğini bilerek, bir yerden bir yere götürmesi halinde bu seçimlik hareket gerçekleşmiş kabul edilmelidir. Taşımak fiilinin bir araç vasıtasıyla ya da bedenen yapılmış olması önem arz etmemektedir¹³⁶.

---

¹³⁴ Yurtcan, 72.

¹³⁵ Yurtcan, 71.

¹³⁶ Çıldır, Denizhan; 467.

Anılan fıkrada yer alan son seçimlik hareket akaryakıt yerine doğrudan doğruya ikmal edilen petrol ürününün saklanmasıdır. Saklamak fiili burada “*Elinde bulundurmak, tutmak*¹³⁷” anlamında kullanıldıysa bulundurmak seçimlik hareketi ilgili fıkrada cezalandırılmaktayken yasa koyucunun saklamak hareketine yer vermesi anlamsızdır. Eğer söz konusu fiil anılan petrol ürünlerinin gizlenmesi ise, failin bu ürünleri hangi maksatla ya da kimden gizlediği sorusu gündeme gelecektir. Böyle bir kabul halinde failin söz konusu ürünleri yakalanmamak amacıyla soruşturma ve kovuşturma makamlarından gizlediği sonucuna ulaşabiliriz. Fail bu seçimlik hareketi gerçekleştirmek için, fıkrada yer alanlar ile diğer petrol ürünlerinin akaryakıt yerine doğrudan doğruya ikmal edildiğini bilecek; bu petrol ürünlerini yakalanmamak amacıyla soruşturma ve kovuşturma makamlarından gizleyecektir. Anılan fiil bakımından bir diğer ihtimal ise, failin petrol ürününü korumak amacıyla saklaması olabilecektir. Yukarıda da değindiğimiz gibi, bu seçimlik hareketle failin anılan petrol ürünlerini saklamasını elde bulundurmak şeklinde anlamamak gerektiği kanısındayız.

3. KMK m. 3/13 Bakımından:

Anılan fıkrada her türlü üretim, dağıtım ve iletim hatlarında bulunan sıvı ya da gaz halindeki yakıtların, boru hatlarından, depolardan veya kuyulardan yasaya aykırı biçimde alınmasıyla elde edilen ürünlerin satılması, satışa sunulması, bulundurulması ve söz konusu özelliği bilinerek ticari amaçla satın alınması, taşınması ya da saklanması cezalandırılmaktadır. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’na 11.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6455 Sayılı yasa ile yapılan değişiklik neticesinde eklenen söz konusu fıkra hükmü bu değişiklik öncesinde Petrol Piyasası Kanunu’nun Ek 5/1 maddesinde yer bulmaktaydı. Fıkra varlığını değişiklik yapılmadan korumaktadır¹³⁸.

Söz konusu suçun oluşabilmesi bir takım koşulların varlığına bağlanmıştır. Fiilin suç teşkil etmesi için sıvı ya da gaz halindeki hidrokarbonlarla, hidrokarbon türevi olan yakıtın her türlü üretim, iletim ve dağıtım hatları dahil olmak üzere yakıtları ileten boru hatlarından, depolarından veya kuyulardan yasalara aykırı bir şekilde

¹³⁷ Türk Dil Kurumu, 7.6.2016

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57573964447dd2.52644977 />

¹³⁸ Çıldır, Denizhan; 484 vd.

alınması gerekmektedir. Bu ürünlerin ya da adı geçen boru hatlarının, depoların ya da kuyuların kamu ya da özel sektöre ait olması bir önem taşımaz. Belirttiğimiz gibi yakıtın sıvı ya da gaz halinde bulunması da aynı şekilde önem arz etmemektedir. Bunun dışında fıkranın ikinci kısmındaki satın alma, taşınma ya da saklama fiillerinin ise, ticari amaçla yapılmasına koşul olarak yer verilmiştir¹³⁹.

Öte yandan fıkra da koşul olarak belirlenen almak fiili, TCK'nun 141'inci maddesinde düzenlenen hırsızlık suçunu da gündeme getirebilir. Söz konusu maddeye göre, hırsızlık suçu, kendisi veya başkasının yararına olarak başkasına ait menkul bir malı zilyedinin rızası hilafına bulunduğu yerden almaktır¹⁴⁰. Bu noktada KMK m. 3/13'te yer bulan alma fiilinin bu suçu oluşturması için bu tipikliğe uygun olması gerekmektedir.

Hırsızlık suçuna konu olan mal, günlük hayat içinde bir ihtiyaç için kullanılan ve maddi bir varlığı olan, mülkiyete konu olabilecek nitelikte taşınır şeylerdir¹⁴¹.

Hırsızlık suçunu anılan fıkra ya konu olan enerji bakımından değerlendirecek olursak, enerji kavramının esasen taşınır mal kapsamında kabul edilmediği söylenebilecektir. Ancak 141'inci maddenin ikinci fıkrası yasanın ilk kabul edildiği şekilde, enerjiyi de bu kapsamda değerlendirmekte ve söz konusu suça konu teşkil edebilmekteydi. Buna karşılık söz konusu fıkra, 6352 sayılı yasa ile yürürlükten kaldırılmış ve abonelik esasına göre faydalanılabilen elektrik, su ya da doğalgaz enerjisinin TCK'nun 163/3'üncü maddesinde yer bulan ve konu olduğu enerji tiplerine karşı sahibinin rızası hilafına işlenebilen karşılıksız yararlanma suçu altında düzenlenme yoluna gidilmiştir. Bu nedenle öğretide bu sayılan enerji tipleri dışında hırsızlık suçunun oluşabilmesi için yasanın 142'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında nitelikli bir hal olarak düzenlenen sıvı ya da gaz biçimindeki enerjiye yönelik olarak işlenmesi gerektiği düşünülmektedir¹⁴².

Tüm bu açıklamalar ışığında iletim ve dağıtım hatları da kapsam içine alınarak sıvı ya da gaz halindeki yakıtların iletilmesi ve dağıtılması işlerinin yapılması için kullanılan boru hatları, depolar ya da kuyulardan alınması halinde hırsızlık suçunun

---

¹³⁹ Çıldır, Denizhan; 485.

¹⁴⁰ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (Ankara, Seçkin, 2015) 611.

¹⁴¹ Tezcan, Erdem, Önok; 612 vd.

¹⁴² Tezcan, Erdem, Önok; 614.

nitelikli şeklinin söz konusu olacağı söylenebilir. Böyle bir durumda fail hem almak hem de yasada yer alan satışa sunma, satma ya da bulundurma fiillerini gerçekleştirdiğinden iki ayrı suç işlemiş kabul edilmeli ve gerçek içtima kurallarına göre cezalandırılmalıdır diye düşünmekteyiz¹⁴³.

Anılan Fıkra hükmüyle iki ayrı grup suçun düzenlendiği görülmektedir¹⁴⁴.

a. Yasalara Aykırı Bir Şekilde Alınan Yakıtın Satışa Sunulması, Satılması, Bulundurulması:

Yasalara aykırı bir şekilde üretim, iletim ve dağıtım hatları dâhil olmak üzere yakıtları ileten boru hatlarından, depolarından veya kuyulardan alınan hidrokarbon ve türevi yakıtların satışa arzı, satılması ve bulundurulması suç olarak düzenlenmektedir. Yukarıda da açıklamaya çalıştığımız gibi satışa arz, bu şekilde alınmış olan yakıtların piyasaya sürülmesi; satış, bir bedel karşılığında boru hatlarından, depolardan ya da kuyulardan alınan hidrokarbon ve türevi yakıtların verilmesini; bulundurma, anılan özelliklerde bulunan yakıtların hazır bulunmasını sağlama olarak tanımlanabilir¹⁴⁵.

Fıkranın bu bölümünde yer alan ilk grup suç bakımından yasa koyucu ticari bir amaçla hareket edilmesini aramamaktadır. Ancak bu kısımda sayılan satmak ve satışa sunmak fiilleri nitelikleri gereği ticari amaçla hareket edilmesini zorunlu kılan fiillerdir¹⁴⁶.

b. Yasalara Aykırı Bir Şekilde Alınan Yakıtın Bu Özelliği Bilinerek ve Ticari Amaçla Satın Alınması, Taşınması, Saklanması:

Yukarıda da değindiğimiz gibi bu kısımda sayılan seçimlik hareketlerin gerçekleşebilmesi için failin suça konu olan yakıtların kaçak olduğunu bilmesi ve söz konusu seçimlik hareketleri ticari amaçla gerçekleştirmesi gerekmektedir¹⁴⁷. Ticari amaç tespit edilirken failin yakıtı ne için kullandığının önem arz etmesi kadar, kaçak

¹⁴³ Benzer görüş için bkz. Çıldır, Denizhan; 486.

¹⁴⁴ Yurtcan, 73.

¹⁴⁵ Çıldır, Denizhan; 485.

¹⁴⁶ Çıldır, Denizhan; 486.

¹⁴⁷ Yurtcan; 73

kabul edilen yakıtın miktarı da önemlidir. Diğer bir anlatımla, failin belli bir bedel karşılığında yük ya da insan taşınması halinde ticari amaç güttüğünden şüphe bulunmadığı gibi, yukarıda sayılan yerlerden alınan yakıtın ailesinin ısınması için kullanılması halinde de ticari bir amaç güdülmediği söylenebilir. Ancak sadece kullanım şekli bu amacı ortaya koymak için yeterli görülmemektedir. Satın alınan, taşınan ya da saklanan miktar da amacı ortaya koymak hususunda önem arz etmektedir. Bu konuda yakıtın şahsi kullanımın üzerinde bir miktarda olması halini de ticari hareket etmek olarak kabul edenler bulunmaktadır ¹⁴⁸. Kanımızca çok büyük miktarlar dışında bu tespiti yapmak oldukça güçtür.

Yukarıda değinmeye çalıştığımız kararlarda da görülebileceği gibi, Yargıtay ticari amacı tespit ederken, yakıtın kullanım şeklini dikkate almaktadır. Sanığın belli bir bedel karşılığında hizmet ya da mal sunduğu bir alanda, bilerek satın aldığı, taşıdığı ya da sakladığı kaçak yakıtın varlığı durumunda bu seçimlik hareketlerin gerçekleştiğini kabul etmektedir.

4. KMK m. 3/ 14 Bakımından:

Petrol Piyasası Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonraki on yılda bu alanda faaliyet gösteren bayi ve dağıtıcıların tesislerinde yapılan denetimlerde söz konusu yasal düzenlemeye aykırı biçimde kaçak ve kayıt dışı petrol ve petrol ürünleri satışı yapmak amacıyla kullanılan kimi düzenekler ile saklı olarak tutulan tank ve yine gizli olarak nakil yapmak için boru hatlarına rastlanılmıştır. Söz konusu bu eylemlerin engellenmesi ve dolayısıyla Devletin gelir kaybının önlenmesi için var olan yasal düzenlemelerin yetersiz kalması nedeniyle önce PPK'da, ardından her iki yasada da benzer fiillerin bulunmasından doğan kafa karışıklıklarını önlemek ve yeknesaklık sağlamak amacıyla KMK'da anılan fiil suç olarak düzenlenmiştir¹⁴⁹.

5607 sayılı Yasa'nın 14'üncü fıkrasında petrol kaçakçılığı kapsamında değerlendirilmesi gereken bir diğer fiil olan kaçak akaryakıt ya da sahte ulusal marker elde etmek, bu ürünleri satmak veya herhangi bir piyasa faaliyetine konu

---

¹⁴⁹ Çıldır, Denizhan; 489 vd.

etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı olarak sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipman bulundurmak cezalandırılmaktadır. PPK'nun 4'üncü maddesinde düzenlenen lisans sahiplerinin yükümlülüklerine aykırılık söz konusu bu fıkra da suç olarak düzenlenmektedir¹⁵⁰.

Bu noktada lisans konusuna da yeniden değinme mecburiyeti doğmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi EPDK, petrol ve petrol ürünlerine ilişkin faaliyetlerle ilgili gerçek ve tüzel kişilere izin vermektedir. Kurumun geliştireceği ilke ve koşullar doğrultusunda belirlediği istisnai durumlar dışında bu alanda çalışmak isteyen gerçek ya da tüzel kişilerin lisans adı verilen bu izni almaları ve bu izne uygun olarak çalışmalarını sürdürmeleri yasal bir zorunluluktur. Yine daha önce de değindiğimiz gibi, söz konusu izinlerin ortadan kaldırılması da yine Kurum'un kararıyla gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla lisans olarak adlandırılan izin olmadan yasal yollardan petrol veya petrol ürünlerine ilişkin bir faaliyette bulunmak mümkün değildir¹⁵¹.

Burada bir görüş kaçak petrol bulundurmaya ayrı bir suç olarak kabul etmekte ise de¹⁵² biz bu görüşe katılmamaktayız. Zira kanımızca yasa koyucu "veya" ibaresi ile söz konusu seçimlik hareketlerin kaçak petrole ya da sahte ulusal markera yönelik olarak işlenebileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca kaçak olarak nitelenen petrol ve petrol ürünlerini bulundurmak fiilleri zaten 3'üncü maddenin diğer fıkralarına konu edilmektedir. Dolayısıyla kanun koyucunun burada tekrara düştüğü kanısında değiliz.

Söz konusu fıkra da yukarıdaki fıkralarda olduğu gibi, birden fazla seçimlik hareket öngörülmeyle birlikte yukarıda yer verdiğimiz fıkralardan farklı olarak tek suça yer verilmektedir. Anılan fiil kaçak akaryakıt ya da sahte ulusal marker elde edilmesi, satılması veya bir piyasa faaliyetine konu edilmesine yarayacak biçimde ve lisansa temel oluşturan belgelerde belirlenenlere aykırı bir şekilde sabit ya da seyyar tank, düzenek ya da ekipman bulundurmadır¹⁵³.

Failin bulundurmak biçiminde gerçekleştirdiği söz konusu eyleminin yasada yazılı suça vücut vermesi için birkaç koşulun bir arada bulunması aranmaktadır. Bu

---

¹⁵⁰ Kılıç; 210.

¹⁵¹ Kayıkçı; 21 vd.

¹⁵² Yurtcan, 74.

¹⁵³ Çıldır, Denizhan; 489 vd.

koşullardan ilki söz konusu fiilin kaçak akaryakıt ya da sahte ulusal marker elde edilmesi, bu ürünleri satılması ya da piyasa faaliyetine konu edilmesine yarayacak biçimde gerçekleştirilmesidir. Bu noktada kaçak akaryakıt konusunda daha önce bilgi verdiğimiz için burada tekrar açıklama gereği duymamaktayız. Ulusal marker ise, yukarıda da açıklamaya çalıştığımız gibi PPK'da da tanımlanan biçimiyle akaryakıt rafineri çıkışında ya da gümrük girişinde eklenen kimyasal bir katkı maddesidir. Söz konusu bu maddenin sahte olması ise, bu işlemin ilgili mevzuatta öngörülen kimyasal maddeyle, yine mevzuatta düzenlendiği biçimde ve öngörüldüğü kurum ya da kuruluşlarca yapılmamış olmasını ifade eder.

Üretme ve satmak fiilleri diğer fıkralarda açıkladığımızdan biz burada piyasa faaliyetine konu edilmesi yararından söz etmek istiyoruz. Petrol Piyasası Yasası'nın 2'inci maddesinde piyasa faaliyetinin yer verilmektedir. Söz konusu tanıma göre "...petrolün; ithalini, ihracını, rafinajını, işlenmesini, depolanmasını, iletimini, ihrakiye teslimini, taşınmasını, dağıtımını, bayiliğini" piyasa faaliyeti olarak tanımlamak mümkündür. Bu tanımdan yola çıkarak söz konusu yararın petrol ve petrol ürünlerine yönelik ekonomik anlamda önem taşıyan her işlemi kapsadığını söyleyebiliriz. Nitekim fıkroda herhangi denilmesi de PPK'daki tanımda sayılmamış ancak ekonomik anlamda önem arz eden işlemlerin de bu kapsamda değerlendirilmesi sonucunu doğuracaktır.

Söz konusu suçun oluşabilmesi için yasaca aranan bir diğer koşul, sabit ya da seyyar tank, düzen ve ekipmanın lisansa temel teşkil eden belgelere aykırı olarak bulundurulmasıdır.

Elbette bu ikinci koşul yukarıda sözünü ettiğimiz ilk koşulla bağlantılıdır. Zira fıkroda sözü edilen tank, düzenek ve ekipmanın kaçak akaryakıt ya da sahte markerin üretilmesi, satılması ya da piyasa faaliyetine konu edilmesi hususunda bir yarara hizmet etmesi gerekmektedir. Ancak birbirine bağlı bu iki koşulun varlığı durumunda söz konusu fiil suç olarak nitelendirilebilecektir.

Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 2008 tarihli bir kararında, gümrük muafiyetinden faydalanmak için aracın yakıt deposuna eklenti yaparak akaryakıtı yurda sokup

satılması için bir benzinlik deposuna boşaltan failin işlediği suçtu kaçakçılık olarak nitelendirmiştir(E. 2005/14646, K. 2008/22217)¹⁵⁴.

5. KMK m. 3/15 Bakımından:

Bu fıkra ile ulusal markerin yetkisiz kişi ya da kuruluşlarca üretilmesi, satışa sunulması, satılması ile markerin yetkisiz kimselerden alınması, kabul edilmesi ve bu özelliği bilinerek nakledilmesi veya bulundurulması suç olarak düzenlenmektedir. Bu fıkra ile EPDK tarafından yetki verilmeden üretilen ulusal marker ile ulusal marker yerine konulmak üzere üretilen markerin fıkroda sayılan diğer eylemlerin de söz konusu kimyasal bileşimlere karşı işlenmesi suç oluşturacaktır. Söz konusu kimyasal bileşim ulusal markerla aynı özellikleri taşısa da Kurum'un yetki vermediği kimselerce oluşturulduğundan suçta konu teşkil edecektir. Öte yandan fıkranın son cümlesine göre, ulusal markerle aynı kimyasal özellikleri taşımamakla birlikte marker yerine konulmak amacıyla kimyasal madde üretilmesi, satılması, satışa sunulması, satın alınması, kabul edilmesi ve bu özelliği bilinerek nakledilmesi ya da bulundurulması durumunda da fail cezalandırılacaktır. Anılan fıkra ile üç grup suç öngörülmektedir. Biz de açıklamalarımızı bu tespite uygun şekilde yapmaya çalışacağız.

a. Ulusal Markerin Yetkisiz Kimselerce Üretilmesi, Satışa Sunulması, Satılması:

KMK'da petrol kaçakçılığına ilişkin maddelerde yer bulan üretme, satışa arz ve satma fiilleri bu fıkra bakımından da ilk grup seçimlik hareket olarak karşımıza çıkmaktadır. Anılan bu fiillere ilişkin bilgilere daha önce de yer verdiğimiz için üretmek, satışa sunmak ve satmak fiillerini yeniden açıklamıyoruz. Akaryakıtın kaçak olup olmadığını tespitte yarayan ulusal markere yönelik gerçekleştirilebilecek bu hareketlerin suç oluşturması için bu fiillerin yetkisiz kimselerce yapılması gerekmektedir. Yukarıda da değindiğimiz gibi ulusal markerın üretimi TÜBİTAK tarafından yapılmaktadır¹⁵⁵. Ulusal markerin yakıtta eklenmesi işleminin ve hangi miktarda kullanılacağı ise, EPDK tarafından belirlenmekte ve Kurumca lisans verilen

¹⁵⁴ Danışman; 181.

¹⁵⁵ Danışman; 164.

kuruluşlar tarafından yapılmaktadır¹⁵⁶. Satmak ve satışa sunmak seçimlik hareketlerinin gerçekleşebilmesi için söz konusu hareketleri yapan failerin aynı zamanda üretimi de gerçekleştirmesi aranmamaktadır. Bu durumda failin yetkisiz olarak üretilmiş markeri satması ya da satışa sunması yeterli kabul edilmektedir¹⁵⁷.

b. Ulusal Markerin Yetkisiz Kimselerden Satın Alınması, Kabul Edilmesi:

Ulusal markerin yetkisiz kimselerden satın alınması ya da kabul edilmesi de anılan fıkrada suç olarak düzenlenen seçimlik hareketlerdendir. Bu seçimlik hareketlerle suçun gerçekleşebilmesi için, failin söz konusu alma işlemini yetkisiz kimselerden yapmalıdır. Bu noktada burada yer alan fiiller bakımından üçüncü grupta söz edeceğimiz bilme unsuru aranmamaktadır. Bilmek unsurunun fıkrada düzenlenen ve bu grupta yer alan seçimlik hareketlere eklenmesi halinde fiilin suç olarak kabul edilmesinin zorlaşacağı söylenebilir. Nitekim yasa koyucu bilme unsurunu yalnızca üçüncü grup suç bakımından aramaktadır¹⁵⁸. Ancak yine de bu fiil bakımından ulusal markerin yetkisiz kimselerden alındığının durumu çok mümkün görünmemektedir. Zira akaryakıttan farklı olarak marker kolay elde edilebilir, ulaşılabilir ve herkes tarafından kullanılan bir madde değildir. Bu maddeyi kullanabilen kişilerde ancak EPDK tarafından lisans verilmiş kuruluşlar olabileceğine göre, bu seçimlik hareketler bakımından yetkisizliğin bilinmemesi çok mümkün görülmemektedir.

c. Yetkisiz Kişilerce Üretilmiş ya da Satılmış Ulusal Markerin Bu Özelliğini Bilerek Nakletmek veya Bulundurmak:

Fıkrada yer bulan üçüncü grup hareket nakletmek ve bulundurmadır. Söz konusu eylemlerin yetkisiz kimselerce üretilen, satılan ya da satışa sunulan markeri, yetkisiz kimselerden aldığını bilerek nakleden ya da bulunduran fail cezalandırılmaktadır. Anılan maddenin bazı fıkralarında yer verildiği gibi söz konusu eylemlerin ticari amaçla gerçekleştirilmesi koşulu bu fiiller bakımından aranmamaktadır¹⁵⁹.

---

¹⁵⁶ Kılıç; 213.

¹⁵⁷ Çıldır, Denizhan; 496.

¹⁵⁸ Yurtcan, 77.

¹⁵⁹ Çıldır, Denizhan; 496

VI. Manevi Unsur:

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun üçüncü maddesinin 11, 12,13,14 ve 15'inci fıkralarında düzenlenen fiilleri manevi unsur bakımından ayrı ayrı inceleyeceğiz. Söz konusu fiillerin tamamı kasten işlenebilen suçlardır. Bilindiği gibi kast, tipikliğin objektif nitelikteki unsurlarının bilinmesi ve istenmesi olarak tanımlanabilir¹⁶⁰.

Öğretide genel olarak kabul gören bu tanımdan hareketle kastın bilmek ve istemek olmak üzere iki unsurunun olduğu söylenebilir. Bu unsurlardan bilmek, fiil işlendiği sırada bulunmalı ve tipiklikteki objektif nitelikte olan bütün unsurları kapsmalıdır. Kastın oluşabilmesi için yalnızca istemek yeterli kabul edilmemekte; aynı zamanda failin tüm bu unsurları istemesi de aranmaktadır¹⁶¹.

Bilme ve isteme unsurlarının yoğunluğuna ve failin ne amaçla hareket ettiğine göre kastı birden fazla türe ayırmak mümkündür. Çalışmamızda bunlardan sadece genel ve özel kasttan söz edeceğiz. Genel kast, tipikliğin bütün objektif nitelikteki unsurlarının bilinip, istenmesidir. Failin özel bir niyetle hareket etmesi bu kast türü bakımından aranmaz. Buna karşılık, failin tipiklikteki objektif nitelikteki bütün unsurları bilip istemesinin yanı sıra özel bir amaçla hareket etmesinin aranması halinde özel kasttan söz edilir¹⁶².

A. KMK m. 3/11 Bakımından:

On birinci fıkrada yer alan ve EPDK tarafından belirlenen seviyede ya da hiç ulusal marker içermeyen akaryakıtı yönelik olarak işlenebilecek olan üretmek, bulundurmak, nakletmek fiillerinin ticari amaçla gerçekleştirilmesi aranmaktadır. Bu nedenle yasa koyucunun bu fiiller bakımından özel kast aradığı söylenebilir.

---

¹⁶⁰ Öztürk, Erdem; 256.

¹⁶¹ Öztürk, Erdem; 258 vd.

¹⁶² Öztürk, Erdem; 260 vd.

Fıkıradaki yer bulan satmak ve satışa sunmak seçimlik hareketleri bakımından da failin ticari amaçla hareket etmesi arandığından söz konusu fiiller bakımından da aranan manevi unsur özel kasttır.

Anılan fıkrada yer bulan son grup seçimlik hareket ise satın almadır. Bu suç bakımından da almanın ticari amaçla gerçekleştirilmesi istendiğinden bu hareket bakımından da özel kast arandığı söylenebilir. Özellikle bu fiil bakımından özel kastın aranmış olması, bu durumu bilmeyen alıcıyı kaçakçılık suçunun faili olmaktan kurtarması bakımından önemlidir¹⁶³.

Tüm bu seçimlik hareketler bakımından özel kast arandığından anılan bu fiillerin olası kastla işlenmesi mümkün görülmemektedir.

B. KMK m. 3/12 Bakımından:

Kanunun 3'üncü maddesinin 12'inci fıkrasında yer alan fiilleri manevi unsur bakımından ikiye ayırmak gerekmektedir. İlk seçimlik hareket grubu olan, akaryakıt dışındaki petrol ürünlerinden ya da akaryakıt yerine ikmal ederek akaryakıt üretmek, bu ürünleri satışa sunmak, satmak, bulundurmamak fiilleri bakımından genel kast yeterlidir¹⁶⁴.

Buna karşılık, akaryakıtın bu özelliğini bilerek satın alan, taşıyan ya da saklayan kimselerin ticari bir amaçla bu fiilleri gerçekleştirmeleri arandığından, söz konusu seçimlik hareketleri gerçekleştirmek için failde özel kast bulunması aranmaktadır ve bu nedenle söz konusu bu fiillerin olası kastla işlenmesi mümkün değildir.

C.KMK m. 3/13 Bakımından:

Yasalara aykırı biçimde üretim, iletim ve dağıtım hatlarında bulunan petrol ve petrol ürünlerini alıp bunları satışa sunmak, satmak, bulundurmamak fiilleri genel kast ile işlenebilir¹⁶⁵.

---

¹⁶³ Çıldır, Denizhan; 467 vd.

¹⁶⁴ Çıldır, Denizhan; 483.

¹⁶⁵ Çıldır, Denizhan; 487.

Buna karşılık söz konusu bu ürünleri satın almak, taşımak ya da saklamak fiillerinin ticari amaçla gerçekleştirilmesi bakımından ise, özel kastın bulunması gerekmektedir. Bu nedenle bu ikinci grup seçimlik hareketin olası kastla işlenmesi mümkün görünmemektedir.

D. KMK m. 3/14 Bakımından:

Kaçak petrol ya da sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak bir şekilde ve lisansa konu olan belgelerde düzenlenenin aksine sabit ya da seyyar tank, düzenek ya da ekipman bulundurmak fiili bakımından genel kast yeterlidir¹⁶⁶. Esasen bu fiille failin amaçladığı kaçak akaryakıt ya da sahte ulusal marker elde etmek olsa da bu fiil yukarıda da değindiğimiz gibi lisans sahiplerinin yükümlülüklerine aykırı davranmasını engellemek amacıyla konulmuştur ve fiilde “yarayacak şekilde” denilmiş olsa da, failin özel bir amaçla hareket etmesi aranmamaktadır.

E. KMK m. 3/15 Bakımından:

Yetkisiz kimselerin ulusal marker üreten, satışa sunan ya da satan, satın alan, kabul eden veya yetkisiz kimse tarafından üretildiğini bilerek taşıyan ya da bulunduran kimselerin söz konusu seçimlik hareketlerden birini ya da birden fazlasını bilerek ve isteyerek gerçekleştiren fail suçu işlemiş kabul edilecektir. Dolayısıyla bu fiiller bakımından genel kast yeterlidir¹⁶⁷. Fıkranın ikinci kısmında, ulusal markerle aynı özellikleri taşımamakla birlikte marker yerine konmak amacıyla kimyasal bir madde üretilmesi aranmaktadır. Söz konusu bu fiil bakımından marker yerine kullanılmak amacıyla denildiğinden özel kastın bulunmasının arandığı söylenebilir.

---

¹⁶⁶ Çıldır, Denizhan; 492.

¹⁶⁷ Çıldır, Denizhan; 496.

VII. Suçun Özel Görünüş Biçimleri:

Bu başlık altında KMK m. 3'ün 11, 12, 13, 14 ve 15'inci fıkralarında düzenlenen suç tiplerini teşebbüs, içtima ve iştirak bakımından inceleyeceğiz. Ancak bu açıklamalara geçmeden evvel söz konusu özel durumlar hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz.

Bilindiği gibi suç işleme düşüncesiyle başlayan suçun tamamlanması ya da sona ermesi ile biten yola suç yolu (iter criminis) denilmektedir. Failin bu yola girmekle ve suçu işlemek için elverişli hareket ve araçlarla suçu icraya başlamasına rağmen elinde olmayan nedenlerle icra hareketlerini tamamlayamaması ya da neticenin istediği gibi sonuçlanmamasıdır¹⁶⁸.

İçtima ise, toplanma anlamına gelmektedir ve eza hukuku bakımından failin birden fazla suç işlemesi halinde kural her bir suçun ayrı cezalandırılmasıdır. Buna gerçek içtima denilmektedir. Ancak Ceza Kanunu'nun genel hükümlerinde bundan farklı içtima durumları da düzenlenmektedir. Bu durumlardan ilki zincirleme suçlardır ve TCK'nun 43'üncü maddesinde yer bulmaktadır. Zincirleme suçlarda, failin tek bir suç işleme düşüncesiyle harekete geçmesi nedeniyle işlediği birden fazla suçu tek bir suç sayma yoluna gidilir. Bir diğer içtima durumu olan fikri içtima ise, TCK'nun 44'üncü maddesinde yer bulmakta ve failin tek bir fiille birden fazla hukuk normunu ihlal etmesi durumunu düzenlemektedir¹⁶⁹.

Genellikle ceza normları fiilin tek bir fail tarafından işlenebileceği düşüncesinden hareket ederek yola çıkmıştır. Ancak suçun birden fazla failin katılımı ve katkısıyla da işlenmesi mümkündür. Böyle bir durumda iştirakten söz edilir. Ancak elbette iştirakin söz konusu olabilmesi de birtakım koşulların varlığına bağlıdır¹⁷⁰.

Kaçakçılıkla Mücadele Yasası ile düzenlenen petrol kaçakçılığı suçlarını suçun özel görünüş biçimleri bakımından da yukarıda benimsediğimiz yöntemle incelemeye çalışacağız.

---

¹⁶⁸ Öztürk, Erdem; 309.

¹⁶⁹ Öztürk, Erdem; 342 vd.

¹⁷⁰ Öztürk, Erdem; 355.

A. KMK m. 3/11 Bakımından:

Anılan kanunun onbirinci fıkrasında düzenlenen suç bakımından üretmek, nakletmek ve satın almak fiilleri bakımından teşebbüsün mümkün olduğu söylenebilir¹⁷¹. Ancak suçun, satmak ve satışa sunmak fiilleri bakımından suçun teşebbüs bakımından özellik gösterdiği söylenebilir. Zira satmak fiili teşebbüs aşamasında kalmış bir fail, esasen satışa arz tipik hareketini gerçekleştirmiş olduğundan tamamlanmış suçtan ceza alacaktır. Bunun gibi bulundurmamak fiili de bulundurmaya yönelik hareketin neticeye bitişik olması ve hareketin gerçekleşmesi ile tamamlanacağından teşebbüs mümkün olmayacaktır.

Söz konusu fıkarda yer alan fiiller iştirak halinde de işlenebilir¹⁷². Söz konusu fiiller fail bakımından bir özellik taşımadığından, diğer bir deyişle özgü suç olmadığından, iştirakin ve failliğin her türü mümkündür.

Son olarak anılan fiilleri içtima bakımından değerlendirecek olursak; öncelikle belirtmemiz gereken şey, failin fıkarda yer alan seçimlik hareketlerden birden fazlasını gerçekleştirmiş olması halinde bile tek bir suç işlemiş gibi cezalandırılacağıdır¹⁷³. Bunun yanı sıra, KMK'nın üçüncü maddesinin ilk ve ikinci fıkralarında yer bulan biçimde, gümrük işlemlerine tabi tutmadan ya da aldatıcı işlem ve davranışlarla gümrük vergilerini kısmen ya da tamamen ödemediği yurda sokulan akaryakıt bu suçun işlenmesi durumunda her iki suçun da gerçekleştiğini kabul etmek gerekecektir. Böyle bir durumda suç konusu eşya akaryakıt olduğundan failin yalnızca daha özel bir düzenleme olan KMK m. 3/11'den cezalandırılması gerekecektir¹⁷⁴.

Öte yandan fiilin TCK m. 43/1 bakımından zincirleme suç olarak işlenmesi mümkün görülmektedir.

---

¹⁷¹ Kılıç, 204.

¹⁷² Kılıç, 204.

¹⁷³ Yurtcan, 70.

¹⁷⁴ Kılıç, 204.

B.KMK m. 3/12 Bakımından:

Kanunun söz konusu fıkrasında düzenlenen suç bakımından da teşebbüs mümkündür. Failin fıkra da düzenlenen seçimlik hareketlere başlamış olup da, isteği dışında tamamlayamamış olması, örneğin; failin EPDK'dan izin almadan fıkra da öngörülen bir maddeden akaryakıt üretmek için gerekli yeri ve araç gereci temin etmesi ve akaryakıt üreteceği sırada ihbar üzerine yakalanması halinde, teşebbüs söz konusu olacaktır. Ancak bir önceki fıkra da söz ettiğimiz gibi satmak fiili bakımından teşebbüs mümkün olmayacaktır. Bu fıkra bakımından da satışın failin elinde olmayan bir nedenden ötürü tamamlanamaması durumunda satışa arz seçimlik hareketi tamamlanmış olacağından, fail tamamlanmış suçun cezasını alacaktır. Buna karşılık, teşebbüsün söz konusu olabilmesi için failin hazırlık hareketlerini tamamlayıp icra hareketlerine geçmiş olması gerekmektedir¹⁷⁵.

Bunun gibi bulundurmamak ve saklama fiiller neticesi harekete bitişik olduğundan ve kesintisiz suç olarak kabul edilmesi gerektiğinden, failin bulundurmamak ya da saklamak hususundaki hareketini gerçekleştirmesi ile icra hareketleri tamamlanmakta, ancak suç sona ermemektedir. Bu nedenle anılan seçimlik hareketler bakımından da teşebbüsün mümkün olamayacağı kanısındayız.

Failin fıkra da yer bulan seçimlik hareketlerden birden fazlasını gerçekleştirmesi de söz konusu olabilir. Örneğin fail, hem söz konusu petrol ürünlerinden akaryakıt üretilip hem söz konusu ürünü satmış olabilir. Böyle bir durumun varlığı halinde fail tek bir suç işlemiş kabul edilmelidir¹⁷⁶.

Fıkra ya konu olan seçimlik hareketler aynı suç işleme kararıyla farklı zamanlarda işlendiyse TCK m. 43/1'te yer alan zincirleme suç söz konusu olabilecektir. Ancak zincirleme suçun bir diğer biçimi olan ve m. 43/2'de yer alan aynı fiilin birden çok kişiye karşı aynı anda gerçekleştirmesi şeklinde düzenlenen durum bu suç bakımından olanaklı görülmemektedir¹⁷⁷.

---

¹⁷⁵ Kılıç, 206.

¹⁷⁶ Yurtcan, 72.

¹⁷⁷ Kılıç, 207.

Son olarak, söz konusu suçun tek bir failin hareketiyle işlenebileceği gibi birden fazla failin katkısıyla da işlenmesi mümkündür. Diğer bir anlatımla anılan fıkra konu olan suç iştirake elverişlidir¹⁷⁸.

C.KMK m. 3/13 Bakımından:

Anılan fıkra düzenlenen suçun teşebbüse mümkün olduğu söylenebilir¹⁷⁹. Bilindiği gibi, fıkra yer alan suç öncelikli olarak boru hatlarından, depolardan ya da kuyulardan yakıt almayı, ardından söz konusu yakıtı satışı sunmayı, satmayı, bulundurmaya ve nihayet bu özelliğini bilerek satın almayı, taşımayı ve saklamayı gerektirmektedir. Fail söz konusu akaryakıtı satmak üzere boru hattından alırken elinde olmayan nedenlerle suçu tamamlayamazsa kanımızca hırsızlık suçu bakımından teşebbüs gündeme gelmelidir. Buna karşılık, failin yakıtı söz konusu yerlerden alması ve satışa sunacakken yakalanması halinde KMK m. 3/13'te yer alan suç bakımından teşebbüsün varlığından söz edilebilir. Bu suç bakımından da satmak fiili bakımından teşebbüsün mümkün olamayacağı, satmak failinin failin elinde olmayan nedenlerden ötürü tamamlanamaması halinde, fıkra yer alan diğer seçimlik hareket olan satışa arzın tamamlandığının kabul edilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Bulundurmak ve saklamak seçimlik hareketleri bakımından yukarıda yaptığımız açıklamalar bu suç bakımından da geçerlidir.

Söz konusu suç iştirak bakımından da bir özellik göstermemektedir.

Son olarak içtima bakımından suçu değerlendirecek olursak, öncelikle suçun birden fazla kez, aynı suç işleme kararıyla işlenmesi halinde m. 43/1 bağlamında zincirleme suç hükümlerine konu olabileceği söylenebilir. Öte yandan, failin fıkra yazılı yerlerden birinden yakıtı alması Türkiye'ye ithal edilmemiş yakıtı karşı işlendiyse, söz konusu fıkra yer bulan suç dışında gümrük işlemine tabi tutulmayan eşyanın ülkeye sokulması suçu da işlenmiş olacaktır. Böyle bir durumda, fikri içtima kuralları

---

¹⁷⁸ Kılıç, 206.

¹⁷⁹ Kılıç, 209.

gereği hani suçun cezası daha ağır ise, failin bu suçtan ceza alması söz konusu olacaktır¹⁸⁰.

Yukarıda da değindiğimiz gibi, fıkrada koşul olarak belirlenen almak fiili, hırsızlık suçunu da gündeme getirecektir. Nitekim Ceza Kanunu'na göre, enerji hırsızlığı nitelikli hırsızlık olarak nitelendirilmektedir¹⁸¹. Böyle bir durumda fail hem hırsızlık hem de KMK m. 3/13'te yer alan suç işlemiş kabul edileceğinden yukarıda da değindiğimiz gibi gerçek içtima kurallarına göre cezalandırılmalıdır kanısındayız¹⁸².

D.KMK m. 3/14 Bakımından:

Bu suçun maddi unsurunu oluşturan hareket bulundurmaktır. Söz konusu bu fiil yukarıda da söz ettiğimiz gibi neticesi harekete bitişik niteliktedir. Ayrıca bu suç kesintisiz (mütemadi) suçtur. Tüm bu özellikleri nedeniyle suça konu hareketin gerçekleşmesiyle suç tamamlanmakta birlikte sona ermemektedir. Bu nedenle bu fiil teşebbüse elverişli bir suç değildir¹⁸³.

Failin söz konusu fiili birden fazla kez aynı suç işleme kararıyla gerçekleştirmesi durumunda zincirleme suç hükmü uygulanacak ve faile işlediği suç sayısı kadar ceza verilmeyerek tek bir suça ilişkin ceza arttırılarak uygulanacaktır.

Anılan suç bakımından iştirak de mümkün görülmektedir. Fıkrada yazılı fiilin birden fazla kişinin katkısı ile işlenmesi mümkündür. Öte yandan fıkrada yer verilen ekipmanın kaçak akaryakıt ya da sahte ulusal marker elde etmek amacıyla kullanılması halinde içtima kurallarının uygulanıp, uygulanamayacağı sorusu gündeme gelecektir. Böyle bir durumda TCK'daki bileşik suç tanımından hareketle bileşik suçtan söz etmek mümkün değildir¹⁸⁴.

---

¹⁸⁰ Kılıç, 209.

¹⁸¹ Tezcan, Erdem, Önok; 614.

¹⁸² Benzer görüş için bkz. Çıldır, Denizhan; 486.

¹⁸³ Kılıç, 211.

¹⁸⁴ Kılıç; 211 vd.

E. KMK m. 3/15 Bakımından:

Yasanın anılan fıkrasının teşebbüse olanaklı olduğu söylenebilir. Ancak bu fıkra bakımından da satmak ve bulundurmak seçimlik hareketleri ile ilgili yukarıda verdiğimiz bilgiler dikkate alınmalıdır¹⁸⁵.

Söz konusu fıkra düzenlenen suç iştirak bakımından bir özellik göstermemektedir. Faillerin suç ortaklığı ya da faillik durumları (birlikte faillik, azmettiren ya da yardım eden gibi), söz konusu suçun işlendiği olayın işleniş biçimine göre belirlenecektir¹⁸⁶.

İçtima bakımından ise, söz konusu fıkra bakımından da zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasının mümkün olduğu söylenebilir. Ayrıca fail tek bir hareketle birden fazla kanun hükmünü ihlal etmiş olabilir. Böyle bir durumda fikri içtima kuralının uygulanması gerekir. Öte yandan fail birden fazla hareketle (örneğin yetkisiz kimselerden aldığı ulusal markeri alıp yakıt içine karıştırması durumunda olduğu gibi) birden fazla suç işlerse, gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerekmektedir¹⁸⁷.

VIII. Yaptırım

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda (KMK) petrol kaçakçılığına ilişkin, her bir fıkra suçun niteliği ve ağırlığına göre bir ayrıma gidilmemiş olup, her bir fıkra için benzer ceza öngörülmüştür.

A. KMK m. 3/11 bakımından:

Ulusal markera tabi olmasına rağmen, EPDK'nun belirlediği seviyenin altında ulusal marker içeren veya bu markeri hiç ihtiva etmeyen akaryakıtı, ticari bir amaç gayesiyle üreten, elinde bulunduran veya bu akaryakıtın nakliyesini sağlayan, bu akaryakıtı piyasaya satışa sunan veya hâlihazırda satışını yapan kişilerle, akaryakıtın bu özelliklerini bilerek ticari amaçla satın alan kişiler hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası belirlenmiştir.

---

¹⁸⁵ Kılıç; 214.

¹⁸⁶ Çıldır, Denizhan; 496.

¹⁸⁷ Çıldır, Denizhan, 496 vd., Kılıç, 215.

Ayrıca suç eşyasının müsaderesi hakkında KMK'nun 13. maddesi uyarınca, Türk Ceza Kanunu'nun 54 ve 55'inci Maddeleri uygulanacaktır. Eğer suç eşyaların veya maddi menfaatlerin el konulmadığı veya yetkili mercilere tesliminin yapılmadığı durumlarda söz konusu suç eşyaları veya maddi menfaatlerin karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir. Ayrıca marker içermeyen veya yeterli seviyede markera sahip olmayan akaryakıtın yurda kaçak olarak sokulduğunun tespit edildiği durumlarda KMK'nun 10'uncu Maddesi hükmü uygulanacaktır. Bu madde hükmü gereğince, ele geçirilen suç eşyalarına TCK'nun 128'inci maddesi gereğince el konulacaktır¹⁸⁸.

Nakil araçlarının değerlendirilmesinde ise KMK'nun 13. Maddesinin uygulanması için bir ön şart bulunmaktadır. Bunlar nakil aracının kaçak eşyanın taşınmasında "bilerek" kullanılması veya kullanmaya teşebbüs edilmesi halidir. Nakil araçlarının bu ön şartlar dâhilinde kullanılıp kullanılmadığının tespiti ise ceza yargılamasının serbest delil kıstasları ile yapılacaktır¹⁸⁹.

B. KMK m. 3/12 bakımından:

EPDK'ndan izin alınmaksızın; akaryakıt harici, baz yağ, madenî yağ, asfalt, solvent ve benzeri petrol ürünlerinden akaryakıt üreten veya bunları doğrudan akaryakıt yerine ikmal etmek suretiyle üreten, satışa sunan, satan, elinde bulunduran, söz konusu akaryakıtı bu özelliğini bilmesine rağmen ticarî amaçla satın alan kişiler hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası belirlenmiştir.

İlgili suçun örgütlü veya toplu olarak işlendiği durumlarda, faillerin her biri hakkında ayrı ayrı olmak üzere KMK'nun 4. Maddesi kapsamında arttırılmış cezaya hükümlenir. Bununla birlikte suçun işleniş süresince sahte evrak bulunması durumunda, fail veya failer hakkında ayrıca sahtecilik suçuna ilişkin hüküm kurulur¹⁹⁰.

Ayrıca suç eşyasının müsaderesi hakkında KMK'nun 13. maddesi uyarınca, Türk Ceza Kanunu'nun 54 ve 55. Maddeleri uygulanacaktır. Eğer suç eşyaların veya maddi menfaatlerin el konulmadığı veya yetkili mercilere tesliminin yapılmadığı

---

¹⁸⁸ Kılıç; 201.

¹⁸⁹ Çıldır, Denizhan; 469.

¹⁹⁰ Çıldır, Denizhan; 483.

durumlarda söz konusu suç eşyaları veya maddi menfaatlerin karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir.

C.KMK m. 3/13 bakımından:

Her türlü üretim, iletim ve dağıtım hatlarında bulunan sıvı ya da gaz halindeki yakıtları boru hatlarından, depolardan veya kuyularından yasaya aykırı biçimde elde ettiği ürünleri satan, satışa sunan, elinde bulunduran, bu özelliğini bilmesine rağmen tıari amaçla satın alan, taşıyan veya saklayan kişiler hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası belirlenmiştir.

İlgili suçun örgütlü veya toplu olarak işlendiği durumlarda, faillerin her biri hakkında ayrı ayrı olmak üzere KMK'nun 4. Maddesi kapsamında arttırılmış cezaya hükmolunur. Bununla birlikte suçun işlenişi süresince sahte evrak bulunması durumunda, fail veya failler hakkında ayrıca sahtecilik suçuna ilişkin hüküm kurulur¹⁹¹.

Ayrıca suç eşyasının müsaderesi hakkında KMK'nun 13. maddesi uyarınca, Türk Ceza Kanunu'nun 54 ve 55. Maddeleri uygulanacaktır. Eğer suç eşyaların veya maddi menfaatlerin el konulmadığı veya yetkili mercilere tesliminin yapılmadığı durumlarda söz konusu suç eşyaları veya maddi menfaatlerin karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir¹⁹².

D. KMK'nun m. 3/14 bakımından:

Kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmek maksadıyla veya bunları satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etme amacıyla lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı olarak sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipman bulunduran kişiler hakkında, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası belirlenmiştir.

İlgili suçun örgütlü veya toplu olarak işlendiği durumlarda, faillerin her biri hakkında ayrı ayrı olmak üzere KMK'nun 4. Maddesi kapsamında arttırılmış cezaya hükmolunur. Bununla birlikte suçun işlenişi süresince sahte evrak bulunması

---

¹⁹¹ Çıldır, Denizhan; 488.

¹⁹² Kılıç; 212.

durumunda, fail veya failer hakkında ayrıca sahtecilik suçuna ilişkin hüküm kurulur¹⁹³.

Ayrıca suç eşyasının müsaderesi hakkında KMK'nun 13. maddesi uyarınca, Türk Ceza Kanunu'nun 54 ve 55. Maddeleri uygulanacaktır. Eğer suç eşyaların veya maddi menfaatlerin el konulmadığı veya yetkili mercilere tesliminin yapılmadığı durumlarda söz konusu suç eşyaları veya maddi menfaatlerin karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir.

E. KMK'nun m. 3/15 bakımından:

Ulusal markerı yetkisiz olarak üreten, satışa sunan, satışını yapan, yetkisiz kişilerce üretildiğini bilerek satın alan, kabul eden, nakleden veya bulunduran kişi hakkında, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası belirlenmiştir.

Bununla birlikte Ulusal markerın kimyasal özelliklerine haiz olmasa dahi bu madde yerine kullanılmak amacıyla üretilen kimyasallar hakkında da bu fıkra hükmü uygulanmaktadır.

Ayrıca suç eşyasının müsaderesi hakkında KMK'nun 13. maddesi uyarınca, Türk Ceza Kanunu'nun 54 ve 55. Maddeleri uygulanacaktır. Eğer suç eşyaların veya maddi menfaatlerin el konulmadığı veya yetkili mercilere tesliminin yapılmadığı durumlarda söz konusu suç eşyaları veya maddi menfaatlerin karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir¹⁹⁴.

---

¹⁹³ Çıldır, Denizhan; 492.

¹⁹⁴ Kılıç; 215.

SONUÇ

Petrol, daha yeni keşfedildiği zamanlardan itibaren hem onu keşfeden devlete bir kısım yararlar sağlamış, hem de bu devletlerin başına bela olmuştur. İnsanlığın ilerlemesi açısından bir basamak olarak görülebilecekken, aynı zamanda en basit haliyle bir silahın özelliklerini taşımaktadır. Her ne kadar son iki yüzyıl içerisinde kömürün yerini alarak yükselmiş olsa da, tahmini olarak 50 yıllık bir rezervin kalmış olması, hâlihazırda petrole tam anlamıyla bir alternatif üretememiş olan dünya piyasaları açısından vazgeçilemez bir kaynak değeri taşımaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde petrolün bu özelliğinin daha iyi anlaşılabilmesi için, ülkemizde ve dünya üzerinde göstermiş olduğu gelişime yer vereye çalıştık. Özellikle ülkemizde Osmanlı İmparatorluğu'ndan itibaren vergilendirilmesi ve silah olarak kullanılması, petrolün devletler tarafından sistematik olarak gelir kaynağı yapıldığını göstermektedir. Bu kaynak o denli önemlidir ki, devletlerin ve hatta kıtaların kaderini belirlemiştir.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda da, petrolün kaderinin, ihtiva ettiği önemi dolayısıyla sadece üreticisi ve ihracatçısı olan devletlere bırakılamayacağı göz önüne alınarak devlet üstü kurumlar kurulmuştur. Ayrıca bu kurumların yanında, ülkesel bazda kurumlar da kurularak, yerel üreticilerin ve devlet otoritesinin devamlılığı açısından çalışmalarda bulunulmuştur.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, adı geçen kuruluşlarca konulan kuralların denetimi ve yaptırımını sağlamak amacıyla konulan suçlara yer verilmiştir. Çalışma başlığımızdan da anlaşılacağı üzere bu bölümde, 28 Haziran 2014 tarihinde kabul edilen 6545 Sayılı Yasa ile Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na eklenen fıkralarla yeniden düzenlenen petrol kaçakçılığı suçları ele alınmaktadır. Söz konusu düzenleme ile daha önce çeşitli kanunlarda düzenlenen (Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Gümrük Kanunu, Petrol Piyasası Kanunu) fiiller tek bir yasa çatısı altında toplanmış; böylelikle uygulamada ortaya çıkan kafa karışıklıkları giderilmeye çalışılmıştır. Biz bu yasal düzenlemenin çok faydalı olacağını ve özellikle yargı kararları bakımından yeknesaklık sağlaması açısından önem arz ettiğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda suç tiplerini ayrı ayrı açıklamak yerine her bir unsur içinde tek tek o unsur bakımından incelemeyi uygun gördük. Böylelikle yasanın ilgili maddesinde beş ayrı fıkra içinde yer bulan suç tiplerinin daha rahat anlaşılabilceği kanısındayız. Bu noktada yasada yer alan düzenlemelerin tipik hareketleri ortaya koymak bakımından oldukça kafa karıştırıcı bir dil kullandığı konusundaki eleştirimizi de dile getirmeliyiz.

Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun üçüncü maddesinin onbir ve devamı fıkralarında düzenlenen fiiller akaryakıt kaçakçılığını önlemek açısından oldukça etkilidir. Ancak söz konusu fiillerin işlenmesinin ana nedenlerinden birinin akaryakıtta ödenen yüksek ücretler olduğu da unutulmamalıdır. Bu duruma ilişkin gerekli vergi düzenlemeleri yapılmadan ve Türkiye'de yaşayanlar da diğer pek çok ülkede yaşayanlar kadar bu ürünleri alım gücüne ulaşmadan bu sorunun yasal yollardan çözülmesi çok mümkün görünmemektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Makaleler:

AKAD Mehmet, DİNÇKOL Abdullah, *1982 Anayasası ve Anayasa Mahkemesi Kararları* , (İstanbul, Der Yayınları, 2007)

BALCI Murat, *Petrol Kaçakçılığı Suçları ve Petrol Piyasası Kanunu'nda Düzenlenen Kabahatler*, (Adalet Yayınevi, Ankara 2010)

ÇILDIR Şentürk, DENİZHAN Hüseyin, *Açıklamalı- İctihatlı (6455 ve 6545 Sayılı Yasalar İle Değişik) 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu*, (Ankara, Yetkin Yayınları, 2015)

DANIŞMAN Mustafa, *Açıklamalı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Kaçak Petrol ve Ulusal Marker* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2014)

Ediger Volkan Ş.; *Osmanlı'da Neft ve Petrol*, (ODTÜ Yayıncılık, Ankara 2007)

KABLAMACI Barış; *"Petrol ve Ekonomi"*, (Derin Yayınları, İstanbul 2011)

KAYIKÇI Mehmet Suat, *Petrol Piyasası Hukuku*,(On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul 2015)

KILIÇ Kaptan; *Yeni Gümrük ve Kanunu ve Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Değişikliğine Göre Kaçakçılık Suçları Gümrük Kabahatleri ve Gümrük Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları*, (Ankara, Gazi Kitapevi, Eylül 2013)

ÖZTÜRK Bahri, ERDEM Mustafa Ruhan, *Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ekim 2015)

PARLATIR İsmail, GÖZAYDIN Nevzat, ZÜLFİKAR Hamza, *"Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük"*, (9. Baskı, Ankara, 1998)

TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan, ÖNOK R. Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (Ankara, Seçkin, 2015)

YAŞAR Cengiz; *"Akaryakıtların Vergilendirilmesi ve Vergilendirme Politikaları 1980 – 1999"*, Ankara 1999.

Yazarı anonim, “*Turkey Oil, Gas Exploration Laws and Regulations Handbook Volume 1 Strategic Information and Basic Regulations*”; (Int'l Business Publications, Inc, Washington D.C., 15.12. 2014) s. 79

YILDIZ Selim, YILDIZ ÖZTÜRK Seren, ve YILDIZ ENES Tuba, Akaryakıt ve LPG Hukuku. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2011

YILMAZ Ejder; *Hukuk Sözlüğü*,(Ankara ,Yetkin Yayınları, 2001

YORKAN Arzu, *Avrupa Birliği'nin Enerji Politikası ve Türkiye'ye Etkileri*. (Bilge Strateji, Cilt 1 Sayı 1, Güz 2009)

YURTCAN Erdener; Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Şerhi (Ankara, Adalet Yayınevi, 2015)

Online Kaynaklar

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Petrol>

<http://incil.info/KM/kitap/Daniel/3>

<http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=1011>

<http://pabook2.libraries.psu.edu/palitmap/DrakeOilWell.html>

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eark_Ekspresi

<http://docplayer.biz.tr/4065180-Petrolun-turkiye-de-tarihcesi.html>.

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9E%C3%BBr%C3%A2-y%C4%B1_Devlet

https://tr.wikipedia.org/wiki/Milletler_Cemiyeti

<http://enerjienstitusu.com/2013/01/02/abdulhamite-petrol-haritalari-hazirlayan-ermeni>

<http://www.emreozgur.com/TPETROL.pdf>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Standard_Oil_Company

http://www.usbed.org/yayinlar/petrol_ve_do%C4%9Falgaz%C4%B1n_d%C3%BCnyadaki_%C3%B6nemi_ve_t%C3%BCrkiye_iran_enerji_politikalar%C4%B1.pdf

<http://petrol-is.org.tr/sites/default/files/ek2-petrol-sektoru-tpao.pdf>

https://www.ekodialog.com/ekonomi_kurumlari/ekonomik_isbirligi_orgutu.html

<http://www.iea.org/aboutus>

http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm

https://tr.wikipedia.org/wiki/L%C3%A2le_Devri

https://tr.wikipedia.org/wiki/1973_Petrol_Krizi#Bretton_Woods.27un_sonu

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ran-Irak_Sava%C5%9F%C4%B1

<http://www.aljazeera.com.tr/gorus/komur-ve-yolsuzluk>

<http://www.history.com/topics/yom-kippur-war>

<http://www.rotahaber.com/m/?id=510947&t=makale>

http://www.deu.edu.tr/userweb/iibf_kongre/dosyalar/ener.pdf

<http://www.milliyet.com.tr/nabucco-projesi-tarih-oldu/ekonomi/detay/1793995/default.htm>
<http://www.botas.gov.tr/index/tur/kurumsal/hakkimizda/tarihce.asp>
<http://www.tpao.gov.tr/tp5/?tp=m&id=3>
<http://www.odd.org.tr/folders//categorial1docs/130/15-Diyalog-Petder-4.90MB.pdf>
<http://www.gazetevatan.com/akaryakit-kacakcisi--ulusal-marker-in-sifresini-kirdi-137172-ekonomi>
<http://www.petroturk.com/HaberGoster.aspx?id=9265&haber=Marker-tek-basina-kacakcilik-kriteri-olmamali>
<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss978m.htm>
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575bfb4c1855a0.57720957
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575bfa03d374e7.95622871
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575bfbce0a14d4.18731343
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.574cb0539c0699.36245433
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.574cb0539c0699.36245433
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57571de0688201.75245466
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57573964447dd2.52644977
<http://sbd.dergi.anadolu.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/325-published.pdf>